

Jaarverslag 2023

Protestantse Kerk in Nederland

Protestantse
Kerk

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
1. De missie van de dienstenorganisatie	6
2. Onze manier van werken	8
3. Onze activiteiten in 2023	14
3.1 Het jaar in vogelvlucht	14
3.2 Werken aan de basis	17
3.3 Werken aan toekomstbestendigheid	22
3.4 Werken aan toekomstgerichtheid	23
3.5 Kerk-zijn tussen 18 miljoen Nederlanders	25
3.6 Kerk in Actie	28
4. Wat we doen in 2024	30
5. Organisatie	31
5.1 Personeel	31
5.2 Risicobeheer	36
5.3 Duurzaam handelen	38
5.4 Beleggingsbeleid	40
5.5 Goed bestuur	42
6. Financiën	48
7. Consolidatiekring	54
8. Jaarrekening	60
8.1 Balans (na resultaatbestemming)	60
8.2 Staat van baten en lasten	61
8.3 Kasstroomoverzicht	62
8.4 Toelichting behorende tot de jaarrekening 2023	63
8.5 Toelichting op de balans	68
8.6 Toelichting op de baten	78
8.7 Toelichting op de lasten	81
9. Geconsolideerde jaarrekening 2023	83
9.1 Geconsolideerde balans (na resultaatbestemming)	83
9.2 Geconsolideerde staat van baten en lasten	84
9.3 Geconsolideerd kasstroomoverzicht	85
9.4 Toelichting behorende tot de jaarrekening 2023	86
9.5 Toelichting op de geconsolideerde balans	88
9.6 Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten	96
10. Overige gegevens	100
Controleverklaring	100
Statutaire bepalingen inzake resultaatbestemming	100

Foto cover: Kerk-zijn buiten de kerkmuren. Vrijwilligers van de Hofstadkerk in Apeldoorn verzorgen dagelijks een ontbijt op de Emmaschool voor kinderen die thuis niet ontbijten of niets bij zich hebben voor de pauze of de lunch.

Leeswijzer

In dit jaarverslag lees je wat de dienstenorganisatie in 2023 heeft gedaan. Het verslag bestaat uit twee onderdelen:

» **Het bestuursverslag** | hoofdstuk 1-7

In dit deel vertellen we wat er in 2023 bereikt is. We laten ook zien hoe we onze organisatie op zo'n manier inrichten dat we zo goed mogelijk met mensen, middelen en de aarde omgaan.

» **De jaarrekening** | hoofdstuk 8-10

In dit verslag zijn de financiële cijfers van 2023 in kaart gebracht, met een uitgebreide toelichting.

Dienstenorganisatie in het kort

De toekomst open tegemoet

De Protestantse Kerk in Nederland heeft zich de afgelopen decennia ontwikkeld tot een veelkleurig mozaïek van kerkplekken - van kleine en grote gemeenten met een lange historie tot jonge pioniersplekken en kliederkerken. Als dienstenorganisatie trekken we samen op met al deze kerkplekken. Met elkaar geven we vorm aan toekomstgericht kerk-zijn.

Onze koers

Het fundament onder onze koers is de visienota *Van U is de toekomst*. Uit deze nota spreekt het besef dat we in de kerk leven van wat God geeft. Hij is onze toekomst. Die grondtoon klinkt door in het beleidskader *De toekomst open tegemoet*, dat ons werk richting geeft. Onze missie voor de komende jaren is om bij te dragen aan toekomstgericht kerk-zijn: betrokken op God, elkaar en de wereld.

Onze organisatie

In de afgelopen jaren is onze organisatie sterk veranderd. De structuur is eenvoudiger geworden, de focus scherper, en we werken steeds actiever samen met partners rondom ons. Samen met lokale gemeenten, classes, partnerorganisaties, opleiders en onderzoekers vormen we een kerkbrede beweging die wegen zoekt voor de kerk van morgen.

Vier thema's

Met onze dienstverlening willen we aansluiten bij kerken in elke fase van hun bestaan. Om dit zo goed mogelijk te doen, hebben we ons aanbod verdeeld in vier thema's:

1. Werken aan de basis
2. Werken aan toekomstbestendigheid
3. Werken aan toekomstgerichtheid
4. Kerk-zijn tussen 18 miljoen Nederlanders

Voorwoord

Opa en oma die bij kliederkerk met de kleinkinderen knutselen en praten over Jozef. Statushouders die voor vrienden koken in de pastorie waar ze tijdelijk wonen via De Thuisgevers. Jongeren die in de online community MOVE levensvragen met elkaar delen. Dorpsgemeenten die toekomst zien nu ze meer samen optrekken.

Je kunt het vonkjies van hoop noemen. Misschien gloeien ze niet genoeg om een vuur te doen ontbranden. Misschien doven ze weer uit. Maar dan gloeien er weer nieuwe op. Het is kenmerkend voor het afgelopen jaar. Als je dit jaarverslag doorbladert, zul je zien hoeveel moois er gebeurt. Tegelijk is het vaak klein en kwetsbaar.

Heel waardevol zijn de stappen die we als dienstenorganisatie gezet hebben in de samenwerking met de classes. We zijn intensief in gesprek over de manier waarop we gemeenten kunnen ondersteunen die het water aan de lippen staat. Van daaruit bouwen we aan een concrete toekomstbestendige ondersteuning van deze geloofsgemeenschappen.

Aan het eind van het jaar hebben we als leiderschapsteam ook een eerste balans opgemaakt van het beleidskader *De toekomst open tegemoet*. We ervaren dat het toekomstgericht kerk-zijn steeds meer vorm krijgt, ook al zijn er nog veel stappen te zetten. Kerkbreed denken we na over thema's zoals ambt, structuur en besturing van de kerk,

*Dat je de weg mag gaan die je goeddoet,
dat je opstaat wanneer je valt,
dat je mens mag worden in Gods ogen en
die van anderen.*

*Weet dat de aarde je draagt,
dat je gaat in het licht en de wind je omgeeft.
Dat je de vruchten van je leven proeft en
gaat in vrede.*

*Andries Govaart, uit de bundel
'De weg die je goeddoet'*

▲ In Bathmen laat de kerk zich zien aan het dorp op de jaarlijkse kermis.

en de inzet van mensen en middelen ('werkzaam vermogen'). Tegelijk laat de kerk haar hart zien in de samenleving, via het categoriaal pastoraat, via online initiatieven voor jongeren, via De Thuisgevers en de armoedecampagne. En via het werk van Kerk in Actie wereldwijd, bijvoorbeeld in Oekraïne.

2023 liet zien dat de kerk standvastig is én dat de praktijk weerbarstig is. Het breekt kerken soms bij de handen af. Mensen lopen stuk op trage procedures en een gebrek aan menskracht. Begin 2024 vertelde classispredikant Arie van der Maas in het *Nederlands Dagblad* hoe hij onderuit ging in z'n werk voor 160 gemeenten. "We zouden meer moeten durven loslaten, de leegte onder ogen zien (...) zonder in de actiemodus te schieten, in het vertrouwen dat God heus wel zijn weg gaat met de kerk."

Dat is een leerproces, ook voor de dienstenorganisatie. Telkens is het de uitdaging om eerlijk naar onszelf en naar de kerk te kijken. Wat is er nodig, wat kunnen we doen, wat moeten we laten? Het is de kunst om niet alles te willen vasthouden of alles te willen oplossen. Stappen zetten zonder de route te weten, in vertrouwen dat de vonkjies genoeg licht geven.

**Mr. drs. G.H. (Greetje)
van der Waaij**
voorzitter bestuur

**Ing. G.J. (Jurjen)
de Groot MBA**
algemeen directeur

Bestuursverslag

In dit verslag nemen we je mee in het verhaal van onze missie. We laten zien hoe we daar in 2023 een gezicht aan gaven.

1. De missie van de dienstenorganisatie

De dienstenorganisatie focust op de bloei van de kerk - nu en morgen. In alles wat we doen, proberen we kerkplekken te helpen om de toekomst tegemoet te gaan. Dat is onze missie.

Werken vanuit een visie

Op 19 juni 2020 stelde de generale synode een nieuwe visienota vast: *Van U is de toekomst*. Die nota start met een blik in de rondte: hoe staan kerk en samenleving ervoor? Nederland is een van de welvarendste landen ter wereld, maar tegelijkertijd worstelen inwoners met zorgen. Mensen ervaren stress door het veeleisende leven van alledag. Er is sprake van een scherpere tweedeling en een groeiende armoede. En er is onzekerheid over de toekomst door crises zoals klimaatverandering en oorlogen.

We helpen kerken die het moeilijk hebben vanwege krimp en een gebrek aan bestuurskracht. Welke stappen kunnen zij zetten?

Kijkend naar de kerk schetst de visienota hoe het krimpende ledenaantal voor verkramping zorgt. Bij verschillende gemeenten is de nood hoog. Mensen vragen zich af: is er nog wel toekomst, en hoe dan? Aan de andere kant zien we hoe lokale gemeenten de weg vinden naar vernieuwing. Op verschillende plaatsen bloeien ook nieuwe kerkplekken op, met een diaconaal en missionair elan. De kerk wordt daardoor steeds veelkleuriger: een mozaïek van kerkplekken.

Tegen deze achtergrond wijst de visienota een weg van ontvankelijkheid. De titel is niet voor niets *Van U is de toekomst*. Juist als het kerk-zijn verandert en soms onder grote druk staat, realiseren we ons dat we het van God hebben te verwachten.

In deze [animatie](#) zie je wat de kern is van de visienota. Deze [korte film](#) gaat dieper in op de inhoud.

Werken aan een missie

Vanuit de visie van de kerk is het beleidskader *De toekomst open tegemoet* opgesteld: de 'handleiding' voor ons werk. Hét kernpunt in deze jaren is het werk aan de toekomst van de kerk. We beschrijven dit kernachtig in onze missie:

Onze kernwaarden

De vier kernwaarden van onze organisatie zetten de toon voor de manier waarop we samenwerken met de lokale gemeenten:

Dichtbij | We houden actief contact met onze doelgroepen en zijn goed benaderbaar.

Dienstbaar | We sluiten aan op hun behoeften en bewegen mee met de veranderende kerk.

Doelgericht | We kiezen gericht wat we doen, passend bij onze missie, mensen en middelen.

Duurzaam | We zetten mensen en middelen zó in dat het ten goede komt aan kerk en wereld.

De dienstenorganisatie draagt bij aan een toekomstgerichte kerk: betrokken op God, elkaar en de wereld. Zij ondersteunt lokale gemeenten, andere kerkplekken, classes en het geheel van de Protestantse Kerk als vindplaats van geloof, hoop en liefde.

Bij het uitvoeren van deze missie richten we ons op drie kernthema's. Ze raken aan de grote vragen waar de kerk voor staat:

>> Versterken van de kern van kerk-zijn

Wat is ons fundament? Dan denken we aan: leven uit genade, Woord en sacrament, de geloofsgemeenschap, geestelijke vorming en identiteit, gebed en (kerk)muziek.

>> Keuzes maken voor de langere termijn

Waar zetten we op in? Dan denken we aan: diverser en lichter kerk-zijn, meer samenwerken, prioriteit geven aan jongere generaties, duurzaam inzetten van mensen en middelen.

>> Verbinden van geloof en leven, kerk en wereld

Hoe kunnen we van betekenis zijn? Dan denken we aan: getuigen en in de samenleving staan met vormen van missionaire, diaconale en pastorale presentie.

We vertalen deze drie kernthema's naar allerlei vormen van begeleiding en ondersteuning voor lokale gemeenten en andere kerkplekken. In hoofdstuk 2 lees je hoe we ons werk inrichten. In hoofdstuk 3 lees je welke activiteiten we in 2023 hebben uitgevoerd.

Deel van Gods missie

Alles wat we doen, staat in het bredere kader van de Missio Dei. We willen onze ogen richten op wat God doet in deze wereld. Want als kerk mogen we deel uitmaken van zijn missie. Dat vraagt om oefening in een 'spiritualiteit van alertheid': om open, waakzaam en verwachtingsvol aan de slag te gaan.

▲ *We willen onze ogen richten op wat God doet in deze wereld.*

2. Onze manier van werken

Hand in hand met kerkplekken, classes en andere partners werkt de dienstenorganisatie aan toekomstgericht kerk-zijn. Met onze dienstverlening proberen we kerken in elke levensfase te ondersteunen, of ze nu opbloeien of dreigen uit te doven.

De dienstenorganisatie is opgedeeld in twee clusters: Begeleiding & Ontwikkeling en Ondersteuning & Beheer. Samen zijn we actief in de ondersteuning van kerkplekken. We proberen zo goed mogelijk aan te sluiten op hun vragen en uitdagingen.

Begeleiding & Ontwikkeling

Van de ondersteuning van predikanten en kerkelijk werkers tot het bijdragen aan online kerk-zijn. Van het begeleiden van gemeenten die amper nog een toekomst zien tot het helpen bij de opstart van pioniersplekken. Het cluster Begeleiding & Ontwikkeling richt zich op alle facetten van het kerk-zijn. Via Kerk in Actie (onderdeel van dit cluster) zijn we ook volop betrokken bij de wereldkerk.

Begeleiding & Ontwikkeling bestaat uit de volgende programmalijnen:

- **Lokaal kerk-zijn** ondersteunt lokale gemeenten bij het vormgeven van vitaal kerk-zijn.

- **Bovenlokaal kerk-zijn** richt zich op bovenlokale activiteiten rond geloof en zingeving.
- **Kerk in Actie** bevordert wereldwijd kerk-zijn met missionaire en diaconale partners.
- **Vitale roeping** zorgt voor professionele begeleiding van werkers in de kerk.

De vier programmalijnen krijgen hulp van vijf expertiseteams:

- **Begeleiding & Training** ontwikkelt nieuwe vormen van leren voor lokale gemeenten en het vrijwillig kader.
- **Innovatie** creëert een innovatieve cultuur in de kerk zodat er ruimte komt voor nieuwe wegen.
- **Fondsenwerving** werft fondsen onder gemeenten en particulieren om ons werk te dragen.
- **Communicatie & Events** positioneert de Protestantse Kerk in Nederland als vindplaats van geloof, hoop en liefde en profileert Kerk in Actie vanuit het motto 'geloven in delen'.
- **Onderzoek** ondersteunt de kerk met goede gegevens over kerk en samenleving en versterkt de onderzoekscultuur in de dienstenorganisatie.

Ondersteuning & Beheer

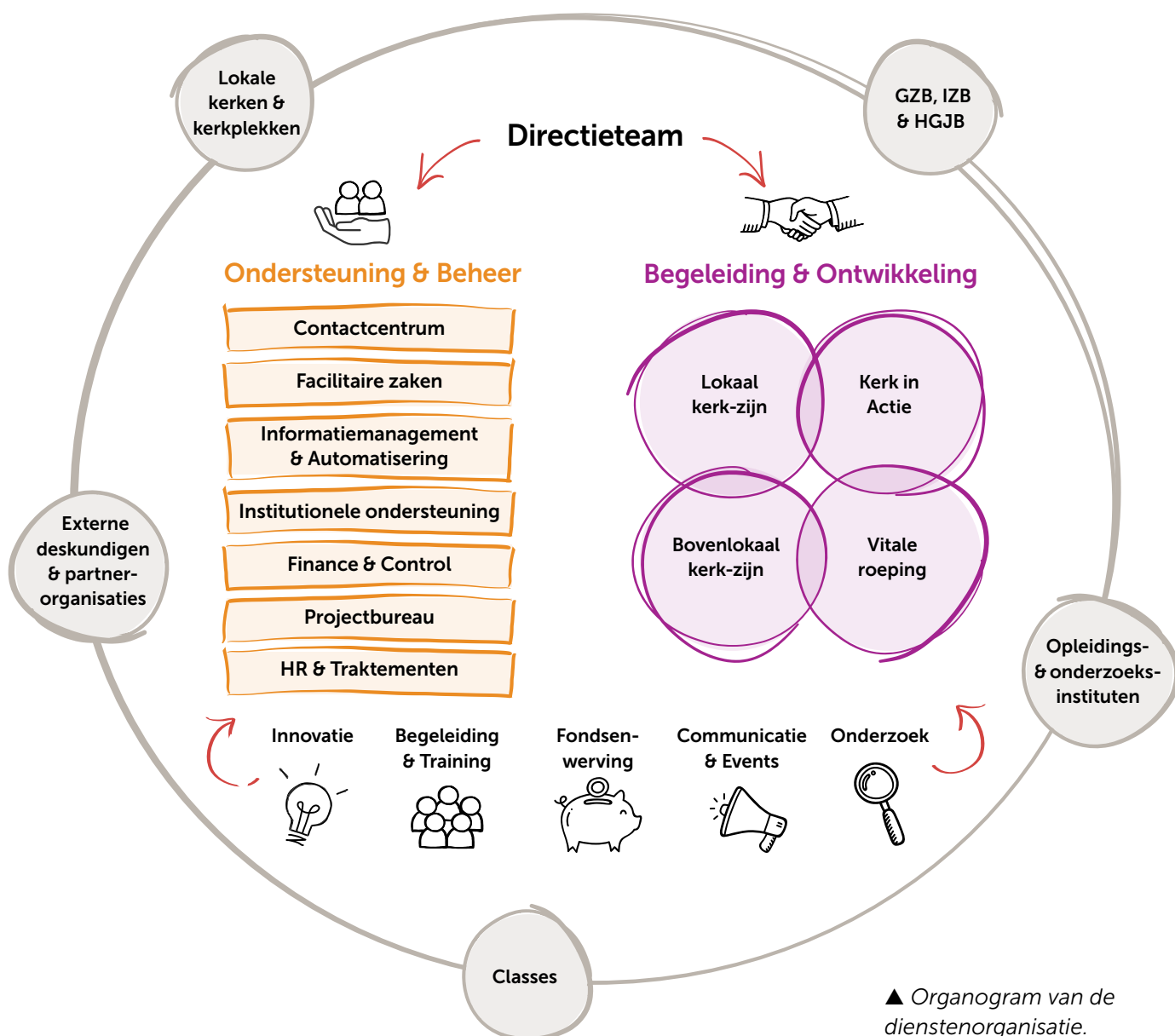
Van een goede digitale infrastructuur tot een correcte uitbetaling van salarissen. Van juridisch advies aan kerken tot administratieve ondersteuning van commissies. Het cluster Ondersteuning & Beheer zorgt voor allerlei (praktische) zaken die komen kijken bij het kerk-zijn.

Ondersteuning & Beheer bestaat uit de volgende teams:

- Het **Contactcentrum** beantwoordt alle vragen die we ontvangen van onze doelgroepen.
- **Institutionele ondersteuning** regelt juridische zaken, beheert de applicaties voor de lokale gemeenten en geeft steun en financieel advies aan de ambtelijke organisatie.

- **HR & Traktementen** verzorgt beleid en arbeidsvoorwaarden van werkers in de kerk en de dienstenorganisatie.
- **Informatiemanagement & Automatisering** bouwt en beheert de digitale werkomgeving.
- **Facilitaire zaken** beheert de gebouwen, werkruimtes en inkoop, verzorgt diverse servicegerelateerde diensten en beheert het archief.
- **Finance & Control** helpt bestuur en management bij het op koers houden van de dienstenorganisatie, door middel van registratie, rapportering en advies.

Daarnaast is er het **Projectbureau**, voor inzet van mensen bij tijdelijke projecten in kerk en dienstenorganisatie.

Kerkbrede beweging

Als dienstenorganisatie zijn we een van de vele 'bouwstenen' voor een levende kerk. Het werk aan de toekomst van de kerk vraagt om samenwerking. Samen met lokale gemeenten en andere kerkplekken, classes, het BMCV (breed moderamen van de classicale vergadering), het GCBB (generaal college voor de behandeling van beheerszaken), de CCBB's (classicale colleges voor de behandeling van beheerszaken), externe deskundigen, opleidingsinstituten en andere organisaties vormen we een beweging die de toekomst van de kerk voor ogen heeft.

Partnerschappen en andere vormen van samenwerking spelen een steeds grotere rol in onze manier van werken. Een mooi voorbeeld is de gezamenlijke ontwikkeling van Nieuw Kerkelijk Peil: een instrument dat lokale gemeenten helpt om te ontdekken waar ze staan en waar ze naartoe willen. Samen met andere partners ontwikkelen we hierbij een ondersteuningsaanbod.

In classisverband werken we met de classispredikant, de adviseur dienstverlening en de financieel beleidsadviseur samen om lokale gemeenten die het nodig hebben toekomstbestendig te maken. De geleerde lessen van de eerste samenwerkingen gebruiken we om deze manier van werken in alle classes te versterken (zie ook 3.3).

Bijzonder waardevol is onze samenwerking met de modulaire uitvoeringsorganisaties (muo's): de GZB, IZB en HGJB. Kerk in Actie werkt bijvoorbeeld nauw samen met de GZB, in de aanpak van de migratieproblematiek in zuidelijk Afrika en het Midden-Oosten. Met IZB Impact werken we onder meer aan een nieuwe manier om de pioniersplekken te ondersteunen. En samen met de HGJB hebben we

▲ Rond een thema als 'kleur in de kerk' wordt samengewerkt met andere organisaties.

geanalyseerd welk aanbod elk van ons heeft voor lokale gemeenten.

We hebben een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met de Vereniging Kerkrentmeesterlijk Beheer (VKB). Met deze vereniging werken we intensief samen in de dienstverlening aan kerkplekken, bijvoorbeeld waar het gaat om toekomstgericht kerkbeheer, plaatselijke geldwerving en de training van kerkrentmeesters. Een andere belangrijke partner is de Protestantse Theologische Universiteit (PThU), waarmee we samen optrekken op de terreinen onderwijs, onderzoek en kennistransfer/nascholing.

Zo zijn er allerlei voorbeelden te noemen van vruchtbare samenwerking. We ervaren dat de inzet van kennis en kunde uit alle delen van de kerk zorgt voor een beter en duurzamer resultaat.

Strategische coalitie

In 2022 heeft de Protestantse Kerk de aftrap gegeven voor een netwerk van organisaties die strategisch willen samenwerken rond het thema 'zingeving'. In 2023 is dit uitgegroeid tot een coalitie van EO, Verus, NGK, Kerkpunt, Verre Naasten, CHE, Living Image en de Protestantse Kerk zelf. Organisaties met hetzelfde belang of vraagstuk kunnen binnen verschillende deelnetwerken samen optrekken rond een specifiek thema. Dat gebeurt al volop, bijvoorbeeld rond de thema's '20'ers in de kerk', 'kleur in de kerk', 'hoe gaan we om met een jonge generatie die de kerk heeft verlaten/niet meer vindt?' en 'herbestemming van kerkgebouwen'.

>> livingimage.nl/netwerkvss

Onze dienstverlening

Om onze dienstverlening beter te laten aansluiten bij de uitdagingen waar kerken voor staan, hebben we ons aanbod in 2023 doorontwikkeld. We zijn hiervoor een traject gestart met de classes, de classispredikanten, het BMCV, het GCBB en de CCBB's. In dit traject brengen we in kaart wat lokale gemeenten en kerkplekken in deze tijd nodig hebben.

In de kern gaat het dan om twee thema's. Aan de ene kant om het thema *toekomstbestendigheid*: hoe blijven kerkplekken overeind als het water hun aan de lippen staat? Veel lokale gemeenten hebben niet de menskracht en soms ook niet de financiën om nog vooruit te kunnen kijken. We zijn bezig met het ontwikkelen van ondersteuning die hun in deze situatie perspectief biedt.

Aan de andere kant gaat het om het thema *toekomstgerichtheid*: hoe kunnen kerkplekken vitaal en betekenisvol zijn in een snel veranderende samenleving? Hoe kunnen ze aansluiten op de vragen en uitdagingen die voor mensen van nu spelen?

Vanuit dit proces hebben we de dienstverlening in 2023 heringericht in drie stromen. In het volgende

hoofdstuk lees je welke activiteiten we rond deze drie stromen ontwikkeld en uitgevoerd hebben:

- **Werken aan de basis**

Onze basisdienstverlening richt zich op de kern van het kerk-zijn: de opbouw van de geloofsgemeenschap en de rol van vrijwilligers en voorgangers daarin.

- **Werken aan toekomstbestendigheid**

Samen met kerkplekken, classes en colleges ontwikkelen we vormen van ondersteuning voor kerken die moeite hebben om staande te blijven.

- **Werken aan toekomstgerichtheid**

We helpen kerkplekken om zich uit te strekken naar de toekomst. Wat is hun kracht en hoe kunnen ze die het beste inzetten voor de geloofsgemeenschap en de samenleving?

Hiernaast besteden we in onze dienstverlening ook expliciet aandacht aan doelgroepen buiten of op de rand van de kerk:

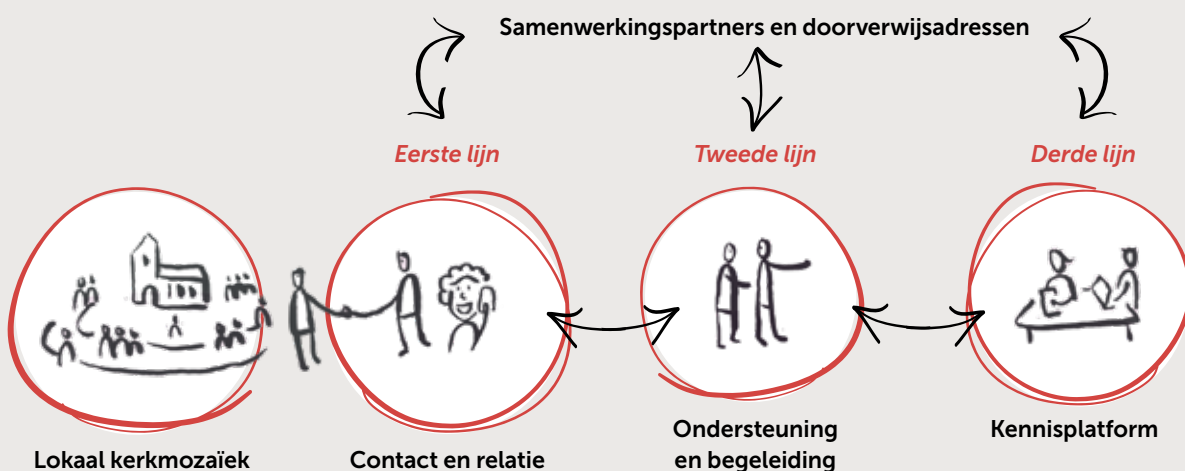
- **Kerk-zijn tussen 18 miljoen Nederlanders**

Met partners zoals Graceland, de EO, KRO-NRCV en MOVE ontwikkelen we een bedding voor zingeving voor mensen die door de kerk zelf moeilijk bereikt worden.

Dienstverleningsmodel

We ondersteunen kerkplekken, voorgangers en vrijwilligers in de kerk via de drie lijnen van ons dienstverleningsmodel. De eerste lijn is gericht op **het contact en de relatie** met onze doelgroepen, de tweede lijn op het bieden van passende **ondersteuning en begeleiding**. De derde lijn focust op het verzamelen, verrijken en delen van **kennis** die de kerk dient.

In deze *animatie* krijg je nog even kort uitgelegd hoe onze organisatie werkt.

Oecumene

De Protestantse Kerk is geroepen om eenheid en samenwerking te zoeken en te bevorderen met andere kerken.

In Nederland

Als Protestantse Kerk zijn we een belangrijke drager van de Raad van Kerken in Nederland. Zowel met menskracht als financieel dragen we veel bij aan de raad. Dat past bij de oecumenische roeping om met andere kerken te doen wat samen gedaan kan worden. In 2023 heeft de Raad van Kerken de herdenkingsdienst Slavernijverleden vormgegeven, op 30 juni in De Nieuwe Kerk in Amsterdam.

Het geloofsgesprek tussen vertegenwoordigers van een breed palet van kerken in Nederland wordt, met een jaarlijkse retraite, vormgegeven binnen het Nederlands Christelijk Forum. En op het protestantse erf zoeken we wederzijdse herkenning in het verband van de Nationale Synode.

Wereldwijd

De oecumenische verbanden waarvan de Protestantse Kerk deel uitmaakt, zijn een essentiële schakel in het wereldwijde kerk-zijn. De vele oecumenische ontmoetingen voeden het kerk-zijn over en weer. En Kerk in Actie geeft haar werk vorm via dit brede oecumenische netwerk.

In 2023 vond de assemblee van de Conference of European Churches (CEC) plaats. Een van de classispredikanten, Klaas van der Kamp, werd als bestuurslid gekozen. Ook de Lutheran World Federation (LWF) had haar wereldwijde assemblee. Vanuit de Protestantse Kerk participeerden we met een forse delegatie.

Pepijn Trapman, manager buitenland van Kerk in Actie, is sinds 2023

comitélid voor de Lutheran World Service, onderdeel van de LWF. Karin van den Broeke, programmaleider Kerk in Actie, was actief in het bestuur van de Wereldraad van Kerken.

En Rommie Nauta, strategisch adviseur van de directie, bleef actief in het bestuur van ACT Alliance (Action by Churches Together).

Van plan tot resultaat

Jaarlijks maken we als dienstenorganisatie een plan voor het komende jaar. Dat jaarplan sluit aan op de lijn die is uitgezet in ons beleidskader, *De toekomst open tegemoet*. Telkens weer is de vraag hoe we kerken kunnen helpen op weg naar de toekomst. Op basis van dit overkoepelende jaarplan maakt elk team vervolgens een gedetailleerd teamplan, met meetbare doelen. Om te kijken of deze doelen behaald worden, wordt de voortgang van het werk getoetst via maandelijkse financiële rapportages en kwartaalrapportages. Zo houden we voortdurend een vinger aan de pols.

Verder maakt de Protestantse Kerk deel uit van de World Conference of Reformed Churches (WCRC), de Gemeinschaft Evangelischer Kirchen in Europa (GEKE) en de Council for World Mission (CWM).

Op verschillende manieren dragen deze verbanden eraan bij dat we ons deel weten van het wereldwijde lichaam van Christus. Dat helpt ons om met kerken wereldwijd te vieren wat we van God aan goeds ontvangen en om te verstaan welke wonden er zijn.

Young Board & Visiegroep

Twee groepen binnen de dienstenorganisatie helpen mee om onze organisatie op koers te houden.

De **Young Board** denkt mee over toekomstgericht kerk-zijn voor en met jonge generaties. Deze groep bestaat uit vier jonge medewerkers van onze organisatie. Ze hebben een strategische agenda ontwikkeld voor 2022-2024, met drie actiepunten. Allereerst: het ontwikkelen van inspirerende initiatieven voor jongeren, zoals borrels en andere events. In de tweede plaats: ontwikkelen van manieren om de kracht van jonge generaties beter in te zetten op de werkvloer. En tot slot: het vergroten van de inspraak en impact van jonge generaties in de kerk.

▼ *De Protestantse Lezing (hier met Nationaal Coördinator Terrorismedbestrijding en Veiligheid Pieter-Jaap Aalbersberg) wordt in de visiegroep voorbereid.*

De **Visiegroep toekomstgericht kerk-zijn** richt zich op het verdiepen en actueel houden van de inhoud van de visienota. De kerngroep bestaat uit de scriba van de generale synode en enkele experts uit de dienstenorganisatie. De groep zorgt voor een heldere en consistente definitie van het begrip 'toekomstgericht'. In 2023 heeft ze bijvoorbeeld meegelezen met een gezamenlijk onderzoeksvorstel van de PThU en de dienstenorganisatie. Er is ook een traject voorbereid om het thema 'heil' (als kernbegrip voor toekomstgericht kerk-zijn) in 2024 te bespreken met synode en medewerkers.

Verder adviseert de visiegroep rond het spreken van de Protestantse Kerk in deze tijd - in 2023 rond het thema 'slavernij'. De groep doet jaarlijks een voorstel voor het jaarthema: in 2023 is het thema voor 2024-2025 voorbereid (aansluitend bij hoofdstuk 3 van de visienota, 'Uw koninkrijk kome'). En de Protestantse Lezing wordt in de visiegroep voorbereid en geëvalueerd.

3. Onze activiteiten in 2023

We hebben veel werk verzet om ons aanbod beter te laten aansluiten op wat kerkplekken nu nodig hebben. De belangrijkste stap is de focus op drie stromen van dienstverlening. Daarmee is onze ondersteuning eenduidiger en minder versnipperd. Aan de hand van de drie stromen geven we hier een overzicht van onze projecten en activiteiten.

3.1 Het jaar in vogelvlucht

Voordat we inzoomen, kijken we eerst even van een afstandje naar ons werk. Welke organisatiebrede doelen hadden we gesteld in ons jaarplan 2023? En wat hebben we waargemaakt?

Organisatiebrede doelen

Doorontwikkeling van de dienstverlening

In 2023 hebben we onze werkprocessen en diensten grotendeels in kaart gebracht. Er zijn ook fundamenten gelegd voor het werken als kennisorganisatie. Via kennisdialogen hebben we geëxperimenteerd met manieren om kennis van medewerkers beter te delen en te verrijken. De geleerde lessen passen we toe om te groeien in dit delen en ontsluiten van kennis - met elkaar en met onze doelgroepen.

Bovendien hebben we onze dienstverlening meer afgestemd op de verschillende uitdagingen waar kerken mee te maken hebben - we vertelden hier in het vorige hoofdstuk al over. Vanuit dit proces is de dienstverlening heringericht in drie stromen:

- werken aan de basis
- werken aan toekomstbestendigheid
- werken aan toekomstgerichtheid

We bespreken deze vormen van dienstverlening in de paragrafen 3.2-3.4. In 3.5 kijken we naar ons werk onder rand- of buitenkerkelijke doelgroepen, in 3.6 naar het werk van Kerk in Actie.

Ondersteuning van ambts- en taakdragers

We werken hard aan betere nascholing en begeleiding van predikanten en kerkelijk werkers. Met resultaat: er wordt intensief gebruikgemaakt van de permanente educatie. Voor ambts- en taakdragers ligt er inmiddels een breed aanbod aan

▲ Er wordt intensief gebruikgemaakt van de permanente educatie.

trainingen. En er is een bloeiende mobiliteitspool voor kerken die tijdelijke voorgangers zoeken. We investeren ook in het opleiden van nieuwe voorgangers, want het predikantentekort begint steeds nijpender te worden. Zo hebben we een fonds ontwikkeld voor studieondersteuning van toekomstige predikanten. En met de campagne komtheologiestuderen.nl proberen we potentiële studenten warm te maken voor theologie.

Integrale aandacht voor nieuwe doelgroepen

Het ontwikkelen van een 'bedding' voor nieuwe doelgroepen krijgt steeds meer vorm. Via online platforms als MOVE en Hoedan bereiken we kerkelijke en niet-kerkelijke jongeren die bezig zijn met zingevingsvragen. Op het Graceland Festival en met nieuwe initiatieven door het jaar heen gaan we met elkaar in gesprek - via kunst, muziek en andere vormen. In het categoriaal pastoraat (van zorg tot krijgsmacht, van binnenvaart tot doven) bieden we pastorale zorg aan allerlei doelgroepen. En pioniersplekken en kliederkerken verwelkomen jong en oud.

Vergroten van de verbondenheid met de wereldkerk

Kerk in Actie speelt een belangrijke rol in het verbinden van lokale gemeenten in Nederland met de wereldkerk. Die connectie is heel waardevol: we zijn niet alleen kerk binnen ons land, maar over grenzen heen. We kunnen over en weer van elkaar leren, elkaar inspireren, en geloof, hoop en liefde delen. Via onze consulenten en via 'actielanden' verbinden we lokale gemeenten steeds meer met het wereldwijde werk van de kerk in actie.

Nieuwe organisatiecultuur

De samenwerking met partners binnen en buiten onze organisatie krijgt steeds meer vorm. Onze teams zoeken elkaar actiever op en hebben meer oog voor het gezamenlijke belang. En het contact met externe partners blijft groeien. Zo zijn er intensieve samenwerkingstrajecten gestart met onder meer de VKB en de PThU.

Werkplezier

Door het beschrijven van onze werkprocessen hebben we scherper in beeld hoe we ons werk doen. Daardoor is er meer regie en verloopt de samenwerking beter. De invoering van een gezamenlijke veranderagenda en een dienstencatalogus scheidt overzicht: wat doen we allemaal, en wie doet wat? Dat neemt niet weg dat het versterken van werkplezier een punt van aandacht blijft. Er valt winst te boeken door bredere inzetbaarheid, digitalisering en automatisering, en verwachtingenmanagement bij onze doelgroepen.

Organisatiebrede projecten

Vanuit het Projectbureau werkt de dienstenorganisatie mee aan meerjarige projecten die de kerk als geheel raken. Al deze projecten raken aan de vraag hoe de kerk de toekomst tegemoet kan gaan.

Ambtsvisie

Het Projectbureau ondersteunt het traject rond de ambtsvisie, waarin de Protestantse Kerk zich diepgaand bezint op de ambten. Met de aanvaarding van het rapport *Werkers aan het mozaïek van kerkplekken* is in april 2023 een belangrijke stap gezet in het omschrijven van nieuwe beroepsprofielen. Vier werkgroepen zijn nu bezig met de verdere uitwerking van deze profielen.

Duurzaam luthers

Het voortbestaan van de lutherse traditie binnen de Protestantse Kerk staat onder druk. Binnen het project 'Duurzaam luthers' wordt gezocht naar wegen om dit 'lutherse' vitaal en levend te houden. Het Projectbureau begeleidt dit traject. De geleerde lessen worden niet alleen gebruikt voor lutherse gemeenten, maar ook voor de Protestantse Kerk als geheel. 2023 stond in het teken van het opstellen van een analyse en een plan van aanpak. Begin 2024 is dit besproken met het directieteam. Het plan wordt in 2024 uitgevoerd.

Lichter op pad

In opdracht van het moderamen en het bestuur van de dienstenorganisatie heeft het Projectbureau de notitie 'Lichter op pad' opgesteld. Deze notitie schetst een route om in gesprek te gaan over de structuur en besturing van de kerk. De notitie is in de synode van november 2023 vastgesteld.

In 2024 denken we met alle geledingen van de kerk na over een gezamenlijk gedragen analyse. Welke knelpunten signaleren we rond de structuur en besturing van de kerk? Wat zeggen eerdere rapporten erover? En hoe vertalen we dit naar een aanpak die dienstbaar is aan de brede beweging rondom toekomstgericht kerk-zijn? Eind 2024 bespreekt de synode een eerste voorstel voor een kerkbrede aanpak van de vragen rond structuur en besturing.

Werkzaam vermogen

Binnen het project 'Werkzaam vermogen' werken de VKB, de Federatie van Diaconieën en de dienstenorganisatie samen aan de vraag hoe de kerk goed kan omgaan met vrij beschikbaar vermogen. Dan gaat het niet alleen om geld, maar ook om mensen, middelen en andere zaken waarmee kerken elkaar kunnen versterken. In 2024 gaan we samen met partnerorganisaties én lokale gemeenten op zoek hoe we vraag en aanbod rond beschikbaar vermogen bij elkaar kunnen brengen. De eerste stap is om helder te krijgen hoe kerken hun vermogen op zo'n manier kunnen delen dat dit bijdraagt aan toekomstgericht kerk-zijn. De tweede stap is het ontwikkelen van een duurzame vorm voor het delen van vraag en aanbod, zodat kerken elkaar kunnen helpen om gehoor te geven aan hun roeping in de samenleving.

Toekomst Nieuw Hydepark

Voor een duurzame toekomst van landgoed Hydepark beoordelen we momenteel drie varianten:

- verkoop
- verkoop op erfpacht
- duurzaam renderende exploitatie waarbij het landgoed in bezit blijft

In 2023 zijn waardetaxaties gedaan voor de eerste twee varianten.

Voor de derde variant zijn tekeningen en berekeningen gemaakt voor het vestigen van een leefgemeenschap in het boerderijcomplex.

Ook is een verbreding van de functie van Nieuw Hydepark (met een kleine uitbouw) verkend, getekend en doorgerekend. Dat kan een duurzame exploitatie van het gebouw mogelijk maken bij het huidige gebruik (voor onder meer diaconale vakantieweken).

Ten slotte is - met de gemeente - woningbouw aan de noordkant van het landgoed verkend. Dit is lastig inpasbaar vanwege het Nationaal Natuurnetwerk. In 2024 gaan we verder met deze verkenning.

De kleine synode maakt in 2024 een keuze uit de verschillende varianten. We werken de voorkeursvariant daarna verder uit.

3.2 Werken aan de basis

De basis van de kerk is de geloofsgemeenschap. De basis van ons werk als dienstenorganisatie is het versterken van die gemeenschap. We helpen kerkplekken met materiaal voor erediensten, trainingen, nascholing voor voorgangers en allerlei andere ondersteuning. Een selectie van ons werk in 2023.

Training van ambtsdragers en vrijwilligers

2023 was het tweede jaar dat we de basistrainingen voor ambtsdragers en vrijwilligers in de nieuwe vorm aanboden. Ze voldoen duidelijk aan een behoefte. Via de trainingen worden starters snel op weg geholpen, zodat ze weten wat hun taak inhoudt. Er zijn trainingen voor scriba, voorzitter kerkenraad, jeugdambtsdrager, diaken, kerkrentmeester en ouderling. Het aantal trainingen was iets lager dan in 2022. Bij de training 'jeugdambtsdrager' lijkt het verzadigingspunt bereikt, we bieden deze niet meer maandelijks aan. Ook geven we geen trainingen meer in de drukke decembermaand. De training 'kerkrentmeester' is compleet vernieuwd, in samenwerking met de VKB.

>> protestantsekerk.nl/training

Basistrainingen

Totaal aantal deelnemers aan trainingen **456** **404**

7,8 Gemiddelde waardering van deelnemers aan de trainingen

Praktijkcursus voor kerkmusici

In 2023 ging het eerste jaar van de Praktijkcursus 'Amateur Kerkmusicus' van start. Deze breed opgezette cursus bestrijkt het veelkleurige kerkmuzikale landschap van de Protestantse Kerk. Kerkmusici die zich verder willen bekwalen, worden hier toegerust in hun eigen muziekpraktijk. Het eerste (oriëntatie)jaar is een opstap om de derdegraads bevoegdheid cantor, organist of cantor-organist te halen. De 22 cursisten zijn amateur(kerk)musicus, zoals organisten, pianisten of cantors.

>> protestantsekerk.nl/opleiding-kerkmuziek

Beroepingswerk

Het mobiliteitsbureau ondersteunt vacante gemeenten met advieslijsten van mogelijke kandidaten. Dit jaar is opnieuw hard gewerkt om vacante plekken te vervullen (zie kader). De webinar 'Vacant, en nu?' helpt gemeenten bij dit proces.

Het predikantentekort wordt steeds meer voelbaar in de kerk

Het predikantentekort wordt steeds meer voelbaar. Het belang van onze adviezen en de vraag om herhaaladviezen neemt daardoor toe. Het mobiliteitsbureau denkt actief mee over manieren om aandacht te vragen voor het groeiende tekort, zoals de Roepingenzondag, de wervingscampagne voor theologie en de opzet van een scoutingnetwerk. Ook organiseerden we in september met de drie noordelijke classes een ontmoetingsdag voor beroepingscommissies en predikanten. Verder is de informatie voor beroepingscommissies en predikanten verbeterd dankzij een helder stappenplan en duidelijke online informatie.

>> protestantsekerk.nl/thema/beroepingswerk

Mobiliteitsbureau

+100 loopbaangesprekken met predikanten en proponenten

75% waardeert de gesprekken met een 8 of hoger

140 predikanten vonden een nieuwe gemeente

We stelden **316** advieslijsten op voor gemeenten

Mobiliteitspool

Een jubileumfeestje was er niet, maar in 2023 bestond de mobiliteitspool 10 jaar. Via deze pool kunnen gemeenten tijdelijk een predikant of kerkelijk werker inhuren, bijvoorbeeld in vacaturetijd of bij ziekte van de eigen predikant. Dat gebeurt volop. De vraag naar interim- en ambulante predikanten is onverminderd groot. De behoefte aan pioniers en diaconaal werkers nam toe. En twee interim-predikanten voor de regio (in de classes Groningen-Drenthe en Noord-Brabant, Limburg en Réunion Wallonne) begonnen aan hun werk om de samenwerking tussen gemeenten te bevorderen. Eind 2023 was er 57 fte aan ambulante werkers naar gemeenten gedetacheerd.

Om aan de blijvende vraag te kunnen voldoen, hebben we nieuwe predikanten geworven en is de pool opengesteld voor emeriti (tot 72 jaar). Met succes: eind 2023 waren er vijf ambulante emeriti via de pool op tijdelijke basis werkzaam in een gemeente. De dienstverlening van de mobiliteitspool werd door gemeenten met gemiddeld een 8,5 gewaardeerd.

>> protestantsekerk.nl/thema/beroepingswerk

Loket voor kerkelijk werkers

Kerkelijk werkers kunnen sinds januari 2024 met al hun vragen terecht bij een eigen loket binnen de Protestantse Kerk. Dan gaat het bijvoorbeeld om vragen op het gebied van de arbeidsmarkt, mobiliteit, rechtspositie en nascholing. Zo'n loket is geen overbodige luxe. In de praktijk blijkt dat er onvoldoende aandacht is voor de positie en mogelijkheden van kerkelijk werkers. In de huidige ambtsdiscussie staat dit thema niet voor niets hoog op de agenda. Het loket - ontwikkeld in 2023 - geeft extra zorg en aandacht aan deze werkers, zodat ze hun werk met plezier en resultaat kunnen (blijven) doen.

>> protestantsekerk.nl/kerkelijkwerker

Jonge predikant in beeld

Omdat er signalen zijn dat de werkdruk onder jonge predikanten (25-45 jaar) hoog is, hebben we hun werkbeleving onderzocht. Wat drijft hen, hoe waarderen ze hun werk, waar lopen ze tegenaan, en wat hebben ze nodig om hun werk goed te kunnen doen?

+50% geeft het werk een **8** of hoger

Wat jonge predikanten **kenmerkt**:

- Een groot roepingsbesef
- Bevlogenheid
- Grote inzet

Wat **aandacht** vraagt:

- Samenwerking met de kerkenraad
- Tijd voor eigen spiritualiteit
- Werkdruk

Verzuim vraagt nader onderzoek

... want een deel van de predikanten bleek (bijna) burn-out te zijn geweest zonder zich ziek te melden.

▲ *Studentenpastor
Martin Jans*

Permanente educatie

Predikanten en kerkelijk werkers dienen - afhankelijk van hun werktijd - elke vijf jaar een of meer cursussen of een specialisatie te volgen. Hier wordt goed gebruik van gemaakt. In 2022 groeide de voortgezette nascholing flink, in 2023 was sprake van een stabilisatie. Om de deelnemers te helpen bij het opstellen van leerdoelen en een studieplan zijn we begonnen met persoonlijke advisering. Ongeveer 90 predikanten en 10 kerkelijk werkers hebben hiervan gebruikgemaakt. Er is ook persoonlijk advies voor predikanten die coaching, supervisie of geestelijke begeleiding zoeken. Dat kan het werkplezier vergroten en uitval helpen voorkomen. Verder is er met een van de classispredikanten een 'webinar PE' georganiseerd die we uitrollen naar andere classes.

De voortgezette nascholing gebeurt in nauw overleg met de PThU en de hogescholen CHE en Windesheim. Dat levert een mooie samenwerking op. De inzet is onder meer dat kerkelijk werkers en predikanten samen aan permanente educatie werken.

>> protestantsekerk.nl/thema/permanente-educatie

2x nieuw bij PE

In de cursus **Professionele identiteit** maak je als predikant/kerkelijk werker na vijf jaar de balans op: je bent gestart vanuit een roeping, waar sta je nu en wat is jouw verlangen voor de komende jaren?

De missionaire specialisatie **Kerk naar buiten** is vernieuwd. Hierin worden predikanten en kerkelijk werkers uitgedaagd om zich te bezinnen op het kerk-zijn in deze tijd en in de eigen context.

Evaluatie nascholing PThU

97% van de studenten beoordeelt de cursussen met **goed** of **uitstekend**

99% vond de cursussen **relevant** tot **zeer relevant** voor hun werk

Studenten zijn o.a. positief over:

- kundige **docenten**
- **uitwisseling** in de groep
- verbinding tussen **kennis** en **praktijk**

Aan de evaluatie van de 19 nascholingscursussen deed ruim 60% van de studenten mee

Fonds voor potentiële predikanten

Er dreigt een fors tekort aan predikanten, reden waarom in 2023 het Fonds ondersteuning toekomstige predikanten binnen de Protestantse Kerk in Nederland is opgericht. Dit fonds biedt financiële steun aan studenten (zij-instromers) die theologie willen studeren met het plan om voorganger in onze kerk te worden.

>> protestantsekerk.nl/studiefonds

Personalisatie van mailings

In 2023 hebben we serieus werk gemaakt van het personaliseren van nieuwsbrieven. Abonnees kunnen voortaan aangeven wat hen interesseert en/of wat hun ambt is. Ze krijgen dan een nieuwsbrief waarin berichten over hun interesses meer aandacht krijgen. We gebruiken de nieuwsbrief ook om cruciale informatie te delen met predikanten, kerkelijk werkers en colleges van diakenen en rentmeesters. Daarom kunnen zij zich niet uitschrijven voor de nieuwsbrief. Daarnaast hebben we verschillende *journeys* gebouwd: een reeks van mailtjes die automatisch verstuurd worden als iemand materiaal heeft aangevraagd of zich ergens voor heeft aangemeld. Voor nieuwe ambtsdragers is er bijvoorbeeld de 'Frisse start'. Zij krijgen een serie mailtjes over artikelen en diensten die aansluiten bij hun ambt. Ook voor fondsenwervende acties maken we zulke *journeys*.

'Waar het op aankomt is omarmd leven. Omarmd door de Schepper die ons allen omringt met zijn weldaden'

Scriba René de Reuver tijdens de Protestantse Lezing op 31 oktober 2023 in Utrecht.

Roepingenzondag

Eind 2023 heeft de Protestantse Kerk besloten om een Roepingenzondag te houden op zondag 21 april 2024. "Op deze Roepingenzondag willen we mensen aanmoedigen om bij zichzelf na te gaan of ze zich geroepen weten om voorganger in onze kerk te worden", zegt scriba René de Reuver. De themazondag wordt een vast onderdeel van het kerkelijk jaar, op de derde zondag na Pasen. We vragen gemeenten om dan aandacht te besteden aan het onderwerp 'roeping' en te bidden om nieuwe voorgangers en werkers in de kerk.

Band met Petrus

Petrus heeft in zijn zesjarige bestaan een goede band weten op te bouwen met de leden van de Protestantse Kerk. Uit lezersonderzoek over 2023 (zie kader) blijkt dat twee derde van de gebruikers het (heel) belangrijk vindt dat *Petrus* als platform blijft bestaan. In 2023 is de samenhang tussen de verschillende onderdelen van *Petrus* - magazine, website, social media, tv-programma en losse uitgaven - versterkt. We hebben ook extra geïnvesteerd in artikelen voor dertigers en veertigers, bijvoorbeeld rond de thema's geloofsopvoeding en stilte/rust.

Lezersonderzoek 2023

70% geeft gemiddeld een **8** of hoger voor de producten van *Petrus*

174.000

abonnees ontvingen elk kwartaal *Petrus*-magazine

72.000

abonnees ontvingen elke week de *Petrus*-niewsbrief

71% voelt zich door *Petrus* **verbonden** met de Protestantse Kerk

79% wordt door *Petrus* **geïnspireerd** en/of aan het denken gezet over het geloof

De percentages zijn licht toegenomen t.o.v. 2022.

Op weg met het jaarthema

'Ga mee! Samen getuigen van geloof, hoop en liefde' - dat is het jaarthema van de Protestantse Kerk in 2023-2024. Elk kerkelijk jaar heeft een thema dat als rode draad door ons aanbod voor het kerkelijk seizoen loopt. Het komt bijvoorbeeld terug in de advents- en veertigdagentijdskalenders, in de spellen Sirkelslag, Paaschallenge en Kerstchallenge, en in liturgische suggesties en gespreksmateriaal.

>> protestantsekerk.nl/jaarthema

Spelenderwijs

De afgelopen jaren hebben honderden jeugdgroepen meegedaan aan de spellen Sirkelslag, Kerstchallenge en Paaschallenge, voor kinderen en tieners van 9-16 jaar. In 2023 hebben we een grote sprong gemaakt in de doorontwikkeling van deze spellen. Waar we de spellen vroeger los van elkaar ontwikkelden, doen we dat nu in één proces. De drie spellen hebben daardoor een doorlopende verhaallijn die aansluit op het jaarthema van de Protestantse Kerk én gekoppeld is aan een diaconale actie. Er zit ook een duidelijke leerlijn in: in Sirkelslag wordt het thema geïntroduceerd, de Kerstchallenge gaat de diepte in, en de Paaschallenge zet tot slot aan tot reflectie. De spellen zijn opgenomen in de seizoenspakketten. Met die pakketten bieden we kerken een samenhangend aanbod van materialen die eenvoudig te gebruiken zijn.

>> protestantsekerk.nl/jeugdwerk

▲ Jongeren spelen Sirkelslag.

Overstap naar Microsoft 365

De dienstenorganisatie maakt al langere tijd gebruik van Google voor ngo's. Maar deze (gratis) software voldoet niet aan het niveau van veiligheid dat nodig is voor onze organisatie. Uit onderzoek in de eerste helft van 2023 bleek dat een overstap naar Microsoft de beste optie is. De directie heeft hierover dan ook een positief besluit genomen. Het grootste deel van dit project zal plaatsvinden in 2024. De overgang heeft niet alleen impact op onze medewerkers, maar ook op vrijwilligers die samenwerken met de dienstenorganisatie. Na de overstap is alle communicatie en samenwerking gebaseerd op Microsoft.

Subsidie voor projecten

Voor het uitvoeren van een project kunnen lokale gemeenten financiële steun aanvragen uit de zogeheten Solidariteitskas, als ze daarvoor zelf geen of onvoldoende middelen hebben. De commissie steunverlening beoordeelt deze subsidieaanvragen. De afgelopen jaren heeft deze commissie gemeenten actiever geïnformeerd over de subsidiemogelijkheden, via de communicatiekanalen van de Protestantse Kerk, beleidsondersteuners en externe organisaties zoals de VKB. Mogelijk is mede daardoor het aantal subsidieaanvragen en -toezeggingen in 2023 gestegen. Ook de problematiek binnen een toenemend aantal gemeenten speelt hierin een rol.

>> protestantsekerk.nl/solidariteitskas

Steunverlening in 2023

149
aanvragen

+15%

142
toezeggingen

+14%

3.3 Werken aan toekomstbestendigheid

Voor veel kerkplekken is nadenken over morgen een stap te ver. Ze worstelen vooral met vragen van vandaag: hoe blijven we overeind terwijl we menskracht en middelen missen? Voor deze gemeenten ontwikkelen we nieuwe vormen van ondersteuning die hen helpen om stappen te zetten. De classes spelen hierin een belangrijke rol.

Om gemeenten met een tekort aan bestuurskracht goed te kunnen ondersteunen, is samenwerking tussen de classes en de dienstenorganisatie heel belangrijk. Dan gaat het niet alleen om de classispredikanten, maar ook om het BMCV en de CCBB's. In 2023 hebben we als dienstenorganisatie meerdere malen met een afvaardiging van deze partners om de tafel gezeten. We hebben geanalyseerd wat er nodig is om een gezamenlijke aanpak voor de gemeenten te ontwikkelen.

4 pijlers

In onze samenwerking staan vier uitgangspunten centraal:

- **Gezamenlijk:** classispredikanten, BMCV, CCBB's en de dienstenorganisatie hebben elk hun eigen essentiële bijdrage in deze dienstverlening.
- **Proactief:** we komen gemeenten actief tegemoet in hun nood.
- **Integraal:** we kijken niet alleen naar zorgen over de bestuurskracht, maar ook naar de visie van de gemeente ('Hoe willen wij kerk zijn op deze plek?') en de financiële situatie.
- **Oplossingsgericht:** we zoeken naar praktische oplossingen en kansen.

Classisteam

Begin 2024 is een voorhoede van twee classes van start gegaan: Delta en Groningen-Drenthe. Om de nieuwe ondersteuning vorm te geven, komt er in beide classes een classisteam. Dit team bestaat uit de classispredikant, een financieel beleidsondersteuner en een adviseur dienstverlening. Het team heeft korte lijnen met het BMCV en het CCBB. Samen ontdekken ze welke manier van ondersteunen het beste werkt. De geleerde lessen worden gedeeld met andere classes, zodat zij later ook met een eigen classisteam aan de slag kunnen.

Gemeenten die hulp nodig hebben, krijgen begeleiding om in kaart te brengen wat er moet gebeuren

Aanpak op maat

Om gemeenten met te weinig bestuurskracht te ondersteunen, is inzicht nodig. Inzicht in het geheel van de classis en inzicht per gemeente: hoe staat het met bestuurskracht en financiën, en wat is de visie op kerk-zijn? Team Onderzoek binnen de dienstenorganisatie heeft hiervoor dataoverzichten gemaakt. Die input helpt het classisteam om te bepalen welke noden er spelen bij de gemeenten.

Gemeenten die hulp nodig hebben, krijgen begeleiding om in kaart te brengen wat er moet gebeuren. Dat varieert: bij de ene gemeente helpt het om samenwerkingsvormen met buurgemeenten te onderzoeken, bij een andere gemeente om een extern deskundige mee te laten kijken naar een specifiek probleem. Samen met het classisteam zoekt de lokale gemeente een begaanbare weg naar de toekomst.

▲ Gemeenten die hulp nodig hebben, krijgen begeleiding.

3.4 Werken aan toekomstgerichtheid

Veel lokale gemeenten en kerkplekken willen op weg naar de toekomst, maar vragen zich af hóé precies. Samen met hen ontwikkelen we nieuwe vormen die aansluiten op de samenleving van nu. Met elkaar bouwen we aan vitale en vernieuwende geloofsgemeenschappen. De belangrijkste activiteiten op een rij.

Met Nieuw Kerkelijk Peil brengen gemeenten hun kwaliteiten en prioriteiten in kaart

Een peilstok voor je kerk

Nieuw Kerkelijk Peil helpt lokale gemeenten om na te denken over hun toekomst. Aan de hand van negen 'kernkwaliteiten' kunnen ze helder in kaart brengen hoe hun gemeente ervoor staat. Dit onderzoek geeft niet alleen een goed beeld van de stand van zaken op deze negen punten, maar haalt ook naar voren wat gemeenteleden het meest waarderen, wat hun talenten zijn, en waar ze prioriteit aan willen geven. In 2023 deden 65 mensen mee aan de introductiewebinar over Nieuw Kerkelijk Peil. We zijn ook gestart met het ontwikkelen van bijpassende dienstverlening die gemeenten en hun werkers ondersteunt om te investeren in hun sterke punten.

>> protestantsekerk.nl/nieuw-kerkelijk-peil

De 9 kernkwaliteiten van

Nieuw Kerkelijk Peil

1. Levend en groeiend geloof
2. Vitale en ondersteunende viering
3. Sterk en groeiend gevoel van verbondenheid
4. Duidelijke, breed gedeelde visie
5. Inspirerend en ondersteunend leiderschap
6. Openstaan voor innovatie
7. Praktische inzet voor de dienst aan de samenleving
8. Geloof delen
9. Inzet voor inclusie van diverse groepen

Pionieren in cijfers

+40

nieuwe online
leermodules
met filmpjes,
werkvormen en meer

6

leerkringen
voor
pioniersplekken

1

nieuwe
subsidieregeling
voor proefplekken

15

nieuwe
pioniersplekken
gestart in 2023

Leren pionieren

Binnen de pioniersbeweging is de afgelopen vijftien jaar heel veel ervaring opgedaan met het opzetten van pioniersplekken. We zijn bezig om al deze kennis beschikbaar te maken voor de brede beweging van missionaire initiatieven: niet alleen pioniersplekken, maar bijvoorbeeld ook diaconale presentieplekken waar de kerk optrekt met mensen in kwetsbare situaties. Hiervoor ontwikkelen we momenteel een compleet nieuw curriculum met een uitgebreid pakket van leermodules die in 2024 beschikbaar komen via de website. Verder hebben we een start gemaakt met leerkringen waarin pioniersplekken samen leren, onder leiding van een mentor. Pioniers kunnen elkaar ook ontmoeten op netwerkdagen, om kennis en ervaringen uit te wisselen. Met deze stappen is er veel meer samenhang gekomen in het aanbod én kunnen meer initiatieven gebruikmaken van onze ondersteuning. Het draagt ook bij aan een duurzame, zelfredzame pioniersbeweging.

>> protestantsekerk.nl/pionieren

Zincubator

25 mensen

uit **17 initiatieven**
deden mee

4-6 sessies

per innovatietraject,
onder begeleiding van
een trainer

Innoveren met de Zincubator

Op allerlei plekken in de Protestantse Kerk zijn professionals en vrijwilligers bezig met het ontwikkelen van vernieuwende initiatieven rond zingeving of een maatschappelijk thema. Dat is best spannend: gaat het lukken? Zincubator is een innovatieprogramma dat helpt om te ontdekken waarom een project succes heeft of juist faalt. En ook: hoe je een succesvol project kunt vertalen naar een andere doelgroep of context. In verschillende sessies word je uitgedaagd om je plan stapsgewijs te verbeteren. Holy Hub, een vernieuwend platform voor zingeving, deed mee en zegt erover: "Dit helpt ons enorm om focus aan te brengen in de ontwikkeling van ons platform."

Met de opgedane ervaringen wordt ook het Zincubator-programma zélf verbeterd.

In het najaar van 2023 is een nieuwe versie getest. Deelnemers kunnen deze methode aanleren en dan zelfstandig gebruiken.

>> [protestantsekerk.nl/
thema/innovatie](https://protestantsekerk.nl/thema/innovatie)

Kliederkerk in beweging

Samen ontdekken, samen vieren en samen eten: dat is kliederkerk, een missionaire vorm van kerk-zijn voor families. In 2023 hebben we hard gewerkt om kliederkerk door te ontwikkelen tot een beweging die op eigen benen kan staan. We hebben een 'leerreis' opgezet die startende kliederkerken op weg helpt en bestaande kliederkerken steunt om elkaar toe te rusten. Onderdeel van deze leerreis is een basistraining voor de voortrekkers van kliederkerkteams. Hierin leren ze om de missie en kernwaarden van kliederkerk te vertalen naar hun eigen praktijk, en om zelf een kliederkerk-programma te ontwikkelen. In combinatie met een online proeverij en materialen op kliederkerk.nl helpt deze training kliederkerken snel uit de startblokken. Daarnaast werken we aan een (online) ruimte waar kliederkerkteams elkaar kunnen ontmoeten en van elkaar kunnen leren.

>> kliederkerk.nl

Kliederkerk

32

deelnemers
aan de **basistraining**
voor voortrekkers van
kliederkerkteams

+

154

aan de
online
proeverijen
over kliederkerk

3.5 Kerk-zijn tussen 18 miljoen Nederlanders

Kerk-zijn betekent ook: betekenisvol aanwezig zijn tussen de miljoenen Nederlanders die niet of nauwelijks verbonden zijn aan een kerk. Samen met kerkplekken zoeken we naar manieren om zulke doelgroepen te bereiken - in het bijzonder de jongere generaties. Een greep uit wat we gedaan hebben.

“Ons eerste doel is al gehaald: verbinding tussen de betreffende protestantse gemeenten en mensen met uiteenlopende achtergronden. Het is een heel andere setting en sfeer dan een kerkdienst, waar je nooit al deze verschillende mensen treft.”

Een woordvoerder van de samenwerkende Friese gemeenten Dronryp, Menaam, Tzummarum en Franeker, in het *Friesch Dagblad*.

‘In Gods naam’ op het podium

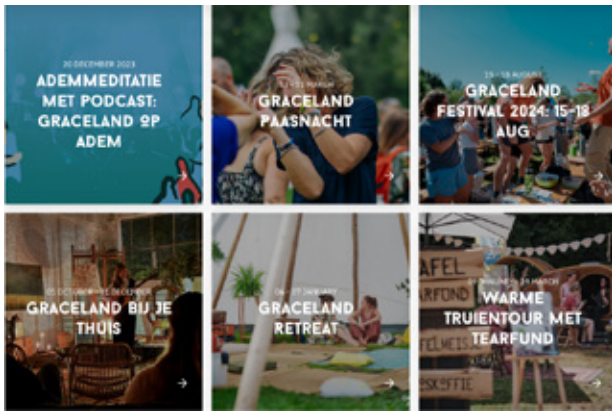
Wat helpt je om in deze onzekere tijden toch stevig op je benen te staan? In zijn theatervoorstelling ‘In Gods naam’ gaat acteur Bastiaan Ragas in de Bijbel op zoek naar antwoorden. Hij prikkelt zijn publiek - kerkelijk en niet-kerkelijk - om eerlijk naar zichzelf te kijken en verbinding te zoeken. Rond de voorstelling is een project ontstaan waarin lokale kerken meehelpen om het theaterstuk naar hun

Lokale kerken helpen mee om het theaterstuk ‘In Gods naam’ naar hun regio te halen

regio te halen. In 2023 hebben 91 gemeenten samen 27 voorstellingen mogelijk gemaakt voor 9000 bezoekers. Vanuit de dienstenorganisatie zijn materialen bij de voorstelling ontwikkeld, waaronder een programma voor een ‘aftertalk’ en een themadienst.

▲ In zijn theatervoorstelling gaat acteur Bastiaan Ragas in de Bijbel op zoek naar antwoorden.

Events van Graceland

Samen met Graceland bouwen we aan een bedding voor jonge (25-45 jaar) zoekende gelovigen. Het jaarlijkse Graceland Festival trekt 2500 bezoekers, maar de community is het hele jaar online en offline actief. Via social media is er dagelijks content en sinds 2023 is er een wekelijkse nieuwsbrief waarin pioniersplekken en nieuwe vormen van kerk-zijn uitgelicht worden. Zinzoekers zijn welkom bij lokale ontmoetingen - vijftien keer in 2023 - waar een spreker of artiest te gast is. Een nieuw ontwikkelde stilte-podcast met Jan Verduijn is tienduizenden keren beluisterd. Door de samenwerking met christelijke organisaties en pioniersplekken ontstaat langzaam een netwerk van partners met het DNA van Graceland.

>> graceland.nl

4x Move Community

Voor jonge christenen (18-35 jaar) die expliciet geloven maar een los-vaste relatie hebben met de kerk is er Move: een grote interkerkelijke online community die focust op verbinding en het verdiepen van geloof.

- Maandelijks bereikt Move **327.000 jong-volwassenen** via social media
- Dagelijks een verdiepende podcast voor **3500 luisteraars**
- Wekelijks video's van getuigenissen die **tienduizenden keren** bekeken worden
- Meetups om te bouwen aan een interkerkelijk **collectief van jonge leiders**

>> move.community

MOVE COMMUNITY

Hoedan

In januari 2023 ging Hoedan van start: een online community voor twintigers zonder kerkelijke achtergrond maar met zingevingsvragen.

6 content creators

delen via social media hun zoektocht naar antwoorden op levensvragen

6200 volgers

gaan met hen mee op pad

Via social media bereikt Hoedan maandelijks **500.000 jongeren**

>> eo.nl/hoedan

12x op tv

Hoedan-afleveringen op NPO 3

Er waren **2 Hoedan-events**, over de dood en over relaties, met in totaal **250 bezoekers**

>> protestantsekerk.nl/passion

Categoriaal pastoraat

De Protestantse Kerk telt zo'n 500 predikanten en werkers die actief zijn als geestelijk verzorger in de wereld van justitie, politie, zorg, krijgsmacht, brandweer, luchthaven, binnenvaart, koopvaardij, doven en studenten (zie kader). Deze categoriaal pastores geven niet alleen pastorale zorg, ze delen

Categoriaal pastores geven niet alleen pastorale zorg, ze delen hun waardevolle inzichten ook met de kerk als geheel

hun waardevolle ervaringen en inzichten ook met de kerk als geheel. Ze brengen bijvoorbeeld grote vragen de kerk binnen, over thema's als oorlog en vrede, eenzaamheid en het levenseinde. In 2023 zijn stappen gezet om te zorgen dat dit werkterrein beter zichtbaar is in de kerk. De twee synodeadviseurs vanuit het categoriaal pastoraat zijn benoemd tot synodelid, er is actiever contact met het moderamen, en directie en moderamen gaan regelmatig op werkbezoek.

>> protestantsekerk.nl/geestelijkeverzorging

Studentenpastoraat

Actief in **17 steden**

€ 1,1 miljoen

jaarlijkse bijdrage landelijke kerk

The Passion 2023

In de afgelopen jaren hebben we verdiepende materialen ontwikkeld rond The Passion. Kerken kunnen bijvoorbeeld zelf een paaswake organiseren rond een replica van het Passion-kruis. En kijkers kunnen online meer te weten komen over het verhaal achter Pasen.

2.580.000 kijkers

naar de uitzending van The Passion op Witte Donderdag

300.000 kijkers

naar PassionTalk, waarin onder meer met dominee Anne-Meta Kobes nagepraat is over The Passion

1.011.000 kijkers

naar The Passion Hemelvaart, over de opstanding en hemelvaart van Jezus

190 kerken

vroegen een pakket aan voor het organiseren van een eigen kijkavond

84.000 mensen

vulden The Passion Test in, waarin je ontdekt op welk personage uit het paasverhaal jij lijkt

6.951 online magazines

verstuurd over The Passion en de betekenis van Pasen

3.6 Kerk in Actie

Kerk in Actie is onderdeel van de dienstenorganisatie. Samen met de wereldwijde kerk en andere partners zetten we ons in voor een samenleving waarin mensen tot hun recht komen, weet hebben van Gods liefde, in vrede samenleven en zorg dragen voor elkaar en de schepping.

Onze activiteiten

We zijn internationaal actief in tientallen landen. Daar ondersteunen we projecten die worden uitgevoerd door lokale kerken en partnerorganisaties. Al onze activiteiten zijn opgehangen aan vijf speerpunten (zie pag. 29). Afhankelijk van de problematiek ter plaatse krijgt het ene of het andere speerpunt meer aandacht. In de Golfregio bijvoorbeeld ondersteunen we geloofsgemeenschappen die arbeidsmigranten opvangen. En in Syrië bieden we noodhulp en helpen we met wederopbouw na de aardbeving begin 2023. We steken ook de handen uit de mouwen in eigen land. Hier richten we ons op punten waar de overheid of de samenleving steken laat vallen. Dat doen we vooral door het ondersteunen van lokale diaconieën, zodat zij in actie kunnen komen.

Consulenten

Onze consulenten bezoeken gemeenten om hen te helpen bij het vormgeven van hun diaconaat. Ze vertellen wat Kerk in Actie doet en hoe gemeenten betrokken kunnen zijn bij bijvoorbeeld de actielanden van Kerk in Actie, de campagne 'Samen tegen armoede', het project De Thuisgevers (zie kader) of diaconale presentieplekken.

2x Kerk in Actiedag

» Gericht op **diakenen** en **diaconaal betrokkenen**
» In **Apeldoorn** en **Gouda**

+200

bezoekers per keer

8,3

gemiddelde waardering

In het voorjaar van 2023 is het consulententeam uitgebreid van vier naar acht mensen. Samen houden ze contact met de gemeenten in alle elf classes. In het seizoen 2023-2024 ligt de nadruk op gemeenten die de afgelopen tijd niet zijn bezocht en op het uitbouwen van relaties.

>> kerkinactie.nl/consulenten

7x actieland

Om het werk van Kerk in Actie dichtbij te brengen, zetten we de komende jaren zeven 'actielanden' in de schijnwerpers. Over de projecten in deze landen delen we verhalen, maar ook gebeden, liturgische filmpjes, magazines en kindermateriaal. In 2023 is het materiaal voor vier van de zeven landen gereedgekomen: Moldavië, Bangladesh, Colombia en Rwanda. Ghana, Libanon en Indonesië volgen nog. Eind 2023 hadden ruim honderd gemeenten zich aangemeld voor de actielanden. Ze krijgen een basispakket met informatie waarin betrokkenheid centraal staat. Drie keer per jaar is er een update met actuele materialen voor in de kerkdiensten en nieuwsbrieven of kerkapps.

>> kerkinactie.nl/actielanden

De Thuisgevers | Nederland

Van een leegstaande kosterwoning of een pastorie tot een schoolgebouw: op een Thuisgeefplek krijgen statushouders tijdelijk onderdak, als opstap naar een nieuw leven in Nederland.

dethuisgevers.nl

196 Totaal aantal thuisgeefplekken in 2023

109

Aantal plekken dat
eind 2023 open was

87

Aantal plekken dat
eind 2023 afgerond was
omdat statushouders een vaste
woonplek hadden gekregen

34.255

Aantal nachten dat we onderdak
boden vanaf de start in 2022
aantal personen x aantal nachten
dat ze onderdak kregen

Vier thema's

In 2023 hebben we onze vijf speerpunten (zie kader) tegen het licht gehouden. Passen ze nog bij de behoeften van onze (inter)nationale partners en de lokale gemeenten in Nederland? Dat heeft

geleid tot een bijstelling: per 2024 gaan we van vijf speerpunten naar vier thema's. 'Duurzaamheid' is een nieuw en urgent thema. We willen kerken en partnerorganisaties actiever ondersteunen om bij te dragen aan klimaatadaptatie, bewustwording rond klimaatverandering en ecologische gerechtigheid.

Kerk in Actie in 2023

€ **31** miljoen
Bestedingen wereldwijd

Actief in **4** regio's
en **+30** landen

Samenwerking met **+250** partners in **+350** projecten

Van **5** speerpunten ... (2023)

- De Bijbel als levensbron
- Kerken in een minderheidssituatie
- Kinderen en jongeren
- Mensen op zoek naar veiligheid
- Armoede

... naar **4** thema's (2024)

- Kerk en geloof
- Kinderen en jongeren
- Mensen op zoek naar veiligheid
- Duurzaamheid

Meer over ons werk lees je in het **Kerk in Actie Jaarverslag 2023**.

4. Wat we doen in 2024

Met het versterken van onze toekomstbestendige en toekomstgerichte dienstverlening hebben we een grote stap gezet. We staan nu beter voorgesorteerd om kerkplekken in verschillende fasen te helpen. Tegelijk is deze dienstverlening nog volop in ontwikkeling. In 2024 scherpen we het aanbod verder aan.

Ambities voor onze dienstverlening

1. Versterken van de basisdienstverlening

Als kerken een vindplaats van geloof, hoop en liefde willen zijn, dan is het nodig dat ze een stevige basis hebben. Onze basisdienstverlening helpt daarbij. In 2024 doen we onder meer het volgende:

- Met het jaarthema 'Ga mee! Samen getuigen van geloof, hoop en liefde' bieden we kerken een inhoudelijke rode draad door het kerkelijk jaar, met passende materialen en campagnes. We bieden dit aanbod geïntegreerd aan in een digitale jaargids die in de zomer voor het eerst verschijnt.
- We zorgen dat er voor alle ambts- en taakdragers een passend trainingsaanbod is.

2. Versterken van de toekomstbestendige lijn

Kerken die moeite hebben om het hoofd boven water te houden, ondersteunen we bij het (terug)vinden van vaste grond. In 2024 werken we onder meer aan het volgende:

- In minimaal twee classes doen we een pilot met het begeleiden van lokale gemeenten die het water aan de lippen staat. De geleerde lessen vertalen we naar passende vormen van ondersteuning.
- We zetten actiever in op het voorkomen van uitval van overbelaste predikanten.

We doen een pilot met het begeleiden van gemeenten die het water aan de lippen staat

3. Versterken van de toekomstgerichte lijn

Veel lokale gemeenten en andere kerkplekken willen op weg naar de toekomst, maar zoeken daar begeleiding bij. We helpen hen om te vernieuwen, bijvoorbeeld op de volgende manieren:

- Via Nieuw Kerkelijk Peil kunnen kerken een duidelijk beeld krijgen van hun profiel, gebaseerd op 'kernkwaliteiten'. Dat helpt hen om te bepalen waar ze goed in zijn en wat ze daarmee kunnen.

- Door nascholing en individuele begeleiding stimuleren we predikanten en kerkelijk werkers om hun spiritualiteit te voeden en te reflecteren op hun werk en roeping.

4. Kerk-zijn tussen 18 miljoen Nederlanders

De kerk is er niet alleen voor haar leden, maar juist ook voor de miljoenen Nederlanders die niet kerkelijk zijn maar wel zoeken naar betekenis of steun. In 2024 doen we onder meer het volgende:

- We denken verder na over een publieke theologie: hoe kan de Protestantse Kerk in woord en daad betekenisvol aanwezig zijn in de maatschappij?
- Christelijke feestdagen zijn bij uitstek momenten waarop de kerk zichtbaar kan worden. Met bestaande en nieuwe middelen betrekken we mensen bij het verhaal achter deze dagen.

Ambities voor onze manier van werken

5. Verder op orde brengen van onze organisatie

Afgelopen jaar hebben we gemerkt hoeveel het oplevert als werkprocessen beter op orde zijn en als je actiever samenwerkt. In 2024 blijven we bezig met het verbeteren van onze organisatie:

- Voor zover processen nog niet geoptimaliseerd en beschreven zijn, doen we dat. Daarnaast werken we met een organisatiebrede veranderagenda.
- In 2024 krijgt de overstap van Google naar Microsoft 365 handen en voeten.

6. Bouwen aan een duurzame organisatie

'Duurzaam' is een van de vier kernwaarden van de dienstenorganisatie. We werken aan de duurzame inzet van mensen en middelen. We streven naar klimaatneutraliteit in 2030. En we kijken hoe we kunnen bijdragen aan ecologische duurzaamheid:

- Op weg naar een klimaatneutrale organisatie in 2030 onderzoekt elk team hoe het op een positieve manier (verder) kan bijdragen aan deze ambitie.
- 'Duurzaamheid' is voortaan een van de vier thema's van Kerk in Actie. Samen met partners wereldwijd werken we aan klimaatadaptatie, ecotheologie en ecologische gerechtigheid.

5. Organisatie

Ons werk staat of valt met een geloofwaardige en doelgerichte organisatie. In dit hoofdstuk laten we zien wat we doen om goed met mensen, middelen en milieu om te gaan. Van personeelsbeleid tot certificeringen en gedragscodes, van risicobeheer en duurzaamheid tot goed bestuur.

5.1 Personeel

Medewerkers en vrijwilligers zorgen dat het werk van de dienstenorganisatie gedaan wordt. We willen ruimte maken voor hun talent en zorgen dat ze hun werk goed kunnen doen. Daarom werken we aan een prettige werkcultuur en goede arbeidsvoorwaarden.

Vrijwilligers

Betrokken vrijwilligers zijn enorm belangrijk voor ons als dienstenorganisatie. In 2023 waren gemiddeld 31 vrijwilligers actief binnen onze organisatie, verdeeld over verschillende teams. Velen van hen zijn al meerdere jaren actief en werken wekelijks een afgesproken aantal uren. Ze doen hun werk op basis van een vrijwilligersovereenkomst. Er zijn ook vrijwilligers die zitting hebben in werkgroepen (bijvoorbeeld rond de ambtsvisie) en van daaruit structurele taken uitvoeren. En er zijn tientallen mensen die een ad-hocbijdrage leveren bij bijvoorbeeld evenementen.

Aantal vrijwilligers

	2023	2022	2021
Bouwenlokaal kerk-zijn	0	1	2
Communicatie & Events	1	1	1
Fondsenwerving	0	0	1
Lokaal kerk-zijn	9	11	22
Vitale roeping	1	1	1
Facilitaire zaken	0	1	1
Finance & Control	1	1	1
HR & Traktementen	2	2	3
Institutionele ondersteuning	15	16	18
Overige	2	4	2
Totaal	31	38	52

▲ Betrokken vrijwilligers zijn enorm belangrijk.

Vrijwilligersbeleid

In 2023 zijn we begonnen met de ontwikkeling van nieuw vrijwilligersbeleid. Het oude beleid verdiende een update, zodat onze vrijwilligers beter ondersteund kunnen worden. Een belangrijke stap is onze ondersteuning van generale colleges en commissies bij het werven van vrijwilligers. We delen ons netwerk en helpen bij het wervingsproces, zoals het opstellen van vacatures en functieprofielen. Bij verschillende colleges heeft dit nieuwe leden opgeleverd. Ook klassicale colleges kunnen hun vacatures aanleveren en gebruikmaken van het netwerk van de dienstenorganisatie.

Medewerkers

De dienstenorganisatie had in 2023 264 medewerkers in dienst (zie kader, in fte). Ons personeelsbestand bestaat uit een basisformatie en een formatie bijzondere aanstellingen. Onder de basisformatie vallen alle medewerkers die in en vanuit de dienstenorganisatie werken. De formatie bijzondere aanstellingen noemen we ook wel de 'mobiliteitspool'. In deze pool zitten ambulante predikanten en kerkelijk werkers die tijdelijk ingezet kunnen worden in een gemeente.

Medewerkersbeleving

In 2022 is de dienstenorganisatie gestart met een medewerkersbelevingsonderzoek. In 2023 heeft dit een vervolg gekregen met zogeheten 'leertafels'. Een leertafel is een groep van 5-8 collega's die rond één thema proberen de medewerkersbeleving te verbeteren met kleine interventies. Er is ook een themalunch georganiseerd voor alle medewerkers, rond het thema 'werkplezier'. Hier is de opbrengst van de leertafels gedeeld.

▲ Op alle niveaus van de Protestantse Kerk zijn vrijwilligers actief.

Inwerkprogramma

We vinden het belangrijk dat medewerkers zich welkom (en thuis) voelen binnen de organisatie. Daarom is twee jaar geleden het inwerkprogramma volledig herzien. In 2023 hebben we daar een nieuw

Elke nieuwe medewerker krijgt een 'werkmaatje' om wegwijs te worden binnen de organisatie

element aan toegevoegd: elke nieuwe medewerker krijgt een 'werkmaatje' toegewezen. Hij/zij helpt de nieuwkomer om wegwijs te worden binnen de organisatie.

Totale personeelsformatie (in fte's)

	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022	Rekening 2021	Rekening 2020
Basisformatie dienstenorganisatie	199,3	219,6	197,8	195,1	204,1
Formatie bijzondere aanstellingen	64,3	57,1	57,5	53,3	42,6
Totale personeelsformatie	263,6	276,7	255,3	248,4	246,7

In de tabel staat de totale formatie, gesplitst in een basisformatie van de dienstenorganisatie en een formatie vanwege bijzondere aanstellingen.

▲ Via New Heroes kunnen medewerkers online trainingen volgen.

Opleidingsbeleid

Het opleidingsbeleid is vernieuwd. Een belangrijk nieuw onderdeel is het opleidingsplatform New Heroes. Via dit platform kunnen medewerkers op een laagdrempelige manier online trainingen volgen die aansluiten bij hun persoonlijke ontwikkeling. Naast deze online trainingen hebben medewerkers in het kader van deskundigheidsbevordering ook diverse andere trainingen of persoonlijke coaching gevolgd.

Arbeidsvoorwaarden

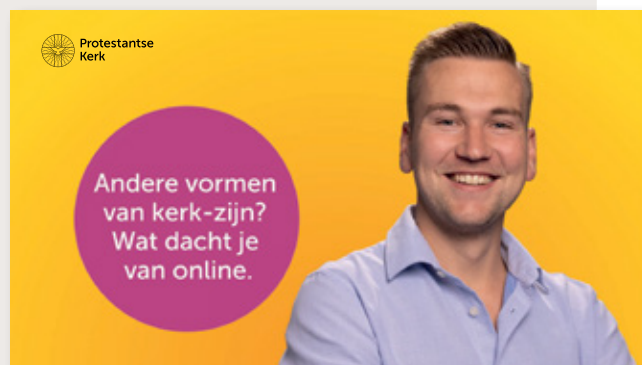
Onze medewerkers vallen onder de Arbeidsvoorwaardenregeling Kerkelijk Medewerkers Protestantse Kerk in Nederland. In 2023 hebben we verdere stappen gezet rond de modernisering van de arbeidsvoorwaarden. Zo is een nieuwe reiskostenregeling vastgesteld, in overleg met de werknemers en werkgevers. Deze regeling stimuleert het (duurzaam) reizen met het openbaar vervoer. Er is ook een thuiswerkregeling afgesproken. Medewerkers die structureel thuiswerken, krijgen daarvoor een vaste vergoeding én budget voor het inrichten van de thuiswerkplek volgens arbonormen. Ook in 2024 nemen we een aantal regelingen onder de loep, waaronder de fietsregeling en de verlofregeling.

Huisvesting

Sinds corona werken we op andere manieren samen. Dat vraagt om een aangepaste inrichting van het gebouw. In 2021 en 2022 is daar een visie op ontwikkeld. Teams konden hun wensen aangeven en er is een plan gemaakt voor herinrichting. Daarin staan ontmoeting en samenwerking op een inspirerende werkplek centraal. Dit plan wordt momenteel uitgewerkt met een architect, zodat de inrichting gerealiseerd kan worden. Daarbij wordt ook gekeken naar duurzaamheid, zoals hergebruik van materialen en terugverdientijd van de investering.

Arbeidsmarktcampagne

In het najaar van 2023 hebben we de arbeidsmarktcampagne 'Je komt als geroepen' opnieuw ingezet. Met de campagne wil de Protestantse Kerk laten zien dat ze niet alleen een vindplaats van geloof, hoop en liefde is, maar ook een plek waar je als professional of vrijwilliger aan het werk kunt.

Je komt als geroepen!

Help je mee bij het vinden van je nieuwe collega?!

Jouw team is op zoek naar een nieuwe collega en de werving is gestart. Jij kan daaraan bijdragen!

Werk voor de kerk

De dienstorganisatie draagt bij aan een toekomstgerichte kerk: betrokken op God, elkaar en de wereld. Zij ondersteunt lokale gemeenten, andere kerkplekken, classes en het geheel van de Protestantse Kerk als vindplaats van geloof, hoop en liefde.

Daarom bezinnen wij ons op de toekomst. Over onze rol in de samenleving. En zoeken we samen naar manieren hoe we onze plek op een goede en relevante manier kunnen innemen. Daar hebben we mensen voor nodig die onze missie willen leven en beleven.

Ken jij iemand die een stap wil maken in zijn of haar loopbaan en net als wij van betekenis wil zijn voor de kerk?

Zet jouw netwerk in!

Samen met jou willen we de juiste persoon op de juiste plek vinden. Je kunt daarbij helpen door:

- De **vacature** te delen op je eigen social media
- De berichten van je collega's over deze vacature te liken. Zo bereiken de berichten meer mensen.
- Door mensen die een passend profiel hebben persoonlijk te benaderen.
- Als mensen meer willen weten kan je ze altijd doorverwijzen naar werkvoordekerk.nl

Bonus van € 500

En vergeet niet dat je nog steeds in aanmerking komt voor een bonus van € 500 als de door jou aangebrachte kandidaat wordt aangenomen!

Formatie

Basisformatie dienstenorganisatie

Voor de basisformatie geldt dat de gemiddelde bezetting in 2023 in totaal 20,4 fte lager is dan de begrote formatie.

Basisformatie dienstenorganisatie (in fte's)	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022	Rekening 2021	Rekening 2020
Directie en secretariaat	3,9	4,1	3,9	3,9	
Transitie	1,7	-	2,9	7,5	
Subtotaal:	5,6	4,1	6,8	11,4	
Begeleiding en ontwikkeling:					
Algemeen	2,0	3,0	2,8	1,5	
Vitale roeping	8,8	9,2	8,5	6,2	
Lokaal kerk-zijn	18,4	21,3	18,6	15,8	
Begeleiding & Training	8,0	12,5	8,7	11,6	
Bovenlokaal kerk-zijn	4,8	4,3	4,3	4,0	
Kerk in Actie	25,6	26,5	23,1	23,1	
Communicatie & Events	17,2	18,3	16,4	17,4	
Fondsenwerving	16,2	18,6	14,0	13,0	
Innovatie	-	1,9	1,2	1,9	
Subtotaal:	101,0	115,6	97,6	94,4	
Ondersteuning en beheer:					
Algemeen	3,5	3,7	3,5	3,0	
HR & Traktementen	8,3	8,6	8,0	6,8	
Finance & Control	10,4	12,8	12,1	12,4	
Informatiemanagement & Automatisering	7,8	8,0	5,9	4,2	
Facilitaire zaken	11,9	14,1	13,5	12,3	
Institutionele ondersteuning	38,7	40,4	38,6	38,3	
Contactcentrum	12,2	12,4	12,0	12,5	
Subtotaal:	92,8	99,9	93,4	89,3	
Basisformatie dienstenorganisatie	199,3	219,6	197,8	195,1	204,1

De transitie van de dienstenorganisatie vond plaats per 1 juni 2021. Omdat de organisatie voor die datum een andere structuur had, hebben we de vergelijkende cijfers over 2020 niet naar onderdeel weergegeven.

De berekende gemiddelden per cluster en team zijn gebaseerd op de periode juni tot en met december 2021. Niet-geplaatste medewerkers zijn meegenomen in de regel 'Transitie' voor het deel van het jaar dat zij werkzaam zijn geweest binnen de dienstenorganisatie (7,5 fte) tot aan de uitdienstdatum of de datum van vrijstelling van

arbeid uit de vaststellingsovereenkomst. Het team Innovatie is in 2023 samengevoegd met het team Bovenlokaal kerk-zijn.

Formatie 'bijzondere aanstellingen'

De formatie 'bijzondere aanstellingen' bestaat uit de bijzondere en/of tijdelijke aanstellingen die door de plaatselijke gemeenten worden gefinancierd of die tijdelijk uit specifieke middelen worden betaald. Omdat de rechtspositionele verplichtingen worden aangegaan door de dienstenorganisatie, maken we deze aanstellingen afzonderlijk inzichtelijk.

Formatie bijzondere aanstellingen (in fte's)	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022	Rekening 2021	Rekening 2020
Mobiliteitspool					
Interim-predikanten	9,6	7,3	9,0	8,4	9,5
Beginnende predikanten	2,4	6,4	5,9	7,2	10,0
Ambulant predikanten	32,5	26,8	29,3	23,5	11,0
Categoriale pastores	8,8	9,3	9,2	8,5	6,6
Pioniers/missionair werkers	2,9	2,5	1,9	2,6	2,5
Kerkelijk werkers	5,7	0,3	1,8	3,1	2,0
Overige	2,4	4,4	0,4		1,0
Totaal formatie bijzondere aanstellingen	64,3	57,1	57,5	53,3	42,6

Personeelskosten

De totale personeelskosten over 2023 gedeeld door de gemiddelde formatie zijn als volgt:

Personeelskosten per fte (in fte's)	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022	Rekening 2021	Rekening 2020
Personeelskosten (x € 1.000)	21.865	24.608	20.516	19.164	18.569
Bezetting in fte	263,6	276,6	255,2	248,4	246,8
Personeelskosten per fte (x € 1)	82.949	88.975	80.386	77.153	75.247
Percentages					
• ten opzichte van begroting	-6,8%				
• ten opzichte van de rekening jaar -1	3,2%	15,3%	4,2%	2,5%	8,3%

Analyse

Voor de analyse van de personeelskosten kan het best worden gekeken naar de gemiddelde personeelskosten.

De realisatie over 2023 vergeleken met de begroting 2023 en de rekening 2022 laat respectievelijk een daling zien van 6,8% en een stijging van 3,2%.

Vergelijking met de begroting 2023

De vergelijking met de begroting 2023 geeft een verschil vanwege een aantal niet-ingevulde vacatures waardoor de kosten lager zijn gebleven dan de begroting. In de begroting was rekening

gehouden met een sterkere loonstijging dan werkelijk het geval is geweest.

Vergelijking met de rekening 2022

De stijging van 3,2% is deels het gevolg van de loonontwikkeling zoals overeengekomen in het Georganiseerd Overleg Medewerkers (GOM). Deze is afgeleid van de loonontwikkeling bij de rijksambtenaren. Per 1 april 2023 zijn de salarissen met 3% verhoogd. Daarnaast is er in april 2023 een eenmalige uitkering geweest van € 450 op voltijdbasis, en voor medewerkers met een salaris onder € 3.208,36 nog een extra eenmalige uitkering van € 450 op voltijdbasis.

5.2 Risicobeheer

Ons werk kan in het gedrang komen door onverwachte gebeurtenissen. Om dit zo veel mogelijk te voorkomen, maken we op voorhand een inschatting van de risico's die we lopen, hoe groot de kans op die risico's is, en wat de impact is. Als het nodig is, nemen we maatregelen om schade te vermijden.

Strategische risico's

Om de strategische risico's voor de dienstenorganisatie in beeld te krijgen, is in november 2022 een risicoworkshop gehouden met bestuur en directie. Tijdens deze workshop werd een risicoanalyse uitgevoerd - ook waar het gaat om het werk van Kerk in Actie. De analyse was gericht op de drie algemene doelen uit ons jaarplan 2023:

1. We zijn een aantrekkelijke, inspirerende en veilige omgeving voor medewerkers;
2. We maken met een gezamenlijk gedragen koers het verschil richting onze doelgroepen;
3. We zijn financieel toekomstbestendig.

Per doelstelling hebben we nagedacht welke gebeurtenissen het bereiken van dit doel in de weg kunnen staan. Daarna is een inschatting gemaakt van de kans dat die gebeurtenis optreedt én de impact die de gebeurtenis heeft op het niet realiseren van de doelstelling. In het kader van risicobereidheid hebben we alleen gebeurtenissen met een hoge 'kans x impact'-score uitgewerkt in beheersmaatregelen.

We willen een aantrekkelijke, inspirerende en veilige werk-omgeving zijn

Beheersmaatregelen

In 2023 hebben we de gebeurtenissen gemonitord en waar nodig maatregelen genomen. We noemen de belangrijkste maatregelen per doelstelling:

1a. We zijn een aantrekkelijke en inspirerende omgeving

Er zijn wekelijks goedbezochte meditatieve vieringen in de kapel. We organiseren events zoals een startdag voor medewerkers, een nieuwjaarsontbijt, themalunches en Meet&Greets,

waar we elkaar ontmoeten, geïnspireerd worden en bijpraten over ontwikkelingen in de organisatie. Ook zijn de interne communicatiemiddelen verder doorontwikkeld, waaronder intranet. Zo krijgen collega's actuele informatie en inspiratie. De arbeidsvoorwaardenregeling is verbeterd, onder meer door een betere reiskostenregeling. En het nieuwe opleidingsbeleid is goedgekeurd. Dat biedt medewerkers meer mogelijkheden om zich te ontwikkelen (zie 5.1).

1b. We zijn een veilige omgeving

De directie heeft gesprekken gevoerd met de vertrouwenspersonen. Dat heeft geleid tot een planmatige aanpak. Elke teamleider heeft de opdracht om in zijn of haar team het gesprek te voeren over taken, rollen en verantwoordelijkheden. Psychologische veiligheid staat ook op de agenda tijdens overleggen tussen HR en de ondernemingsraad. Als het nodig is, vloeien hier concrete acties uit voort.

2. *We maken het verschil richting onze doelgroepen*
Programmaleiders sluiten regelmatig aan bij de Visiegroep, zodat de visie rond toekomstgericht kerk-zijn meegenomen wordt bij de ontwikkeling van de dienstverlening. Bij de aanscherping en (door)ontwikkeling van onze dienstverlening werken we nauw samen met onze doelgroepen. Dat heeft onder meer geleid tot de indeling in drie stromen van dienstverlening: basis, toekomstbestendig en toekomstgericht. Tot slot zijn de uitgangspunten van de transitie en het beleid opnieuw doorleefd door het leiderschapsteam. We zijn ook gestart met de evaluatie van het beleidskader: hoever zijn we met de uitvoering?

3. We zijn financieel toekomstbestendig

We hebben in 2023 gewerkt aan een meerjarenraming tot en met 2032 en de herziening van de quotumregeling. Die is in maart 2024 aanvaard door de kleine synode. In de komende tijd stellen we op basis van dit besluit de meerjarenbegroting op. Verder is de treasuryfunctie heringericht, wat zorgt voor een verbetering van ons liquiditeitenbeheer.

Financiële risico's

We beschrijven hier de financiële risico's en de maatregelen die we nemen:

- Het **renterisico** wordt beperkt door beperking van de liquiditeiten in overeenstemming met de liquiditeitsprognose en het verwerken van de renteverwachtingen.

- Het **valutarisico** wordt beperkt door gelden zo veel mogelijk te beheren in euro's en eurogenoteerde fondsen.
- Het **beleggingsrisico** wordt beheerst door een evenwichtige balans tussen verschillende asset classes en door zo veel mogelijk gebruik te maken van externe vermogensbeheerders (zie 5.4).
- Het **liquiditeitsrisico** wordt beheerst door te werken met een actuele maandelijkse liquiditeitsprognose en waar noodzakelijk gebruik te maken van beperkt rekening-courantkrediet.
- Het **kredietrisico** wordt beheerst door zo veel mogelijk gebruik te maken van eigen lopende middelen en maar beperkt en tijdelijk van rekening-courantkrediet.
- Het **reputatierisico** wordt beheerst door het volgen van een duurzaam en maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid (zie 5.4).

Frauderisico

In 2023 hebben we besloten om het frauderisico expliciet onderdeel te maken van onze risicoanalyse. Fraudeprotocollen en (controle)procedures bestonden natuurlijk al langer. We richten ons op drie pijlers:

- Het voorkomen van fraude.
- Het (tijdig) signaleren van fraude.
- Het nemen van maatregelen om herhaling te voorkomen.

Vanuit deze drie pijlers toetsen we ook in 2024 onze procedures. Dit doen we mede naar aanleiding van bekende fraudegevallen.

Er zijn in 2023 vier meldingen gedaan van integriteitschendingen door medewerkers van partnerorganisaties van Kerk in Actie. Drie hiervan zijn onderzocht. Op basis hiervan hebben we actie ondernomen. Een onafhankelijk onderzoek is gaande naar de vierde melding. Hierbij wordt volgens ons fraudeprotocol gehandeld.

Informatiebeveiliging

Informatiebeveiliging of cybersecurity is een belangrijk onderdeel van het risicobeheer. We hebben een IB-risicoregister opgesteld waarin de belangrijkste risico's en maatregelen zijn opgenomen. Bedreigingen van buitenaf en het intern afschermen van vertrouwelijke data staan hierin centraal. Bij de maatregelen gaat het zowel om techniek als om processen en gedrag van gebruikers. Voor calamiteiten hebben we protocollen en noodscenario's ontwikkeld of in ontwikkeling.

Risicobeheer bij Kerk in Actie

Het werk van Kerk in Actie brengt zijn eigen risico's met zich mee. We stippen de belangrijkste punten uit het risicobeheer aan.

Operationele risico's

Om zicht te krijgen op de operationele risico's heeft Kerk in Actie in 2023 een SWOT- en GAP-analyse uitgevoerd (een analyse van sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen). Met deze methodiek hebben we kansen en bedreigingen van buiten in kaart gebracht, net als sterke en zwakke punten van de interne organisatie. Voor de interne beheersing van de risico's hebben we de uitkomsten van de GAP en de bijbehorende acties meegenomen bij het opstellen van het jaarplan 2024.

Financiële risico's

De afgelopen jaren zijn onze baten redelijk stabiel. We zien wel een verschuiving van kerkelijke giften naar particuliere giften. Om risico's met betrekking tot afnemende inkomsten te verminderen zoeken we nieuwe vormen van geldwerving, zoals de succesvolle jaarlijkse huis-aan-huiscollecte.

Voor het waarborgen van de continuïteit wordt bij de begroting een norm vastgesteld voor de bestemmingsreserves, uitgaand van het saldo van de voorwaardelijke subsidieverplichtingen. Zo kan de steunverlening aan projecten doorgaan, ook bij dalende inkomsten of bij plotselinge hoge uitgaven (bijvoorbeeld vanwege een grote noodhulpactie).

5.3 Duurzaam handelen

Maatschappelijk verantwoord handelen is eigen aan het werk van de dienstenorganisatie. Alles wat we doen, draait om de opbouw van (geloofs)-gemeenschappen en hun rol in de samenleving. De zorg voor mensen, middelen en de schepping krijgt daarin steeds meer aandacht.

'Duurzaam' is een van de vier kernwaarden van de dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk. We bedoelen hiermee dat we mensen, middelen en vermogen zo inzetten dat ze ten goede komen aan kerk en wereld.

We reageren op de roep vanuit de wereldwijde kerk om meer te doen aan bewustwording rond klimaatverandering

Team Kerk in Actie is binnen onze organisatie de aanjager voor duurzaamheid. Per 2024 is 'duurzaamheid' ook expliciet opgenomen als een van de thema's in het werk van Kerk in Actie. We koppelen hier concrete ambities aan waar we met lokale kerkplekken in Nederland en met internationale partners aan werken. Daarmee reageren we ook op de roep vanuit de wereldwijde kerk om meer te doen aan bewustwording rond

klimaatverandering, om klimaatadaptatie voor de zwaarst getroffen te ondersteunen, en om bij te dragen aan ecologische gerechtigheid.

Projecten

In Nederland is Kerk in Actie initiatiefnemer en een van de twee dragende partners van GroeneKerken. Kerk in Actie draagt met menskracht en middelen bij aan dit initiatief. GroeneKerken biedt een netwerk, tips en inspiratie voor kerkplekken die willen verduurzamen (zie kader). Een groene kerk is een geloofsgemeenschap die actief vormgeeft aan duurzaamheid.

Bij sommige mensen leeft nog het idee dat dit netwerk zich vooral richt op het verduurzamen van kerkgebouwen, maar de beweging is veel breder. De kerk kan een plek zijn waar mensen geïnspireerd worden en samen oefenen om groen en rechtvaardig leven handen en voeten te geven. Om dit beter voor het voetlicht te krijgen, is in 2023 de website vernieuwd en is een strategietraject doorlopen.

In het buitenland ondersteunt Kerk in Actie verschillende duurzaamheidsprojecten. In onder meer Oeganda, Kenia, Ethiopië, India, Indonesië en Bolivia zijn projecten die expliciet gericht zijn op klimaatadaptatie, het tegengaan van opwarming van de aarde, en ecotheologie. En er is een uitwisseling tussen Nederland en Indonesië rond groene kerken en moskeeën.

GroeneKerken in 2023

groenekerken.nl

445 groene kerken

telde Nederland op
31 december 2023

CO₂-calculator

We lanceerden een rekentool
voor kerken om hun
uitstoot te berekenen
(samen met Climate Stewards)

149 groene preken

leverde de Groene
Preek-wedstrijd op (samen
met *Nederlands Dagblad*)

GroeneKerken organiseerde

3 webinars

'Proeven & Praten'
'De reis van spullen'
'Alle kerkvergroeners verzamelen'

+10 events

We deden mee aan
o.a. GroenGelovig, de
Kerkenbeurs, New Wine en
de Kerk in Actie-dagen

3x op de agenda

27 mei:
steundemonstratie bij de A12
9 september:
klimaatviering samen met Micha NL
12 november:
deelname aan de Klimaatmars

Strategische doordenking

Kerk in Actie neemt ook het voortouw in de theologische en strategische doordenking van duurzaamheid. Daarvoor is een sterk netwerk opgebouwd, een strategie geformuleerd en de samenwerking gezocht met partners zoals Micha, de Laudato Si Alliantie, A Rocha, Tear, Christian Climate Action, de Maatschappij van Welstand en de Protestantse Theologische Universiteit.

De kennis die we opdoen, gebruiken we om duurzaamheid te integreren in al het werk van de dienstenorganisatie. We maken bijvoorbeeld kennis, expertise en dienstverlening rond duurzaamheid beschikbaar voor lokale gemeenten. Zo is in 2023 het programma 'Proeven & Praten' in een eerste versie aangeboden aan gemeenten. Hiermee kun je als gemeente een open gesprek over voedsel en duurzaamheid op gang brengen.

Interne bedrijfsvoering

De afgelopen jaren heeft de dienstenorganisatie veel gedaan aan verduurzaming van het gebouw, zodat het pand nu energielabel A+ heeft. In 2023 hebben we extra laadpalen voor elektrische auto's geplaatst. Onze restaurantservice wordt sinds 2022 verzorgd door The Colour Kitchen, een bedrijf dat vooroploopt in duurzaamheid en sociale inclusie. Afgelopen jaar heeft deze partner een pilot met herbruikbare koffiebekers gedaan, bedoeld om onze milieubelasting te verminderen. Deze mokken zijn inmiddels ingevoerd.

Verder compenseren we jaarlijks 960 ton aan CO₂-uitstoot door de aankoop van CO₂-certificaten van Fairclimate. Hiermee schaft deze organisatie duurzame kooktoestellen op zonne-energie aan voor vluchtelingen in Tsjaad.

In 2024 helpt een externe partij ons in kaart te brengen wat nodig is om in 2030 klimaatneutraal te zijn. Op basis van hun advies maken we hiervoor een plan van aanpak.

Inkoopbeleid

In ons werk zijn we deels afhankelijk van leveranciers. We hebben een maatschappelijk verantwoord inkoopbeleid voor de ingekochte diensten en producten. In alle fasen van het inkoopproces houden we rekening met sociale, ecologische en economische aspecten. Daarnaast gunnen we opdrachten over het algemeen op basis van de

▲ De Protestantse Gemeente Middenmeer ging in gesprek over voedsel en duurzaamheid.

beste prijs-kwaliteitverhouding. Tot slot stimuleren we innovatiegericht inkopen, bijvoorbeeld door leveranciers ruimte te bieden om met slimme oplossingen te komen. De inkoopprocessen en het contractbeheer zijn sinds 2023 geborgd in ons systeem (AFAS).

Beleggingsbeleid

De Protestantse Kerk heeft een duurzaam beleggingsbeleid (zie 5.4). Er wordt alleen belegd in aandelen van ondernemingen die binnen hun sector relatief goed scoren op duurzaamheid en sociaal beleid, en die niet schadelijk zijn voor de samenleving.

Reisbeleid

Onze visie op duurzaamheid heeft uiteraard consequenties voor ons reisbeleid. Zeker vlieguren hebben een sterk negatieve impact op het klimaat. We kijken kritisch naar het aantal reizen door medewerkers en de vorm van reizen. Omdat Kerk in Actie verantwoordelijk is voor het internationale werk van de dienstenorganisatie, is dit beleid vooral gericht op reizen door teamleden van Kerk in Actie:

- We benoemen scherp wat de doelen en gewenste resultaten van reizen zijn.
- We bevorderen het combineren van bestemmingen.
- Netwerkbijeenkomsten worden zo veel mogelijk online gehouden.
- Binnen Europa reizen we in principe per trein.
- We maken een jaarlijkse reisplanning met aandacht voor milieuaspecten, kosten en efficiency.

5.4 Beleggingsbeleid

De Protestantse Kerk voert al jaren een duurzaam beleggingsbeleid. In de loop van de tijd hebben we dit beleid verder aangescherpt. We kijken bijvoorbeeld of we meer ruimte kunnen maken voor beleggingen met een positieve maatschappelijke impact.

Ons beleggingsbeleid is vastgelegd in de nota Betekenisvol Beleggen, die op 26 november 2021 is aangenomen door de kleine synode en vijf jaar geldig is. De dienstenorganisatie belegt alleen in aandelen van bedrijven die voorkomen op de MSCI Sustainability Index of de Dow Jones Sustainability Index. We beleggen in bedrijven die binnen hun sector behoren tot het meest duurzame segment. Sommige sectoren zijn helemaal uitgesloten van belegging, zoals de winning van fossiele brandstoffen.

We maken ook gebruik van *engagement*: het onderhouden van contact met het bestuur van bepaalde ondernemingen waarin wordt belegd. De Protestantse Kerk doet dit indirect via haar lidmaatschap van de oecumenische vereniging De Nieuwe Beurskoers. De focus van deze vereniging ligt op de bestrijding van moderne slavernij in internationale voedingsmiddelenketens. Verder zetten we actief in op impactbeleggen. Door specifieke beleggingskeuzes willen we bijdragen aan een duurzamere en socialere economie.

Beleggingspool

Er is nader onderzoek gedaan naar een beleggingspool waarin behalve de landelijke kerk ook plaatselijke gemeenten, diaconieën en verwante instellingen kunnen deelnemen. Juist kleinere kerkelijke beleggers die niet voldoende menskracht (meer) hebben om te beleggen, kunnen hiermee worden ontzorgd. De beleggingspool gaat in 2024 van start.

Positief beleggingsresultaat

2022	2023
-15,4%	+12,6%

Het positieve resultaat kwam door:

teruglopende
inflatie

dalende
rente

keuze om
niet **fossiel**
te beleggen

Het positieve resultaat van 2023 heeft het negatieve resultaat van 2022 grotendeels gecompenseerd.

Uitvoering

De uitvoering van ons beleggingsbeleid is op dit moment in handen van ING en ABN AMRO. Deze banken beheren elk twee portefeuilles: één met een kortere en één met een langere horizon. De portefeuilles bestaan uit een evenwichtige mix van aandelen en obligaties. Een beleggingsadviesraad helpt ons bij het beheer van onze relatie met deze twee banken. Hierin zitten drie externe deskundigen die hun expertise vrijwillig inbrengen. Hun inbreng is heel waardevol bij het monitoren van de portefeuilles op duurzaamheid en financiële prestaties.

Door aandelen in Oikocredit en obligaties van het Leger des Heils geven we onze identiteit als sociale belegger extra kleur

Naast beleggingen op de beurs hebben we een beperkte portefeuille van beleggingen in eigen beheer. Dit zijn impactbeleggingen, waaronder aandelen in Oikocredit en obligaties van het Leger des Heils. Hiermee geven we extra kleur aan onze identiteit als belegger.

Risicobeheer

Beleggen brengt risico's met zich mee, zoals 2022 duidelijk liet zien. Daarom beleggen wij op de lange termijn, met een horizon van minimaal zeven jaar. De verwachting is dat slechte en goede jaren elkaar in zo'n periode afwisselen, zodat we over het geheel een positief rendement realiseren.

In 2018 hebben we de belangrijkste risicobeheersmaatregel genomen door het beleggen in handen te geven van twee professionele vermogensbeheerders (de net genoemde banken). Er is nog maar een klein deel van de beleggingen in eigen beheer, en in deze beleggingen handelen we niet actief.

De mandaten van deze vermogensbeheerders geven aan binnen welke bandbreedtes zij de portefeuilles kunnen inrichten. Deze bandbreedtes zijn gebaseerd op een evenwichtige verdeling tussen aandelen en obligaties. Andere risicobeheersende afspraken in de beleggingsmandaten zijn:

- dat staatsleningen (of het equivalent ervan) minstens 30% uitmaken van het belang in 'vastrentende waarden';
- dat bedrijfsleningen alleen zijn toegestaan als de leningen geïndiceerd worden als 'investment grade' (BBB en hoger);
- dat het maximale belang per bedrijfsdebiteur 5% bedraagt van de vastrentende portefeuille;
- dat er niet wordt belegd in hedgefonds en derivaten.

5.5 Goed bestuur

We schetsen de samenstelling van ons bestuur en noemen gedragscodes, certificeringen en klachtenprocedures die voor de dienstenorganisatie als geheel gelden. Verder laten we zien hoe we contact onderhouden met alle betrokkenen bij ons werk.

Samenstelling van bestuur en directie

Samenstelling bestuur van de dienstenorganisatie per 31 december 2023:

- Mr. drs. G.H. van der Waaij, voorzitter
- Drs. J.M. van Lieshout RA, secretaris
- C.J.F.R. Mulder MBA
- Ing. M.J. Segers
- Dr. R. de Reuver, vanuit het moderamen van de generale synode
- J.W. Stam RA MSc, vanuit het moderamen van de generale synode

De samenstelling van de directie van de dienstenorganisatie per 31 december 2023:

- Ing G.J. de Groot MBA, algemeen directeur dienstenorganisatie en Kerk in Actie

Nevenfuncties bestuur

Mr. drs. G.H. van der Waaij, *bestuursvoorzitter*

- Juridisch adviseur/DGA Van der Waaij Juridisch Advies B.V.
- Vicevoorzitter Raad van Toezicht GGz Centraal (tot oktober 2023)
- Voorzitter bestuur Protestantse Stichting Hydepark Beheer
- Voorzitter bestuur Protestantse Stichting Steun Protestantse Kerk in Nederland
- Lid Maatschappij van Welstand
- Bestuurslid Stichting Hervormd Kerkcentrum Zeeland
- Bestuurslid Stichting Het Provinciaal fonds ten behoeve van minvermogende Hervormde gemeenten in Zeeland
- Bestuurslid Stichting Oostduin
- Bestuurslid Stichting Pieter Galenus van Hole Fonds (tot 12 december 2023)
- Bestuurslid Stichting Dominee Dominicus van der Schaaf voor de Studie der Theologie (tot 12 december 2023)
- Bestuurslid Hulpfonds Seminaristen
- Voorzitter bestuur Nikola-Kommuniteit

Rooster van aftreden bestuur

Bestuurslid	Benoeming per	Benoeming door generale synode	Mogelijke herbenoeming of aftreden per	Aftreden uiterlijk
mr. drs. G.H. van der Waaij	1 januari 2018	november 2017	1 januari 2022 herbenoemd	31 december 2025
drs. J.M. van Lieshout RA	1 januari 2022	juni 2021	1 januari 2026	31 december 2029
C.J.F.R. Mulder MBA	1 januari 2022	november 2021	1 januari 2026	31 december 2029
Ing. M.J. Segers	1 januari 2023	11 februari 2023	1 januari 2027	31 december 2030
dr. R. de Reuver <i>scriba van de Protestantse Kerk in Nederland</i>		mei 2016	mei 2021	april 2026
J.W. Stam RA MSc <i>moderamenlid (assessor II), afhankelijk van synodelidmaatschap en synodebesluiten:</i>		april 2023	april 2025	april 2025

drs. J.M. van Lieshout RA, *secretaris*

- Accountant bij Koeleman accountants & belastingadviseurs
- Bestuurslid (penningmeester) TKI Dinalog
- Secretaris bestuur Protestantse Stichting Hydepark Beheer
- Secretaris van het bestuur van de Protestantse Stichting Steun Protestantse Kerk in Nederland
- Bestuurslid Stichting Hervormd Kerkcentrum Zeeland
- Bestuurslid Stichting Oostduin
- Bestuurslid Stichting Het Provinciaal fonds ten behoeve van minvermogende Hervormde gemeenten in Zeeland

C.J.F.R. Mulder MBA

- Voorzitter raad van toezicht Protestants-Christelijke Stichting (Woon- en Zorgcentrum) De Vriezenhof
- Bestuurslid Protestantse Stichting Hydepark Beheer
- Bestuurslid van de Protestantse Stichting Steun Protestantse Kerk in Nederland
- Bestuurslid Stichting Hervormd Kerkcentrum Zeeland
- Lid van de raad van toezicht Saxenburgh Medisch Centrum
- Bestuurslid Stichting Het Provinciaal fonds ten behoeve van minvermogende Hervormde gemeenten in Zeeland

Ing. M.J. Segers

- Diplomaat, secretaris, Ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag
- Secretaris bestuur EO Metterdaad (tot moment van benoeming door de synode als bestuurslid van de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland)
- Lid Centrale Adviesraad Eleos

Dr. R. de Reuver, *scriba en bestuurslid vanuit moderamen generale synode*

- Lid van het moderamen van de Raad van Kerken - personele unie
- Bestuurslid van Protestantse Stichting Steun Protestantse Kerk in Nederland
- Lid moderamen en plenair van het CIO (Interkerkelijk Contact in Overheidszaken) - personele unie
- Lid moderamen en plenaire raad Raad van Kerken Nederland
- Voorzitter van het Nederlands Christelijk Forum (NCF)
- Voorzitter Commissie Plaisier - personele unie
- Bestuurslid Stichting Hervormd Kerkcentrum Zeeland
- Lid raad van toezicht Stichting Ruimzicht

J.W. Stam MSc. RA

- Senior Manager Bureau Vaktechniek bij Baker Tilly (Netherlands) N.V.
- Lid van het moderamen van de generale synode van de Protestantse Kerk in Nederland
- Bestuurslid van de Protestantse Stichting Steun Protestantse Kerk in Nederland
- Diaken Hervormde Gemeente te Hasselt
- Lid Breed Moderamen Classicale Vergadering Overijssel-Flevoland (tot moment van benoeming door de generale synode als lid van het moderamen)
- Penningmeester van Stichting ROKI

Nevenfuncties algemeen directeur**Ing. G.J. de Groot MBA, *algemeen directeur***

- Lid Participantenberaad van de Protestantse Stichting Diaconaal Vakantiewerk
- Lid raad van toezicht Stichting Alpha-cursus Nederland
- Lid Maatschappij van Welstand (commissie subsidies samenleving)
- Bestuurslid van de Hervormde Stichting Fonds David Nuijts
- Bestuurslid Hulpfonds Seminaristen
- Bestuurslid Stichting Dominee Dominicus van der Schaaf voor de Studie der Theologie
- Bestuurslid Stichting Studiefonds Louisabeth Natter
- Bestuurslid Marsbach Frohefledt Stichting
- Bestuurslid Stichting Pieter Galenus van Hole Fonds
- Bestuurslid Stichting Oostduin

Werkbezoek

Directie en management hebben in 2023 diverse werkbezoeken gebracht in zowel binnenland (o.a. SchuldHulpMaatje Hoogeveen en een themabezoek rond duurzaamheid) als buitenland (o.a. Israël en Palestina, Moldavië en Thailand). Bezoek ter plaatse is nodig om te ervaren of onze plannen in de praktijk echt leiden tot het gewenste resultaat, om relaties te versterken en over en weer van elkaar te leren. We gebruiken werkbezoeken ook om informatie en verhalen op te halen die we kunnen delen met onze achterban, bijvoorbeeld voor collecteprojecten. Telkens weer zijn we onder de indruk van het werk dat onze partners verzetten.

Bestuursvergaderingen

In het verslagjaar is het bestuur zeven keer bij elkaar gekomen. We zetten de belangrijkste bespreek- en beslispunten op een rij.

Benoeming trainees

Begin 2023 zijn twee trainees gestart bij het bestuur van de dienstenorganisatie. Hun benoeming past in het beleid om jonge kerkleden een grotere rol te geven. De trainees denken mee in de bestuursvergaderingen en verwoorden de stem van de jongere generaties.

Opzetten beleggingspool

In november 2021 nam de kleine synode de nota Betekenisvol Beleggen aan. Ze vroeg de dienstenorganisatie ook om te onderzoeken of er een protestantse beleggingspool kon komen waarin plaatselijke gemeenten kunnen deelnemen. Door afnemende bestuurskracht vinden die het steeds ingewikkelder om de hun toevertrouwde gelden goed te beheren. Dit onderzoek is in de afgelopen periode uitgevoerd. De pool wordt in 2024 operationeel (zie ook 5.4).

Ondersteuning gemeenten

Het initiatief 'Toekomstbestendige ondersteuning' is gestart om gemeenten te helpen bij het maken van een langetermijnstrategie. Dit is een samenwerking van de dienstenorganisatie, de classes en de GCBB en CCBB's. Samen met de VKB en de Federatie van Diaconieën is ook subsidie aangevraagd bij de Solidariteitskas om te onderzoeken hoe vraag en aanbod van lokale gemeenten bij elkaar gebracht kunnen worden. Het doel is dat beschikbaar vermogen en menskracht ingezet worden voor de roeping van de kerk (zie ook 3.1).

Quotumregeling

Uit een analyse bleek dat de bestaande quotumregeling niet meer voldoet aan de criteria van betalen naar draagkracht, en dat nieuwe vormen van kerk-zijn niet voldoende ondersteund worden. Er is een nieuwe regeling ontworpen die in maart 2024 goedgekeurd is door de kleine synode.

Fonds studieondersteuning

Vanwege het groeiende predikantentekort is het van belang dat meer mensen theologie gaan studeren. Met een nieuw studiefonds (vanaf februari 2024) komt de Protestantse Kerk studenten (zij-instromers) tegemoet in de kosten.

Bezoldiging bestuur & directie

Leden van het bestuur van de dienstenorganisatie ontvangen geen beloning voor hun werkzaamheden. Ze hebben wel recht op een vergoeding van de kosten die zij maken bij het uitoefenen van hun bestuursfunctie. In 2023 is € 3885 aan onkostenvergoedingen verstrekt, voornamelijk voor reis- en verblijfkosten. Aan de bestuursleden zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

Het bestuur heeft het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld tijdens de vergadering van 6 november 2023. Ze zijn getoetst aan de beloningsregeling die onderdeel is van de Erkenningsregeling voor goede doelen.

Het bruto jaarsalaris inclusief vakantiegeld en eindejaarsuitkering van de directie bedroeg voor Jurjen de Groot in 2023 € 147k (1 fte). Op dit jaarinkomen is volgens de beloningsregeling een BSD-score van 570 punten van toepassing. Het hierbij horende maximaal inkomen is € 178k per 1 juli 2023. Dit jaarinkomen valt hierbinnen.

Ook het jaarinkomen, de belaste vergoedingen/bijtellings, de werkgeversbijdrage pensioen en de overige beloningen op termijn bleven voor Jurjen de Groot met een bedrag van € 175k (1 fte) binnen het bedrag van € 221k per jaar dat is opgenomen in de regeling. Ze stonden bovendien in een redelijke verhouding tot het jaarinkomen. De hoogte en samenstelling van het salaris van de directie wordt in de jaarrekening toegelicht in de staat van baten en lasten.

Statutaire doelstellingen

Er is in 2023 niets gewijzigd in de statutaire doelstellingen.

Lichter op pad

Vanuit gemeenten, classes en de landelijke kerk zijn verschillende initiatieven gaande om na te denken over lichtere manieren van kerk-zijn. Uit alle lagen van de kerk klinkt het signaal dat de bestuurskracht onder druk staat. Dit vormde de aanleiding voor de notitie 'Lichter op pad'. Daarin wordt het voorstel gedaan om via verschillende routes op zoek te gaan naar nieuwe wegen voor de structuur en besturing van de kerk. In juni 2023 heeft de kleine synode ingestemd met het vrijmaken van budget hiervoor, in november is de notitie vastgesteld. In het kader van dit programma heeft het bestuur ook naar zijn eigen rol en functioneren gekeken. Het bestuur ziet mogelijkheden voor een vereenvoudiging van de governancestructuur. De bespreking hierover loopt door in 2024 (zie ook 3.1).

Wijziging auditcommissie

Het bestuur wordt op een aantal terreinen ondersteund door een auditcommissie. Die bestaat uit een intern deel (twee bestuursleden) en een extern deel (drie deskundigen). In de praktijk bleek dat de externe auditcommissie stukken beoordeelde die ook al door de commissie van rapport vermogensrechtelijke aangelegenheden werden beoordeeld. Die laatste commissie is door haar kennis en betrokkenheid beter in staat om deze stukken te doorgronden. Daarom heeft het bestuur besloten de externe auditcommissie op te heffen. Het bestuur wijst wel twee bestuursleden aan die als financiële commissie bijzondere aandacht schenken aan de financiële zaken.

Fonds Religieus Erfgoed

Samen met onder meer VKB Kerkrentmeesters wordt met Ingenieursbureau Witteveen+Bos en Coup gesproken over een Fonds Religieus Erfgoed (FRE). Dat moet de collectieve herbestemming en/of instandhouding van waardevolle vrijkomende kerkgebouwen in Nederland mogelijk maken. Het ministerie van OCW en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed staan positief tegenover dit initiatief en hebben in principe subsidie toegezegd. Er staat een pilot met 10 tot 20 kerkgebouwen gepland.

In het kader van lichter kerk-zijn denkt het bestuur na over vereenvoudiging van de governancestructuur

Herinrichting gebouw

Samen met de teamleiders, de ondernemingsraad en een aantal medewerkers is een nieuwe visie op het werken binnen de dienstenorganisatie ontwikkeld. Die is vertaald naar een aangepaste inrichting van het gebouw die beter aansluit op onze missie (bijdragen aan de toekomst van de kerk) en onze kernwaarden (duurzaam, dichtbij, doelgericht, dienstbaar). Een van de plannen is het creëren van een gezamenlijke ontmoetingsruimte.

Accountant en auditcommissie

Een onafhankelijke externe accountant, KPMG Accountants, voert controles uit op onze organisatie. KPMG is na een selectie op 28 oktober 2020 aangewezen als controlerend accountant van de Protestantse Kerk in Nederland, door het moderamen van de synode.

De accountant woont de vergaderingen bij van de auditcommissie die door het bestuur is ingesteld. Deze auditcommissie ondersteunt het bestuur van de dienstenorganisatie bij het uitvoeren van de verantwoordelijkheden op het terrein van (financieel) toezicht. In 2008 is daarvoor een auditreglement vastgesteld dat in 2023 is herzien.

De auditcommissie bestaat uit drie externe leden (mevr. A. van Dalen-Rietveld, dhr. P.W. Bos en dhr. R.W. de Graaf) en twee interne leden (de bestuursleden mevr. J.M. van Lieshout en dhr. C.J.F.R. Mulder). De overige leden zijn de algemeen directeur en de teamleider Finance & Control.

De auditcommissie heeft in 2023 tweemaal vergaderd. Daarnaast zijn de interne leden van de auditcommissie in 2023 zesmaal bij elkaar gekomen voor overleg over de interne rapportages over voortgang van beleid en financiën.

Ondernemingsraad

Eens per jaar spreekt het bestuur met een aantal vertegenwoordigers van de ondernemingsraad. Tijdens deze ontmoeting is gesproken over het OR-jaarverslag en de ontwikkelingen binnen de organisatie.

Inrichting leiderschap

Na het vertrek van de clustermanager Begeleiding & Ontwikkeling is op verschillende niveaus nagedacht over de inrichting van het leiderschap. De uitkomst is dat we voor elk cluster een manager houden die integraal verantwoordelijk is voor het cluster. De clustermanager Begeleiding & Ontwikkeling gaat zich richten op de integrale (door)ontwikkeling van de dienstverlening.

PSDV

De Protestantse Stichting Diaconaal Vakantiewerk (PSDV) en de Protestantse Kerk in Nederland trekken al decennialang samen op. Met elkaar worden vakantieweken mogelijk gemaakt voor mensen die niet makkelijk zelf op vakantie kunnen. De PSDV maakte deel uit van de Protestantse Kerk in Nederland en behoorde financieel tot de consolidatiekring van de Protestantse Kerk. Met ingang van 20 december 2023 is de PSDV verzelfstandigd.

Een en ander is een uitvloeisel van het rapport 'Een gedeelde toekomst', waarin vanuit een gezamenlijke visie de toekomst (bestendigheid) van het diaconale vakantiewerk op Hydepark is verkend. Dit heeft geleid tot voorstellen voor een aangepaste organisatiestructuur en de financiële vertaling hiervan. Met dit laatste wordt vooral gedoeld op het overeenkomen van een nieuwe huurperiode van 10 jaar met de Protestantse Stichting Hydepark, tegen een marktconform tarief. De definitieve uitwerking hiervan heeft begin 2024 plaatsgevonden, vanuit het principe dat deze moet leiden tot een duurzaam gezonde exploitatie voor zowel de Protestantse Stichting Hydepark als de Protestantse Stichting Hydepark beheer.

Gedragcodes

De dienstenorganisatie en (als onderdeel daarvan) Kerk in Actie hechten veel waarde aan goed bestuur en verantwoorde fondsenwerving en besteding van gelden. We onderschrijven essentiële gedragcodes, houden ons aan de betreffende regelgeving en dragen bijbehorende keurmerken.

Erkenningsregeling

Het bestuur en de directie van de dienstenorganisatie onderschrijven de Erkenningsregeling goede doelen en handelen hiernaar. Deze regeling draagt bij aan een goede bestuurlijke inrichting. Hieronder vallen ook integer en transparant handelen, een goed toezicht hierop, en het afleggen van verantwoording over het uitgeoefende toezicht.

Gedragcodes en Verklaring Omtrent Gedrag

Medewerkers van de dienstenorganisatie leveren bij indiensttreding een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) aan en tekenen de Gedragcode dienstenorganisatie Protestantse Kerk in Nederland. Medewerkers van Kerk in Actie tekenen daarnaast ook de volgende codes:

- ACT Alliance Code of Conduct
- The Code of Conduct of the International Red Cross and Red Crescent movement and NGO's in Disaster Relief
- The Kerk in Actie Child Safeguarding Policy

We onderzoeken momenteel de mogelijkheid om periodiek te beoordelen of medewerkers zich na indiensttreding houden aan deze codes.

CBF-erkenning en ISO 9001 certificering

Kerk in Actie heeft een CBF-Erkenning en is daarmee een Erkend Goed Doel. Dit betekent dat we voldoen aan strenge kwaliteitseisen en dat we ons houden aan de wet- en regelgeving voor goede doelen. We gaan zorgvuldig om met elke gedoneerde euro en leggen verantwoording af over onze bestedingen. Kerk in Actie laat zich vrijwillig toetsen door het CBF. De controle bestaat uit een jaarlijkse check en een driejaarlijkse uitgebreide toets. Sinds november 2021 is Kerk in Actie ook ISO 9001 en Partos 9001 gecertificeerd. We blijven ons kwaliteitsmanagementsysteem professionaliseren en verbeteren.

Daarnaast hebben we eigen aanvullende normen vanuit het evangelie en de kerkorde. Zo beschouwen we loterijen als ethisch ongewenst: we ontvangen geen inkomsten uit opbrengsten van goede-doelenloterijen.

We hebben een intern beleid voor communicatie-uitingen die (mede) bedoeld zijn om fondsen te werven. Dan gaat het bijvoorbeeld over het op een waardige en respectvolle manier in beeld brengen van projecten en doelgroepen.

Onze fondsenwerving vindt voor een belangrijk deel plaats door lokale diaconieën en zwo-groepen (zending, werelddiaconaat en ontwikkelings-samen-werking). Deze groepen hebben een regulerend effect omdat ze heel betrokken en kritisch zijn.

Partnerorganisaties

De Protestantse Kerk (met Kerk in Actie als onderdeel daarvan) heeft contact met allerlei partnerorganisaties zoals:

- Gelieerde instellingen - bijvoorbeeld Stichting Kerkelijk Geldbeheer, de Protestantse Theologische Universiteit en de modulaire uitvoeringsorganisaties (IZB, GZB en HGJB).
- Belangenverenigingen - bijvoorbeeld de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de PKN (VKB) en de Federatie van Diaconieën.

Verder is de Protestantse Kerk lid van de Raad van Kerken in Nederland en van internationale organisaties zoals de Wereldraad van Kerken, ACT Alliance, World Communion of Reformed Churches, Lutheran World Federation en de Conference of European Churches. We onderhouden ook contact met partnerkerken in binnen- en buitenland.

Communicatie met belanghebbenden

De Protestantse Kerk (met Kerk in Actie als onderdeel) is een van de grootste vrijwilligersorganisaties van Nederland. Naast vrijwilligers zijn er allerlei andere belanghebbenden, zoals donateurs, kerkleden en (ambtsdragers van) kerken. In ons contact met de vele belanghebbenden streven we naar transparante en open communicatie. Die communicatie vindt op allerlei momenten en in allerlei vormen plaats.

We maken onderscheid tussen:

- **Communicatie met lokale kerken en kerkgangers**
We informeren hen via collecten, collecte-informatie (o.a. presentaties en filmpjes), berichten in het kerkblad, en folders in de kerk over het werk van Kerk in Actie.
- **Communicatie met donateurs**
We informeren hen via e-mailnieuwsbrieven, het magazine *Petrus* en online kanalen zoals de website.
- **Communicatie met diakenen en ZWO-leden**
We informeren hen via o.a. e-nieuwsbrieven en het magazine *#protestant*.

Klachten en integriteitsschendingen

De dienstenorganisatie heeft een klachtenprocedure en een klachtenformulier, in overeenstemming met artikel 15 van de generale regeling. Ze zijn beschikbaar via protestantsekerk.nl/klacht. Het klachtenregister over het jaar 2023 is besproken en vastgesteld in de bestuursvergadering van 18 maart 2024. Daarnaast hebben we zowel een intern als een extern meldpunt voor (vermoedens van) integriteitsschendingen door medewerkers van de dienstenorganisatie. Er is een protocol voor de behandeling van deze meldingen. Partnerorganisaties van Kerk in Actie zijn ook geïnformeerd over de manier waarop zij schendingen door medewerkers van de dienstenorganisatie/Kerk in Actie kunnen melden. In 2023 heeft de interne vertrouwenspersoon 14 meldingen gehad en de externe vertrouwenspersoon 4 meldingen. Het directieteam bespreekt de rapportage van de vertrouwenspersonen jaarlijks. Naar aanleiding van de rapportage van 2023 is een bijeenkomst gehouden (in maart 2024) om patronen en trends te bespreken met alle leidinggevenden, en vooruit te kijken hoe bepaalde situaties te voorkomen zijn of anders aangepakt kunnen worden.

Verder zijn er in 2023 vier meldingen gedaan van integriteitsschendingen door medewerkers van partnerorganisaties van Kerk in Actie. Drie hiervan zijn onderzocht. Op basis hiervan hebben we actie ondernomen. Een onafhankelijk onderzoek is gaande. Hierbij wordt volgens ons fraudeprotocol gehandeld (zie ook 5.2).

6. Financiën

In dit hoofdstuk geven we een schets van de kerncijfers 2023 en de begroting 2024. Daarnaast bespreken we de quotisatieregelingen. In de jaarrekening, vanaf hoofdstuk 8, gaan we dieper in op de cijfers.

Kerncijfers

Kengetallen (x € 1.000)	Norm min.-max.	Begroting 2024	Rekening 2023	Rekening 2022	Rekening 2021	Rekening 2020
Resultaat continuïteitsreserve		-542	3.076	11	-1.789	150
Continuïteitsreserve in %	33%-67%	49,3%	55,2%	49,6%	51,6%	58,7%
Baten*		57.555	76.066	53.220	61.721	57.884
Lasten		66.458	74.274	70.146	60.437	57.874
Bestedingspercentage baten min	70%	96,2%	81,8%	108,3%	81,0%	86,5%
Bestedingspercentage lasten min	70%	83,3%	83,8%	82,2%	82,7%	86,5%
Kosten fondsenwerving in %	12,5%	12,5%	11,2%	12,9%	13,0%	12,5%
Kosten beheer & administratie in %	10%-12%	12,8%	11,4%	12,5%	12,6%	8,0%
Personeelskosten		26.594	21.865	20.516	19.164	18.569
Ziekteverzuim in %		4,0%	2,5%	2,9%	3,7%	3,1%
Basisformatie in aantal fte		220,4	199,3	197,8	195,1	204,1
Bijzondere formatie in aantal fte		67,7	64,3	57,5	53,3	42,6

* incl. financiële baten en lasten

Toelichting bij de kerncijfers

Het totale resultaat over 2023 komt uit op € 1,8 mln positief. Hiervan is € 1,3 mln onttrokken aan de bestemmingsreserves en -fondsen. De continuïteitsreserve is met € 3,1 mln gestegen.

Het resultaat 2023 op de continuïteitsreserve is met + € 3,1 mln gunstiger dan de begroting van € 0. De belangrijkste afwijkingen t.o.v. de begroting zijn:

- Gift PDSV (€ 2,3 mln);
- Verkoop woning (€ 828k);
- Lagere kosten activiteiten en publicaties (€ 164k);
- Hogere quotumopbrengsten (€ 361k);
- Hogere apparaatskosten (€ 469k), personeelslasten.

Het resultaat op de bestemmingsreserves en -fondsen bedraagt € 8,4 mln positief ten opzichte

van een begroot resultaat van € 1,3 mln negatief. De belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn:

- Ongerealiseerd koersresultaat (€ 7,0 mln);
- Gerealiseerd koersresultaat (- € 0,8 mln);
- Hogere collecteopbrengsten Kerk in Actie (€ 10,2 mln);
- Hogere steunverlening (€ 11,4 mln);
- Overige (€ 0,5 mln).

De kosten **fondsenwerving** liggen met 11,2% van de geworven baten onder de norm van 12,5%. Dit wordt veroorzaakt door hogere opbrengsten en door daling van de lasten.

De kosten **beheer en administratie** zijn gedaald in vergelijking met 2022. We verwachten dat de norm in de komende jaren weer wordt gehaald.

De totale lasten kunnen we als volgt specificeren:

Bestedingen aan doelstellingen: (x € 1.000)	Rekening 2023	Proc.	Begroting 2023	Proc.
Bestedingen aan doelstellingen	62.255	83,8%	53.537	82,9%
Kosten werving baten	3.529	4,8%	2.684	4,2%
Kosten beheer en administratie	8.490	11,4%	8.389	13,0%
Totaal bestedingen aan doelstellingen	74.274	100,0%	64.610	100,0%

Begroting 2024

In de vergadering van de kleine synode van 15 december 2023 is de begroting 2024 van de Protestantse Kerk in Nederland (VA 23-11) vastgesteld. We geven deze begroting voor 2024 verkort weer:

Baten (x € 1.000)	Begroting 2024	%	Rekening 2023	%	Begroting 2023	%
Baten van particulieren	25.829	45%	28.111	37%	26.800	48%
Baten van verplichte bijdragen gemeenten	16.550	29%	16.517	22%	16.156	29%
Baten van andere organisaties zonder winststreven	2.605	5%	10.535	14%	1.945	3%
Baten van subsidies van overheden	0	0%	0	0%	9	0%
Totaal geworven baten	44.984	78%	55.163	73%	44.910	80%
Financiële baten	2.440	4%	8.181	11%	1.910	3%
Baten uit dienstverlening	9.823	17%	8.868	12%	9.054	16%
Overige baten	308	1%	3.855	5%	375	1%
Totaal baten	57.555	100%	76.066	100%	56.249	100%

Lasten (x € 1.000)	Begroting 2024	%	Rekening 2023	%	Begroting 2023	%
Personeelskosten	29.652	45%	25.837	34%	27.664	43%
Apparaatskosten	7.530	11%	7.398	10%	7.178	10%
Financiële steun en hulpverlening	23.106	35%	33.242	45%	21.808	33%
Kosten activiteiten en publicaties	6.171	9%	7.797	10%	7.961	14%
Totaal lasten	66.458	100%	74.274	100%	64.610	100%

Saldo van baten en lasten	-8.903		1.792		-8.362	
----------------------------------	---------------	--	--------------	--	---------------	--

Resultaatverdeling <i>(x € 1.000)</i>	Begroting 2024	Rekening 2023	Begroting 2023
Continuïteitsreserve	-542	3.076	0
Bestemmingsreserves	-8.290	-1.687	-7.276
Bestemmingsfondsen	-71	403	-1.086
Totaal reserves en fondsen	-8.903	1.792	-8.362

Kerncijfers balans

Kerncijfers balans <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2023	Rekening 2022
(Im)materiële vaste activa	13.773	13.413
Financiële vaste activa	8.205	8.266
Vlottende activa	80.245	70.102
Liquide middelen	13.435	21.744
Balanstotaal (gefinancierd door)	115.659	113.525
Eigen vermogen		
Continuïteitsreserve	19.441	16.364
Bestemmingsreserves	62.019	64.186
Bestemmingsfondsen	20.932	20.049
	102.392	100.600
Vreemd vermogen		
Lang vreemd vermogen	2.961	4.216
Vlottende passiva	10.305	8.708
	13.266	12.924

Toelichting op de balans per 31 december 2023

De immateriële en materiële vaste activa zijn het gevolg van de investeringen in gebouwen (423k), installaties (€ 293k), inventaris (€ 110k), en computerapparatuur (€ 165k) en overige (€ 54k), onder aftrek van de jaarlijkse afschrijvingen op deze activa en de afschrijving op de software.

Het totale eigen vermogen steeg met € 1,8 mln. Binnen het eigen vermogen is de continuïteitsreserve met € 3,1 mln toegenomen. Ten opzichte van het in de begroting opgenomen saldo van € 0 is dit een meevaller van € 3,1 mln.

De bestemmingsreserves en -fondsen namen af met € 1,3 mln ten opzichte van een begrote onttrekking van € 8,4 mln. Dit wordt vooral veroorzaakt door de toename van de reserves waardering beleggingen, als gevolg van een sterke koersstijging, waardoor de reserve waardering beleggingen met € 7,2 mln toeneemt. Bij de reserves en fondsen van Kerk in Actie is € 2,4 mln meer onttrokken dan begroot, wat grotendeels wordt veroorzaakt door uitnutting van het SHO-noodhulpprogramma Oekraïne. Uit de steunverleningsreserves is € 1,6 mln minder onttrokken, wat grotendeels toe te schrijven is aan vrijval van toezeggingen. Ten slotte is er sprake van een toename met € 3,1 mln als gevolg van de noodhulpopbrengsten en -bestedingen in het kader van de SHO-actie voor Oekraïne.

Het kortlopende vreemd vermogen steeg met € 1,6 mln door vooral de toename van de aangegane subsidieverplichtingen van € 1,3 mln,

afname van het crediteurensaldo van € 0,7 mln, en toename van € 0,5 mln op de rekening-courantverhoudingen.

Normering continuïteitsreserve

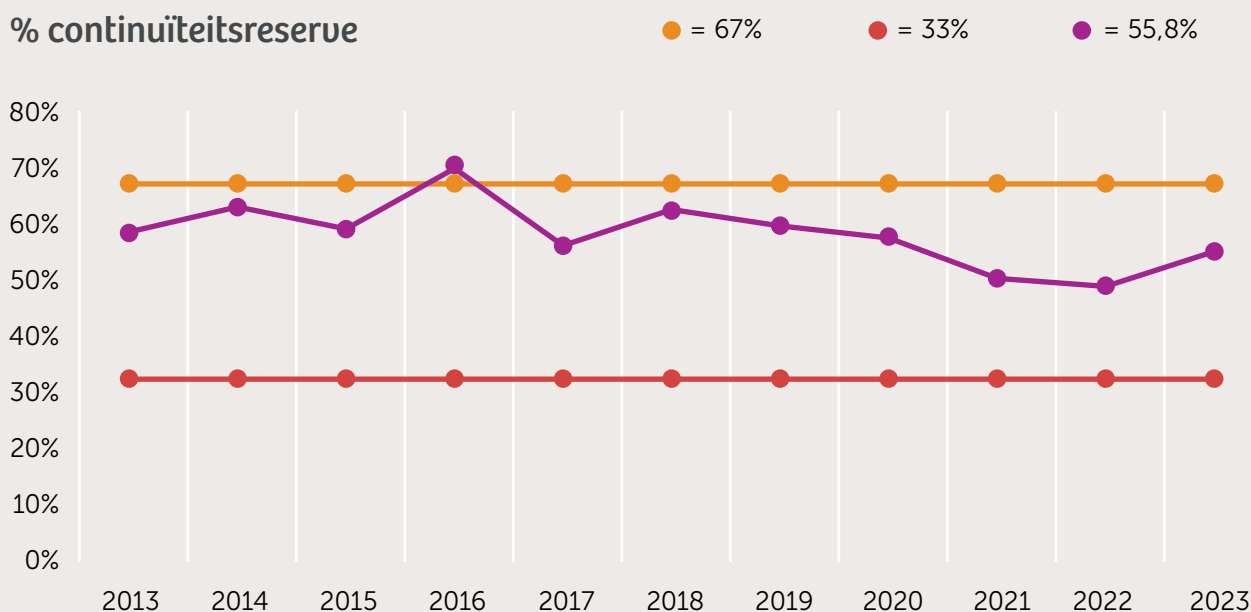
De bufferfunctie (weerstandsvermogen, conjuncturele reserve) van het eigen vermogen houdt in het vormen van reserves ter waarborging van de continuïteit, opvang van fluctuaties in de exploitatie (egaliseringsfunctie) en opvang van algemene bedrijfsrisico's. De in de jaarrekening te hanteren norm (toetsgrootte) is gesteld op basis van de vastgestelde begroting voor het volgende jaar van:

- een jaarlast van de personele verplichtingen incl. overige personele kosten;
- een jaarlast voor apparaatskosten (huisvesting, kantoor- en overige bureaunkosten);
- een opslag van € 4 mln conform de gehouden risicometing/-weging.

De bandbreedte of hoogte van deze reserve blijft gehandhaafd op minimaal 33% en maximaal 67%. Door de toevoeging van het resultaat 2023 van € 3.107k aan de continuïteitsreserve komt het percentage voor deze reserve overeenkomstig de norm ultimo 2023 uit op 55,2%.

Het normpercentage ultimo 2023 is berekend door de hoogte van de continuïteitsreserve ultimo 2023 ad € 19.471k uit te drukken in een percentage van de toetsgrootte ad € 35.297k. De grafische weergave van de continuïteitsreserve in relatie tot de gestelde norm ziet er als volgt uit:

% continuïteitsreserve

Kerncijfers baten en lasten

Kerncijfers staat van baten en lasten (x € 1.000)	Rekening 2023	Rekening 2022
Baten van particulieren	28.111	25.582
Verplichte bijdragen van gemeenten	16.517	16.499
Baten van derden	10.535	14.274
Financiële baten	8.181	-11.251
Overige inkomsten	12.722	8.117
Totaal baten	76.066	53.220
Personeelskosten	25.837	24.625
Apparaatskosten	7.398	7.326
Financiële steun en hulpverlening	33.242	31.370
Kosten activiteiten en publicaties	7.797	6.825
Bijdragen naar resp. uit bestemmingsreserves en -fondsen	-1.284	-16.937
Totaal lasten	72.990	53.209
Resultaat continuïteitsreserve	3.076	11

Toelichting bij de kerncijfers

Baten

De totale opbrengsten uit baten van particulieren (vrijwillige geldwerving) in het boekjaar 2023 stegen ten opzichte van 2022 met € 2.529k. Dit wordt veroorzaakt door lagere inkomsten voor Kerk in Actie (€ 329k), hogere opbrengsten uit nalatenschappen (€ 2.800k hoger in 2023), en hogere inkomsten voor de overige programma's (€ 59k).

De verplichte bijdragen van gemeenten zijn nagenoeg gelijk gebleven ten opzichte van 2022.

Baten van derden komen lager uit dan in 2022 (€ 3.739k). De daling wordt vrijwel geheel veroorzaakt door SHO-baten 2022 uit de Giro555-actie voor Oekraïne, die € 11 mln hebben opgeleverd voor Kerk in Actie. De SHO-baten 2023 uit de Giro555-actie voor Turkije leverden € 8 mln op.

De financiële baten zijn fors positief, als gevolg van het positieve beurs sentiment in 2023. Het ongerealiseerde beleggingsresultaat komt uit op € 6.996k. Dit leidt tot een grote aanpassing van de reserve waardering beleggingen.

De overige inkomsten zijn met € 4.611k gestegen tot € 12.722k. Dit wordt verklaard door een gift van

PSDV (€2.300k), een verkochte woning (€ 828k), en hogere baten uit de mobiliteitspool (€ 1.064).

Lasten

De personeelskosten laten een stijging zien van € 1.212k. De stijging wordt veroorzaakt door de toename van het aantal fte's (de gemiddelde bezetting steeg van 255,2 fte in 2022 naar 263,6 in 2023) en door de salarisstijging 1 april 2023 als gevolg van cao-afspraken.

De apparaatskosten blijven nagenoeg gelijk.

De bestedingen in 2023 aan programma's voor Kerk in Actie stegen met € 2.918k ten opzichte van 2022. Dit is vooral het gevolg van de noodhulpacties en een wijziging in het jaar van verantwoorden van de contracten voor Binnenlands Diaconaat. Ook de overige programma's (niet Kerk in Actie) laten een daling zien ten opzichte van 2022: € 1.330k.

De bestemmingsreserves en -fondsen dalen. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door hogere lasten bij Kerk in Actie t.o.v. de baten waardoor de bestemmingsreserves en bestemmingsfondsen dalen. Daartegenover staat dat de reserve waardering beleggingen toeneemt, als gevolg van een toename van het ongerealiseerd koersresultaat.

Quotisatieregelingen en uitvoeringsregeling

Vanaf 2004 zijn de uniforme quotisatieregelingen van kracht voor de verplichte heffingen voor het kerkrentmeesterlijk en diaconaal quotum, en voor de afdracht aan de Solidariteitskas. Voor 2023 werden de heffingspercentages en ledengelden vastgesteld op hetzelfde niveau als 2022:

- Kerkrentmeesterlijk quotum: 4,35% over de belaste inkomsten van een gemeente.
- Diaconaal quotum: 5,70% over de belaste inkomsten van een diaconie, verhoogd met € 1,35 per belijdend lid, met als peildatum 1 januari 2022.
- Solidariteitskasheffing: ongewijzigd op € 5 per belijdend lid, met dezelfde peildatum.

Opbrengsten verplichte heffingen 2023

De opbrengsten uit de verplichte heffingen over 2023 bedragen:

Opbrengsten verplichte heffingen (x € 1.000)	Rekening 2023	Afwijking t.o.v. 2022	Rekening 2022	Begroting 2023
Kerkrentmeesterlijk quotum	10.772	97	10.675	10.500
Diaconaal quotum	2.549	25	2.524	2.450
	13.321	122	13.199	12.950
Solidariteitskas	3.196	-103	3.299	3.206
Totaal opbrengsten verplichte heffingen	16.517	19	16.498	16.156

De inkomsten uit verplichte heffingen in 2023 stegen in vergelijking met 2022 met € 19k (0,1%). Dat komt vooral door de hogere belaste inkomsten van gemeenten bij gelijkblijvende heffingspercentages en ledengelden.

Ondanks het feit dat de coronamaatregelen in 2021 (het basisjaar voor de vaststelling van het kerkrentmeesterlijk en diaconaal quotum 2023) nog volop van kracht waren, was er een stijging van de opbrengsten te zien ten opzichte van 2022. De totale stijging van de verplichte heffingen is ten opzichte van 2022 echter beperkt gebleven tot € 19k. Dit komt doordat er bij de opbrengst van de Solidariteitskas 2023 sprake was van een trendmatige daling die vergelijkbaar was met de afgelopen jaren.

Verder merken we op dat er een (beperkte) meeropbrengst is doordat bij de vaststelling van de heffingsfactoren geen rekening wordt gehouden met de zogeheten opslagregeling, vanwege het ontbreken van plaatselijke basisgegevens. Nu we de gegevens voor de quotumvaststelling via FRIS ontvangen, is deze meeropbrengst beperkt. Eind 2023 hadden we van twee colleges van kerkrentmeesters en vijf colleges van diakenen nog geen 'nieuwe' basisgegevens ontvangen. De meeropbrengst was beperkt tot € 1k.

Quotumdebiteuren

Het nog te ontvangen quotumbedrag eind 2023 is € 104k (2022 € 95k). Dit is in de balans opgenomen onder de 'Vorderingen', onder aftrek van de voorziening voor dubieuze quotumdebiteuren van € 10k (2022 € 13k). Per saldo blijft er aan vorderingen een bedrag over van € 94k (2022 € 82k). Dit is maar 0,57% (2022: 0,50%) van de jaarlijkse afdracht aan verplichte heffingen: plaatselijke gemeenten voldoen uitstekend aan de betalingsverplichtingen.

7. Consolidatiekring

De Protestantse Kerk in Nederland stelt een geconsolideerde jaarrekening op. Dit is een jaarrekening waarin niet alleen de eigen financiële gegevens zijn opgenomen, maar ook die van haar groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarover zij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de leiding heeft. We noemen dit de 'consolidatiekring'.

In de geconsolideerde jaarrekening (zie hoofdstuk 9) zijn de jaarrekeningen opgenomen van de hierna genoemde stichtingen en instellingen. Naast de financiële gegevens over 2023 worden ook de vergelijkende jaarrekeningcijfers over het boekjaar 2022 gepresenteerd. De geconsolideerde jaarrekening geeft de (kleine) synode van de Protestantse Kerk in Nederland inzicht in het totale vermogen en resultaat van de stichtingen en instellingen die opgenomen zijn in de consolidatiekring.

De behandeling van de geconsolideerde jaarrekening richt zich op de hoofdlijnen van het financieel verloop van het vermogen van de kerk in haar geheel. We geven hier geen gedetailleerde informatie over (het beleid ten aanzien van) de instellingen.

Preambule consolidatie

Het bestuur van de dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland heeft in 2007 een preambule opgesteld met de uitgangspunten voor de consolidatie(kring) van de Protestantse Kerk in Nederland.

Hierin heeft het bestuur uitgesproken dat het niet de intentie heeft om de rol van de besturen van de organisaties in de consolidatiekring te beperken. In de visie van het bestuur en de kleine synode zijn én blijven de besturen van deze instellingen zelfstandig verantwoordelijk voor het beleid en de uitvoering hiervan. De kleine synode houdt toezicht en verleent decharge over het gevoerde beleid.

Stichtingen en instellingen

De consolidatiekring bestaat over het boekjaar 2023 uit:

Landelijke instellingen

- Protestantse Kerk in Nederland incl. Kerk in Actie (de enkelvoudige jaarrekening)*;
- Stichting Kerkelijk Geldbeheer (SKG)*;

- Protestantse Stichting Steun Protestantse Kerk in Nederland;
- Beheercommissie Centrale Kas Predikantstraktementen (BCKP)*;
- Protestantse Stichting Diaconaal Vakantiewerk Beheer (PSDV Beheer)*;
- Protestantse Stichting Diaconaal Vakantiewerk (PSDV)*;
- Protestantse Stichting Hydepark Beheer*;
- Protestantse Stichting Hydepark (Exploitatie)*, onderdeel van de PSDV.

De met * aangegeven instellingen worden behandeld in de vergadering van de kleine synode d.d. 28 juni 2024.

De PSDV is met ingang van 20 december 2023 geen onderdeel meer van de consolidatiekring.

Regionale instellingen

- Stichting Steunfonds voor het Protestantisme in het Zuiden.

Risicobeheer

Dienstenorganisatie

Voor deze tekst verwijzen we naar 5.2.

De gelieerde instellingen horen het bestuur van de dienstenorganisatie te informeren en te raadplegen als er tijdens het boekjaar materiële problemen ontstaan of zich risico's voordoen.

Stichting Kerkelijk Geldbeheer (SKG)

De groei van de financiële dienstverlening en de situatie op de financiële markten vraagt om passend risicobeheer. Het nemen van afgewogen risico's vormt een onderdeel van de bedrijfsvoering bij de SKG. Om er zeker van te zijn dat risico's weloverwogen worden genomen, heeft SKG (voor zover mogelijk) het risicobeheer geïntegreerd in de dagelijkse bedrijfsactiviteiten en de strategische planning. Periodiek worden de risico's en risicobeheersmaatregelen bekeken, waar noodzakelijk worden adequate maatregelen genomen.

Als financiële instelling ziet de SKG zich geconfronteerd met diverse risico's, onder meer het kredietrisico, het renterisico, het liquiditeitsrisico en het operationele risico. Het beleid met betrekking tot de genoemde risicogroepen is behoudend en voorzichtig.

Kredietrisico

Bij het kredietrisico gaat het om het risico dat voortvloeit uit het feit dat een specifieke tegenpartij niet aan haar verplichtingen kan voldoen. Dit risico heeft betrekking op verstrekte kredieten en uitgezette geldmiddelen aan kerken, kerkelijke instellingen en gemeenten. Geldmiddelen die niet op deze manier kunnen worden uitgezet, worden belegd bij banken en obligaties.

Voor de uitgezette geldmiddelen zijn de belangrijkste principes:

- Banken: alleen bij grote Nederlandse banken die naast de beschikbare informatie van ratingbureaus continu worden gemonitord op leverage, balansgrootte en pers.
- Bekendheid met de kerkelijke instelling en/of kerkelijke gemeente ter plaatse: de medewerkers moeten optimaal geïnformeerd zijn over de aard van de kerkelijke gemeente en haar toekomstige financiële kasstromen.
- Het financieringsbeleid is erop gericht dat in principe maximaal 50 procent van de waarde financierbaar is.
- De product- en juridische kennis op het gebied van financieringen dient bekend te zijn bij de medewerkers die zich bezighouden met het verstrekken van kredieten.
- Het 'vierogenprincipe': twee bevoegde functionarissen dienen het kredietvoorstel goed te keuren.
- Voor de flattering van kredieten boven de € 250.000 is een kredietcommissie ingesteld.

Eenmaal per jaar voert de kredietcommissie een kredietrevisie uit voor alle posten in de portefeuille van de SKG. Na de uitbraak van het coronavirus is deze frequentie opgevoerd. Hierbij wordt onder andere kritisch gekeken naar de gestelde zekerheden. Er wordt ook ingeschat of de toekomstige kasstromen voldoende zijn voor het betalen van rente en aflossing.

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de rentemarge kan fluctueren als gevolg van verandering in de marktrente. Dit risico wordt binnen strikt geformuleerde richtlijnen beheerst. Minimaal

tweemaal per maand wordt het renterisico door middel van het matchingoverzicht bepaald en zo nodig bijgestuurd.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat de SKG op enig moment niet kan voldoen aan haar betalingsverplichtingen. Vanwege de aanhoudende onrust op de financiële markten worden voortdurend ruime liquiditeiten aangehouden zodat de SKG naar verwachting in extreme situaties minimaal één jaar aan haar financiële verplichtingen kan voldoen.

Integriteitsrisico

Op alle primaire processen wordt, waar het gaat om de verwerking van waarden of data, functiescheiding toegepast. Geautomatiseerde systemen dwingen dit zo veel mogelijk af om interne fraude, corruptie of belangenverstremming te voorkomen. Conform de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) worden persoonsgegevens beschermd tegen verlies of onwettige verwerking.

Cliëntenonderzoek

SKG toetst voortdurend of cliënten die zorgen voor de toevertrouwde middelen, behoren tot de Protestantse Kerk in Nederland. Ten aanzien van de uitzettingen wordt getoetst of de doelstellingen van de debiteuren in overeenstemming zijn met de statuten van SKG.

Witwasrisico

De SKG heeft voor de kerkelijke gemeenten geen mogelijkheden om contant geld te storten op een rekening-courant bij de SKG. De collectegelden en contante giften van betreffende kerkelijke gemeenten moeten bij banken worden afgestort. Daardoor ligt de controle op contante geldstromen bij de banken. Kerkelijke gemeenten binnen de Protestantse Kerk in Nederland kunnen ervoor kiezen gebruik te maken van SKG Cash. De girale geldstromen worden bij de SKG gemonitord op afwijkingen van het normale betalingsverkeer.

ICT-risico

De eerstelijnswerkzaamheden op hard- en software worden in eigen beheer uitgevoerd. Niet-eerstelijnswerkzaamheden zijn uitbesteed aan derden, de continuïteit en gegevensbescherming zijn in SLA's en overeenkomsten geborgd. De beveiliging en continuïteit van de geautomatiseerde systemen worden continu gemonitord. Om externe fraude/cybercrime te voorkomen wordt uitsluitend met veilige VPN-verbindingen gewerkt.

Bovendien is de SKG organisatiebreed zeer alert op vormen van aanvallen van ransomware, phishing en APT-aanvallen. Ook wordt periodiek door een externe professionele partij een penetratietest (pentest) uitgevoerd. Er wordt gecheckt of de IT-infrastructuur van de SKG voldoende weerbaar is. Verder wordt ad hoc getest, als daar redenen voor zijn. Dit was in 2023 niet het geval.

Operationeel risico

Deze risicocategorie omvat het verlies door tekortschietende interne en uitbestede processen, mensen en systemen, of door externe gebeurtenissen. De SKG beperkt de operationele risico's tot een minimum door het stimuleren van risicobewustzijn van de medewerkers en het treffen van adequate maatregelen. Speerpunten hierbij zijn een strikte functiescheiding in vastgelegde processen en een passende uitwijkmogelijkheid voor ICT-gerelateerde risico's.

Beheercommissie Centrale Kas Predikants-traktementen

De Beheercommissie heeft in 2023 een geactualiseerd memo opgesteld waarin de minimale en maximale omvang van de algemene reserve is vastgelegd. Als basis gelden de begrote uitgaven in het komende boekjaar. Het minimale vermogen bedraagt 4,8% van de begrote uitgaven en maximaal 6,6%. De begrote uitgaven van 2024 bedragen € 114 miljoen. Dit betekent dat de algemene reserve minimaal € 5,4 miljoen en maximaal € 7,5 miljoen mag zijn. De omvang van de algemene reserve ultimo 2023 is € 7,5 miljoen en is precies gelijk aan het maximum van de vastgestelde bandbreedte. Als het gaat om de 'belegging' van de financiële middelen heeft de Beheercommissie gekozen voor de Stichting Kerkelijk Geldbeheer (SKG) in Gouda. De SKG verricht voor de Beheercommissie feitelijk de spreiding van het risico over meerdere banken. De SKG heeft gekozen voor uitsluitend Nederlandse banken met een goede rating. Er zijn geen risicovolle beleggingen gedaan. Financieringen aan gemeenten zijn gedekt door hypothecaire zekerheid.

In operationele zin onderkent de Beheercommissie risico's in die zin dat het werk voor de commissie wordt uitgevoerd door een klein team van de dienstenorganisatie. Binnen dit team is veel kennis van zaken bij enkele personen belegd. Uitval van deze personen betekent een risico. In 2023 zijn maatregelen genomen om het werk breder in te bedden in het geheel van de dienstenorganisatie, zowel qua personeel als IT.

Financiële risico's

Algemeen

De Beheercommissie Centrale Kas Predikants-traktementen heeft te maken met een krediet, liquiditeits- en kasstroomrisico. Om deze risico's te minimaliseren heeft de organisatie beleid opgesteld om deze risico's te beperken. De Beheercommissie Centrale Kas Predikants-traktementen zet geen derivaten in om risico's te beheersen. Zij kennen geen valuta-, rente- en aandelenrisico.

Kredietrisico

De Beheercommissie Centrale Kas Predikants-traktementen loopt beperkt kredietrisico op de vordering van gemeenten. Voor de kredietrisico's inzake de overige vorderingen wordt verwezen naar de financiële informatie over de vorderingen in de jaarrekening.

Liquiditeitsrisico

De Beheercommissie Centrale Kas Predikants-traktementen loopt geen significante liquiditeitsrisico's.

Kasstroomrisico

De operationele kasstroom in een boekjaar wordt grotendeels bepaald door ontvangsten van de gemeente en de betalingen aan de predikanten. De per jaareinde openstaande vordering en schuld zijn kortlopend. Het kasstroomrisico is derhalve zeer beperkt.

Overige gelieerde instellingen

Door het bestuur zijn verder geen bijzondere meldingen ontvangen of in de afzonderlijke jaarverslagen vermeld.

Toekomst

Stichting Kerkelijk Geldbeheer

Ondanks de verrassende veerkracht van 2023 tekent zich het beeld af dat de wereldeconomie een stapje terug zou kunnen doen. De tussen machtsblokken over en weer uitgevaardigde sancties schaden economieën en geven instabiliteit op het geopolitieke front. De verwachtingen voor de Verenigde Staten (VS) zijn niet hoog gespannen en in China wordt gesomberd. De aanstaande verkiezingen in de VS geven onzekerheid over de rol van de NAVO en doen een beroep op de eenheid en autonomie van de Europese Unie. De onrust in de wereld, onder andere vanwege de inval door Rusland in Oekraïne en de oorlogssituatie in Gaza en het Suezkanaal, geven voor deze regio's toenemende risico's op verdere escalatie.

Het is positief dat wereldwijd het inflatiebeeld sterk is verbeterd. Voor een belangrijk deel werd deze inflatiedaling gedreven door de forse afname van de energie- en grondstoffenprijzen. De grondstofprijzen lijken begin 2024 weer in een stijgende trend te komen. Wanneer de prijsstijgingen aanhouden, zou dit op termijn weer tot prijsverhogingen moeten leiden. Begin 2024 wordt echter verwacht dat de Europese Centrale Bank haar depositorente verder zal verlagen. Op de rentemarkten gaat dit naar verwachting leiden tot lagere renteniveaus op de geldmarkt, met zijwaartse bewegingen op de kapitaalmarkt. SKG verwacht dat de rentemarge en het renteresultaat hierdoor iets kunnen terugvallen, maar op goed en gezond niveau zullen blijven.

Over een reeks van jaren heeft SKG een stabiele groei laten zien in het activiteitsvolume. Het gebruik van internet is de basis van onze groeistrategie. SKG Online, de Appostel-app en de webwinkel SKG Collect bieden aantrekkelijke mogelijkheden om onze cliënten optimaal te bedienen. SKG heeft geen duur netwerk aan bijkantoren waardoor de kosten van overhead laag kunnen blijven. Gelet op de stand van de economie en de ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt verwacht SKG voor het komende boekjaar dat de toevertrouwde middelen zich zullen handhaven rond het huidige niveau en wellicht iets kunnen stijgen. Voor 2024 verwachten wij dat het investeringsvolume bij kerkelijke gemeenten en aanverwante instellingen in lijn met de afgelopen jaren op peil zal blijven. Een verdere stijging van het kredietvolume moet daarom mogelijk zijn. Naast kerkelijke initiatieven ten aanzien van ouderenzorg wil SKG, in het licht van goed rentmeesterschap en de klimaatdoelstellingen, met de nieuwe SKG Duurzaamheidslening ook graag meedenken met kerken in groene financieringsmogelijkheden voor bijvoorbeeld energiebesparende maatregelen. In 2024 zijn weer investeringen nodig om de efficiënte en veilige dienstverlening naar de klanten te handhaven. Het in 2024 ten opzichte van 2023 hogere prijspeil, toenemende afschrijvingslasten en opgelegde loonsverhogingen, als gevolg van gewijzigde arbeidsvoorwaardenregelingen, zullen naar verwachting leiden tot een stijgend kosten-niveau. Ondanks de toegenomen activiteiten van het afgelopen decennium kon door de steeds verdergaande automatisering telkens een rem gezet worden op de groei van het aantal fte's. Ook voor 2024 wordt geen grote uitbreiding van het aantal formatieplaatsen verwacht.

2023 was een uitzonderlijk jaar op de rentemarkten, met een uitzonderlijk hoog netto resultaat voor SKG tot gevolg. Gelet op de verwachtingen voor zowel de rentemarkten als de ontwikkeling van de kosten kan het netto resultaat in 2024 lager uitpakken, maar naar verwachting op goed niveau blijven.

Tot slot: het verder doorontwikkelen en uitnutten van SKG Online, de Appostel-app en de webwinkel SKG Collect blijven de komende jaren prioriteit krijgen.

Protestantse Stichting Hydepark Beheer

De afspraken uit het rapport 'Een gedeelde toekomst' zijn in 2024 onder meer geëffectueerd door het afsluiten van een nieuwe 10-jarige huurovereenkomst met ingang van 1-1-2023 met de Protestantse Stichting Hydepark. Hierbij is, mede op grond van de uitgevoerde taxatie, een marktconforme huurprijs afgesproken die significant lager is dan de huurprijs 2022. Deze zal m.i.v. 2024 jaarlijks worden geïndexeerd met 3,4%.

De hieruit voortvloeiende huuropbrengsten zijn meegenomen in de berekening van de meerjarige businesscase van de Protestantse Stichting Hydepark Beheer. Hierin is tevens gerekend met lagere onderhoudskosten als gevolg van de hierbij gemaakte afspraken met de huurder en de ingevoerde stelselwijziging waarbij, volgens de componentenbenadering, groot onderhoud wordt geactiveerd. Uit de businesscase blijkt dat hiermee de stand van het eigen vermogen in het jaar 2036 weer positief zal zijn, en dat het totaal van de toekomstige kasstromen voldoende zal zijn om de langlopende schulden binnen de gestelde termijnen af te lossen.

De uitwerking van de plannen voor een duurzame toekomst van Hydepark vraagt tijd. Het langetermijnperspectief voor de exploitatie van het landgoed en vastgoed op Hydepark zal hierbij vorm moeten gaan krijgen. In 2024 worden tevens de fiscale en juridische aspecten verder in kaart gebracht. Zoals eerder al vermeld, zal naar verwachting in juni 2024 de keuze voor een voorkeursscenario aan de kleine synode worden voorgelegd.

Voor de korte termijn is bericht ontvangen (comfortletter 6 februari 2024) dat de rekening-courantfaciliteit door de Protestantse Kerk is verlengd tot en met 31 december 2025. Het gestelde maximum van de rekening-courant bedraagt € 1,8 mln.

Beheercommissie Centrale Kas Predikantstraktementen

In het jaar 2024 bepalen naast het beheer van de centrale kas predikantstraktementen de volgende zaken de agenda van de commissie.

In de eerste plaats verwacht de Beheercommissie betrokken te zullen worden in fase 3 van het Project Ambtsvisie. In april 2023 aanvaardde de generale synode het rapport over de beroepsprofielen, waarna fase 3 van het project is ingegaan met onder meer een Werkgroep Rechtspositie. De Beheercommissie verwacht door deze werkgroep geconsulteerd te worden. De uitkomsten van het project kunnen op termijn grote gevolgen hebben voor het werk van de Beheercommissie. Gaan de hbo-opgeleide pastors een kerkelijke rechtspositie via GR 5 krijgen? Hoe worden dan hun arbeidsvoorwaarden geregeld (zaak voor het Georganiseerd Overleg)? Komt er voor hen een omslagregeling, zoals die er nu is voor de wo-opgeleide predikanten? Moet de Beheercommissie die uitvoeren? Welk overgangsrecht is hierbij nodig? Principebesluiten hierover worden voorzien in juni 2024. Daarna zal voor de Beheercommissie de eventuele implementatie van de genomen besluiten aan de orde komen.

In de tweede plaats verwacht de Beheercommissie initiatieven tot een betere afstemming van al het werk dat gedaan wordt ter ondersteuning van predikanten. De afstemming betreft:

- de bestuurlijke verantwoordelijkheden, zoals die belegd zijn bij de Beheercommissie, het Georganiseerd Overleg Predikanten en het bestuur van de dienstenorganisatie
- de afdelingen van de dienstenorganisatie, waaronder het HR-traktementen en Vitale roeping
- de financiering via quotum, betaling voor dienstverlening en de omslagregeling predikantstraktementen.

Jaarrekening

Op de volgende pagina's presenteren we de financiële cijfers van de Protestantse Kerk in Nederland, met daarbij een toelichting.

8. Jaarrekening

8.1 Balans (na resultaatbestemming)

Activa <i>(x € 1.000)</i>	<i>Ref.</i>	Balans 31-12-2023	Balans 31-12-2022
Immateriële vaste activa	1	0	0
Materiële vaste activa	2	13.773	13.413
Leningen u/g Financiële vaste activa	3	8.205 8.205	8.266 8.266
Vaste activa		21.978	21.679
Vorderingen en overlopende activa	4	6.583	4.048
Effecten	5	73.663	66.054
Liquide middelen	6	13.435	21.744
Vlottende activa		93.681	91.846
Totaal activa		115.659	113.525

Passiva <i>(x € 1.000)</i>	<i>Ref.</i>	Balans 31-12-2023	Balans 31-12-2022
<i>Reserves</i>			
• Continuïteitsreserve		19.441	16.364
• Bestemmingsreserves		62.019	63.706
<i>Fondsen</i>			
• Bestemmingsfondsen		20.932	20.529
Reserves en fondsen	7	102.392	100.600
Voorzieningen	8	320	449
Langlopende schulden	9	2.641	3.768
Kortlopende schulden	10	10.305	8.708
Totaal passiva		115.659	113.525

8.2 Staat van baten en lasten

Baten (x € 1.000)	Ref.	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022
Baten van particulieren	11	28.111	26.800	25.582
Baten van verplichte bijdragen van gemeenten	12	16.517	16.156	16.499
Baten van andere organisaties zonder winststreven	13	10.535	1.945	14.274
Som van de giften en baten uit fondsenwerving		55.163	44.901	56.355
Baten van subsidies van overheden	14	0	9	6
Financiële baten	15	8.181	1.910	-11.251
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	16	8.868	9.054	7.336
Overige baten	17	3.855	375	775
Som van de baten		76.066	56.249	53.220

Lasten (x € 1.000)	Ref.	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022
Personeelskosten	18	25.837	27.664	24.625
Apparaatskosten	19	7.398	7.178	7.326
Verstreckte subsidies of giften	20	33.242	21.808	31.370
Kosten activiteiten en publicaties	21	7.797	7.961	6.825
Totale lasten		74.274	64.611	70.146

Saldo van baten en lasten		1.792	-8.362	-16.926
----------------------------------	--	--------------	---------------	----------------

Resultaatbestemming (x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022
Continuïteitsreserve	3.076	0	11
Bestemmingsreserves	-1.687	-7.276	-16.550
Bestemmingsfondsen	403	-1.086	-387
Totaal reserves en fondsen	1.792	-8.362	-16.926

8.3 Kasstroomoverzicht

Kasstroomoverzicht (indirecte methode) (x € 1.000)	Ref.	2023	2022
Saldo van baten en lasten		1.792	-16.926
Ongerealiseerd resultaat effecten		6.996	-11.575
Saldo excl. ongerealiseerd resultaat effecten		-5.204	- 5.351
<i>Kasstroom uit operationele activiteiten</i>			
Aanpassingen voor:			
Ontvangen interest en dividenden		1.199	164
Mutaties in afschrijvingen	2	562	975
Mutaties in voorzieningen	8	-129	-1.103
Mutaties in vorderingen	4	-2.535	297
Mutaties in langlopende schulden	9	-1.127	276
Mutaties in kortlopende schulden	10	1.597	1.091
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten		-432	1.700
<i>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</i>			
Investerings in (im)materiële vaste activa	2	-1.045	-771
Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa	2	123	43
Effecten	5	-1.812	208
Leningen u/g	3	61	12
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten		-2.673	-508
Totaal mutatie liquide middelen	6	-8.309	-4.158

Verloop liquide middelen (x € 1.000)	2023	2022
Stand per 1 januari	21.744	25.902
Mutatie boekjaar	-8.309	-4.158
Stand per 31 december	13.435	21.744

8.4 Toelichting behorende tot de jaarrekening 2023

Rechtspersoon

De Protestantse Kerk in Nederland en haar dienstenorganisatie, gevestigd te Utrecht, Joseph Haydnlaan 2a, is een kerkgenootschap en is ingeschreven in de Kamer van Koophandel onder nummer 302.58.482.

Deze enkelvoudige jaarrekening bevat de financiële informatie van zowel de generale financiën van het kerkgenootschap als van de dienstenorganisatie.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2023 dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2023.

Toegepaste grondslagen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de Richtlijn Organisaties zonder winststreven (richtlijn RJ 640).

Valuta

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, wat tevens de functionele valuta is van het kerkgenootschap. Alle financiële informatie in euro's is afgerond op het dichtstbijzijnde duizendtal.

Verbonden partijen

Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Ook de statutaire directieleden, andere sleutelfunctionarissen in het management van de Protestantse Kerk in Nederland en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan.

Hiervan worden toegelicht de aard en de omvang van de transactie, en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat de directie van de Protestantse Kerk in Nederland

zich over verschillende zaken een oordeel vormt, en dat de directie schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Algemeen

Activa en passiva worden tegen historische kostprijs opgenomen, tenzij anders vermeld in de verdere grondslagen.

Activa worden in de balans verwerkt wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de onderneming zullen toevloeien en de activa een kostprijs of een waarde hebben waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Activa die hier niet aan voldoen worden niet in de balans verwerkt, maar worden aangemerkt als niet in de balans opgenomen activa.

Een verplichting wordt in de balans verwerkt wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen, en de omvang van het bedrag waartegen de afwikkeling zal plaatsvinden op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld. Onder verplichtingen worden ook voorzieningen begrepen.

Verplichtingen die hier niet aan voldoen worden niet in de balans opgenomen maar verantwoord als niet in de balans opgenomen verplichtingen.

In de balans opgenomen activa of verplichtingen blijven op de balans opgenomen als een transactie niet leidt tot een belangrijke verandering in de economische realiteit met betrekking tot de activa of verplichtingen. Dergelijke transacties geven evenmin aanleiding tot het verantwoorden van resultaten. Bij de beoordeling of er sprake is van een

belangrijke verandering in de economische realiteit wordt uitgegaan van de economische voordelen en risico's die zich naar alle waarschijnlijkheid in de praktijk zullen voordoen, en niet op basis van voordelen en risico's waarvan redelijkerwijze niet te verwachten is dat zij zich zullen voordoen.

Activa of verplichtingen worden niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen, en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot de activa of verplichtingen aan een derde zijn overgedragen. Activa of verplichtingen blijven echter op de balans verwerkt indien transacties niet leiden tot een belangrijke wijziging in de economische realiteit met betrekking tot de betreffende activa of verplichtingen. De resultaten van de transactie worden in dat geval direct in de staat van baten en lasten opgenomen, rekening houdend met eventuele voorzieningen die dienen te worden getroffen in samenhang met de transactie.

Indien de weergave van de economische realiteit leidt tot het opnemen van activa waarvan de rechtspersoon niet het juridisch eigendom bezit, wordt dit vermeld.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten investeringen in aandelen en obligaties, handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, afgeleide financiële instrumenten (derivaten), handelsschulden en overige te betalen posten. In de jaarrekening zijn de volgende categorieën financiële instrumenten opgenomen: vorderingen, geldmiddelen en kortlopende schulden. De stichting maakt geen gebruik van afgeleide instrumenten (derivaten). Voor de grondslagen wordt verwezen naar de behandeling per balanspost. Financiële activa en financiële verplichtingen worden in de balans opgenomen op het moment dat contractuele rechten of verplichtingen ten aanzien van dat instrument ontstaan. Een financieel instrument wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot de positie aan een derde zijn overgedragen. Financiële instrumenten (en afzonderlijke componenten van financiële instrumenten) worden in de jaarrekening gepresenteerd in overeenstemming met de economische realiteit van de contractuele bepalingen. Presentatie vindt plaats op basis van afzonderlijke componenten van financiële instrumenten als financieel actief, financiële verplichting of als eigen vermogen. Aanwijzingen voor bijzondere waarde-

verminderingen van vorderingen die door de stichting worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs worden zowel op het niveau van specifieke activa als op collectief niveau in aanmerking genomen. Van afzonderlijk belangrijke vorderingen wordt beoordeeld of deze individueel onderhevig zijn aan bijzondere waardeverminderingen. Van afzonderlijk belangrijke vorderingen die niet individueel onderhevig zijn gebleken aan bijzondere waardevermindering en van afzonderlijk niet belangrijke vorderingen wordt collectief beoordeeld of deze onderhevig zijn aan bijzondere waardevermindering, dit door samenvoeging van vorderingen met vergelijkbare risicokenmerken. De reële waarde van in de balans opgenomen financiële instrumenten verantwoord onder kasmiddelen, kortlopende vorderingen en kortlopende schulden benadert de boekwaarde daarvan.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de geschatte economische levensduur. Het afschrijvingspercentage van de immateriële vaste activa bedraagt 10% - 33% per jaar. Op iedere balansdatum wordt beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat de vaste activa aan een bijzondere waardevermindering onderhevig zijn/kunnen zijn.

Materiële vaste activa

De terreinen worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs. De overige materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de geschatte economische levensduur. Op iedere balansdatum wordt beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat de vaste activa aan een bijzondere waardevermindering onderhevig zijn/kunnen zijn. Vastgoedbeleggingen zijn onroerende zaken die worden aangehouden om huuropbrengsten en/of waardeverhogingen te realiseren, en niet voor eigen gebruik zijn. De afschrijvingspercentages voor de vaste activa zijn:

Activum	% afschrijving
Terreinen en gebouwen	0%-2%
Installaties	2%-5%
Inventaris	6%-10%
Vastgoedbelegging	0%-10%
Automatisering:	
• Software	10%-33%
• Computerapparatuur	25%-33%
• Overige automatiseringsapparatuur	6%-33%
Overige vaste activa	33%

Financiële vaste activa

Leningen uitgeleend geld (u/g) worden initieel gewaardeerd tegen de reële waarde, gewoonlijk de nominale waarde, onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen. Vervolgens worden deze vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

Vorderingen, overlopende activa en overige activa

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs op basis van de effectievere rentemethode, verminderd met het bijzondere waardeverminderverslies.

Effecten

Aandelen, obligaties en overige beleggingen die worden aangehouden als onderdeel van een handelsportefeuille worden gewaardeerd op reële waarde. Effecten c.q. rentedragende waardepapieren die worden aangehouden tot het einde van de looptijd worden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan 12 maanden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering.

Reserves en fondsen

Het vermogen van de kerk heeft een bijzonder karakter. De Protestantse Kerk in Nederland is gehouden dit vermogen slechts aan te wenden in overeenstemming met de doelstelling waartoe ze in het leven is geroepen. De presentatie van het vermogen in de balans wordt onderscheiden in reserves en fondsen.

Reserves

Deze reserves kunnen egalisatie- en/of continuïteitsreserves en bestemmingsreserves zijn. Besteding van bestemmingsreserves kan slechts indien dit binnen de gegeven 'bestemming' plaatsvindt. De gevormde bestemmingsreserves mogen geen verplichting betreffen.

Fondsen

Dit deel van het vermogen is vanwege de specifieke bestemming die door 'derden' (gevers of overheid) is bepaald slechts aan te wenden voor de specifieke bestemming.

Voorzieningen

Een voorziening wordt in de balans opgenomen wanneer er sprake is van:

- een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden,
- waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt, en
- waarvan het waarschijnlijk is dat voor afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

Rechten en verplichtingen voortvloeiend uit eenzelfde overeenkomst worden niet in de balans opgenomen indien en voor zover noch de onderneming noch de tegenpartij heeft gepresteerd. Opname in de balans geschiedt wanneer de nog te ontvangen respectievelijk te leveren prestatie en tegenprestatie niet (meer) met elkaar in evenwicht zijn en dit voor de onderneming nadelige gevolgen heeft.

Indien (een deel van) de uitgaven die noodzakelijk zijn om een voorziening af te wikkelen waarschijnlijk geheel of gedeeltelijk door een derde worden vergoed bij afwikkeling van de voorziening, wordt de vergoeding als afzonderlijk actief gepresenteerd.

Indien de tijdswaarde van geld materieel is en de periode waarover de uitgaven contant worden gemaakt meer dan een jaar is, worden voorzieningen gewaardeerd tegen de contante waarde van de beste schatting van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde indien de tijdswaarde van het geld niet materieel is of de periode waarover de uitgaven contant worden gemaakt maximaal een jaar is.

De Protestantse Kerk in Nederland kent een drietal voorzieningen, te weten: een voorziening voor verplichtingen en verliezen (reorganisatiekosten), pensioenvoorzieningen en een voorziening voor jubileum verplichtingen personeel.

Langlopende schulden

Schulden op lange termijn worden gewaardeerd tegen reële waarde. De verstrekte subsidies of giften aan gemeenten worden geheel ten laste gebracht van het boekjaar waarin het besluit tot toekenning schriftelijk aan de steunontvanger is meegedeeld, ongeacht in welk boekjaar de verstrekte subsidie of gift wordt uitgekeerd. Daarbij is bepalend of de ontvangende partij recht kan doen gelden op een bepaald bedrag.

Voor zover toekenningen meerjarige betalingsverplichtingen betreffen, worden deze verplichtingen vermeld als schulden op lange termijn. Indien bij toekenningen een ontbindende voorwaarde is opgenomen, dan worden deze naar jaar verantwoord onder de 'niet in de balans opgenomen activa en/of verplichtingen'.

Schulden op korte termijn

Schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

Operationele leasing

Verplichtingen uit hoofde van operationele leasing worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de staat van baten en lasten over de looptijd van het contract. De contracten in het kader van operationele leasing staan vermeld in de 'niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen'.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van activa of een vermindering van verplichtingen, heeft plaatsgevonden waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van activa of een vermeerdering van verplichtingen, heeft plaatsgevonden waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Bestemmingsgiften

Indien baten waarvoor een bijzondere bestemming is aangewezen in het verslagjaar niet volledig zijn besteed, worden de nog niet bestede gelden verwerkt in de desbetreffende bestemmingsfondsen. Indien in een volgend jaar uit het bestemmingsfonds wordt geput, wordt deze besteding enerzijds in de staat van baten en lasten verantwoord en anderzijds als mutatie in de desbetreffende bestemmingsreserve weergegeven.

Baten van particulieren

- *Collecten*
Collecten worden verantwoord in het jaar waarin de collecten van de plaatselijke gemeenten en diaconieën door PKN/KiA worden ontvangen. Collecten die zijn gehouden in het boekjaar maar nog niet zijn afgedragen aan PKN/KiA worden niet als vordering opgenomen omdat er een contractueel recht op deze collecten ontbreekt.
- *Giften*
Giften worden verantwoord in het jaar waarin een specifieke actie heeft plaatsgevonden of in het jaar van ontvangst indien geen specifieke actie heeft plaatsgevonden.
- *Nalatenschappen*
Nalatenschappen verwerkt in het verslagjaar waarin de akte van verdeling is ontvangen. Uitbetalingen in de vorm van voorschotten worden verwerkt in het verslagjaar waarin deze zijn ontvangen.

Baten van andere organisaties zonder winststreven

Bijdragen van verbonden en andere organisaties zonder winststreven voor de uitvoering van projecten of programma's waarbij de subsidiegever als financier of medefinancier optreedt, worden verantwoord op basis van de toezegging dan wel de ontvangen bedragen.

Subsidies van overheden

Exploitatiesubsidies worden ten gunste van de winst-en-verliesrekening van het jaar gebracht ten laste waarvan de gesubsidieerde bestedingen komen of waarin de opbrengsten zijn gederfd of het exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De vooruitontvangen bedragen (zowel kort- als langlopend) worden onder de overlopende passiva opgenomen.

Financiële baten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangsten leningen. Onder de financiële baten en lasten zijn ook de opbrengsten uit beleggingen verantwoord. Deze bestaan uit gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen. Gerealiseerde waardeveranderingen worden bepaald aan de hand van het verschil tussen de netto-opbrengst en de reële waarde aan het begin van het boekjaar. Ongerealiseerde waardeveranderingen worden bepaald door op de marktwaarde ultimo boekjaar de (gemiddelde) kostprijs in mindering te brengen.

Bijdragen als tegenprestatie voor geleverde diensten

Verantwoording van opbrengsten uit de levering van diensten geschiedt naar rato van de geleverde prestaties, gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum in verhouding tot de in totaal te verrichten diensten.

Personeelskosten

Periodiek betaalbare beloningen zoals lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst- en verliesrekening op het moment dat ze verschuldigd zijn aan werknemers.

- *Pensioenen*

De dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland heeft voor haar werknemers een toegezegde pensioenregeling. Hiervoor in aanmerking komende werknemers hebben op de pensioengerechtigde leeftijd recht op een pensioen dat afhankelijk is van leeftijd, salaris en dienstjaren. De regeling is ondergebracht bij het bedrijfstakpensioenfonds Zorg en Welzijn (PFZW). De dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij Zorg en Welzijn, anders dan het

effect van hogere toekomstige premies. Alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar zijn derhalve in de jaarrekening verantwoord.

Toezeggingen verstrekte subsidies en giften

Er worden meerjarige contracten afgesloten met voorwaardelijke verplichtingen. Verplichtingen vanuit verstrekte subsidies en giften komen geheel ten laste van het boekjaar waarin het besluit tot toekenning schriftelijk aan de steunontvanger is meegedeeld, ongeacht in welk boekjaar de verstrekte subsidie of gift wordt uitgekeerd. Daarbij is bepalend of de ontvangende partij recht kan doen gelden op een bepaald bedrag. De voorwaardelijke verplichtingen die niet schriftelijk zijn toegekend, worden verantwoord onder de 'Niet uit de balans blijvende verplichtingen'.

Grondslagen interne doorbelastingen

De verdeling van de interne doorbelastingen naar de doelstellingen en activiteiten van de verschillende programmalijnen en werkonderdelen geschiedt op basis van de volgende uitgangspunten:

- De logistieke kosten van drukwerkbegeleiding en centrale reproductie worden doorbelast op basis van de werkelijk bestede uren van de medewerkers van drukwerkbegeleiding maal het voorcalculatorisch bepaalde uurtarief respectievelijk het aantal afdrucken. De werkelijke out-of-pocket-kosten worden direct ten laste van de opdrachtgevende afdeling gebracht.
- De kosten van de Directie, Finance & Control, HR, IT en de (overige) kosten van Facilitaire zaken, waarin de huisvestingskosten inclusief de afschrijvingen van de materiële vaste activa opgenomen zijn, worden op voorcalculatorische basis aan de clusters doorberekend op basis van het aantal bij de afdelingen behorende begrote formatieplaatsen.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen.

Gebeurtenissen na balansdatum

Gebeurtenissen die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum en die blijken tot aan de datum van het opmaken van de jaarrekening worden verwerkt in de jaarrekening.

8.5 Toelichting op de balans

Activa

Immateriële vaste activa (1) (x € 1.000)	Balans 31-12-2023	Balans 31-12-2022
1 januari		
Aanschafwaarde	5.138	5.138
Cumulatieve afschrijvingen	-5.138	-4.830
Boekwaarde	0	308
Mutaties		
Afschrijvingen	0	-308
		-308
31 december 2023		
Aanschafwaarde	5.138	5.138
Cumulatieve afschrijvingen	-5.138	-5.138
Boekwaarde	0	0

Betreft de software van Allsolutions, Salesforce en FRIS.

Materiële vaste activa (2) (x € 1.000)	Gebouwen/ terreinen	Vastgoed- beleggingen**	Installaties	Inventaris	Auto- matisering	Auto's	Totaal
1 januari 2023							
Aanschafwaarde	13.929	0	3.416	1.137	979	23	19.484
Cumulatieve afschrijvingen	-3.255	0	-1.338	-780	-695	-3	-6.071
Boekwaarde	10.674	0	2.078	356	284	21	13.413
Mutaties in het boekjaar							
Investerings	423	0	293	110	165	54	1.045
Afschrijvingen	-210	0	-134	-144	-170	-7	-665
	213	0	159	-34	-5	47	380
Desinvesteringen							
Aanschafwaarde	-100	0	0	0	0	-23	-123
Cumulatieve afschrijven	100	0	0	0	0	4	103
Desinvesteringen	0	0	0	0	0	-20	-20
Reclassificatie	-5.748	7.042	-1.294	0	0	0	0
31 december 2023							
Aanschafwaarde	6.925	9.473	1.564	1.246	1.144	54	20.406
Cumulatieve afschrijvingen	-1.786	-2.431	-621	-924	-864	-6	-6.632
Boekwaarde	5.139	7.042	943	322	280	48	13.773
Totaal per locatie							
PLDC	4.162	7.042	938	319	280	48	12.789
Hydepark	766	0	5	3	0	0	774
Overige woonhuizen	211	0	0	0	0	0	211
Boekwaarde	5.139	7.042	943	322	280	48	13.773

** Een deel van de materiële activa is in 2023 aangemerkt als een vastgoedbelegging.

Gebouwen en terreinen

Bijzondere waardeverminderingen hebben zich in het boekjaar niet voorgedaan.

Diverse (woon)huizen

Hieronder zijn verhuurde woonhuizen begrepen, die bij het leegkomen door (leeftijds)vertrek van de huurders zullen worden verkocht.

Waarden onroerende zaken

De totale verzekerde waarde van de onroerende goederen in 2023 bedroeg €59,1 mln (2022 € 56,4 mln). De WOZ-waarde (peildatum: 1-1-2023) voor het kantoor te Utrecht bedraagt

€ 10.237k versus een boekwaarde (excl. terreinen) van € 8.114k. Voor de panden op Hydepark en de diverse woonhuizen zijn deze resp. € 3.431k en € 1.994k.

Leningen inzake Protestantse Stichting Hydepark Beheer

Voor de financiering van het nieuw gebouwde complex Hydepark is door de Protestantse Kerk in Nederland een lening verstrekt. Met ingang van 1-1-2019 is het rentepercentage gewijzigd van 3,5% naar 2,75% t/m 31-12-2045. De lening dient aan het eind van de looptijd te zijn afgelost, waarbij tussentijdse aflossingen zijn toegestaan.

Financiële vaste activa (3) (x € 1.000)	Balans 31-12-2023	Mutaties 2023	Balans 31-12-2022
Leningen u/g	8.205	-61	8.266
Totaal financiële vaste activa	8.205	-61	8.266

De leningen u/g kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Leningen u/g (x € 1.000)	Looptijd/ perc.	Balans 1-1-2023	Mutaties in 2023		Balans 31-12-2023
			verlening	aflossing	
Stichting Hydepark Beheer	30 jr./2,75%	6.036			6.036
Stichting Hydepark Beheer	30 jr./2,30%	984		-41	943
SKG inzake Kerk en Wereld	> 5 jr./1,25%	15		-4	11
Leger des Heils	10 jr./1,9%	1.000			1.000
Leningen instellingen		8.035	0	-45	7.990
Natuurlijke personen (LMW)	> 5 jr./0-8%	3		-3	0
Individuele hulpverlening		3	0	-3	0
Leningen (regionaal)	> 5 jr./0-6%	22		-2	20
Hypothecaire lening	afl. vrij 2,25%	151			151
Overige leningen	> 5 jr./0-8%	53	0	-10	43
Overige leningen		226	0	-12	214
Leningen inzake arbeidsvoorwaarden	1jr. < 5 jr./0%	1	6	-6	0
Leningen medewerkers		1	6	-6	0
Totaal leningen u/g		8.266	6	-66	8.205

Op 12 oktober 2020 zijn twee overeenkomsten tot vestiging van een hypotheek afgesloten op de panden Nieuw Hydepark en de Oranjerie, tot meerdere zekerheid van de in deze jaarrekening opgenomen geldleningen, te weten:

- het recht van tweede hypotheek op Nieuw Hydepark en de Oranjerie over de hoofdsom (resp. € 6,5 mln en € 1,2 mln) en overige geldleningen en (rekening courant) kredieten, vermeerderd met bedongen rente, boete en kosten bedraagt € 12,8 mln;
- het recht van eerste hypotheek berust bij de Stichting Kerkelijke Geldbeheer (SKG) op Nieuw Hydepark over de hoofdsom (€ 3 mln), vermeerderd met bedongen rente, boete en kosten en bedraagt € 4,0 mln.

Lening Leger des Heils

De welzijnsorganisatie van het Leger des Heils heeft een obligatielening van € 20 mln per 15 december 2020 uitgegeven ter financiering van panden voor mensen die uit de reguliere opvang komen. De Protestantse Kerk in Nederland heeft

hierin voor € 1 mln ingeschreven. Kenmerken van de lening:

- looptijd: 10 jaar
- zekerheid: hypotheekrecht op courant vastgoed van het Leger des Heils. De lening is hiermee 100% gedekt, tegen een waardering van het vastgoed van 75% van de taxatiewaarde.
- rente: 1,9% per jaar

Individuele hulpverlening

Deze leningen zijn verstrekt in het kader van het Landelijke Maatschappelijk Werk. Nieuwe leningen worden niet meer verstrekt.

Leningen (regionaal)

Dit betreft een viertal leningen verstrekt vanuit de regio. De leningen zijn renteloos en aflossingsvrij.

Leningen inzake arbeidsvoorwaarden

Deze (minimaal eenjarige en maximaal driejarige) renteloze leningen zijn leningen op grond van de arbeidsvoorwaardenregeling van de Protestantse Kerk in Nederland.

Flottende activa

Vorderingen en overlopende activa (4) (x € 1.000)	Balans 31-12-2023	Balans 31-12-2022
Rekeningen-courant:		
Stichting Hydepark Beheer*	1.440	1.588
Overige instellingen en verbonden partijen**	95	96
Subtotaal rekeningen-courant	1.535	1.684
Debiteuren verplichte heffingen	93	82
Overige debiteuren	1.002	912
Te factureren dienstverlening ***	636	185
Verbonden partijen	41	331
Vooruitbetaalde posten	460	201
Bijdragen en subsidies	48	243
Nog te ontvangen legaten, giften en collecten****	2.522	320
Rente	32	19
BTW-aangifte	-9	18
Overige nog te ontvangen posten	223	53
Subtotaal vorderingen	5.048	2.364
Totaal vorderingen en overlopende activa	6.583	4.048

* De rekening-courantverhouding met de PSHB is renteloos en is in het begin gebruikt voor de investeringen in de beide panden van de PSHB en de twee PKN-leningen in te boeken.

** De rekening-courantverhoudingen met instellingen en verbonden partijen hebben een renteloos karakter en kennen geen zekerheidsstellingen.

*** betreft voornamelijk de BCKP voor 454k en wel met name de bijdrage Permanente Educatie 428k.

**** betreft voornamelijk een Gift van de PSDV voor 2,3 mln.

Effecten (5) (x € 1.000)	Balans 31-12-2023	Balans 31-12-2022
Oikocredit	3.219	3.220
Obligaties	31.350	28.770
Aandelen	38.782	33.195
Overige beleggingen	312	870
Totaal effectenportefeuille	73.663	66.054

Het verloop binnen de effectenportefeuille is als volgt:

Verloopstaat effecten (x € 1.000)	Balans 31-12-2022	Aankopen	Verkopen	Koers resultaat	Balans 31-12-2023
Oikocredit	3.220		-1		3.219
Obligaties	28.770	7.263	-7.175	2.492	31.350
Aandelen	33.195	8.381	-8.046	5.254	38.782
Overige beleggingen	870		2	-560	312
Totaal	66.054	15.644	-15.220	7.186	73.663

Liquide middelen (6) (x € 1.000)	Balans 2023	Balans 2022
Banktegoeden	13.428	21.727
Kasgelden	7	17
Totaal liquide middelen	13.435	21.744

Passiva

Reserves en Fondsen (7) (x € 1.000)	Balans 31-12-2023	Verdeling	Balans 31-12-2022
Continuïteitsreserve	19.441	3.076	16.364
Bestemmingsreserves	62.019	-1.687	63.706
Bestemmingsfondsen	20.932	403	20.529
Totaal reserves en fondsen	102.392	1.792	100.600

Het verloop van de bestemmingsreserves in 2023 was: (x € 1.000)	Balans 31-12-2022	Dotatie 2023	Onttrekking 2023	Balans 31-12-2023
Bestemmingsreserve Werelddiaconaat	7.022	0	7.022	0
Bestemmingsreserve Zending (KiA)	5.589	0	5.589	0
Bestemmingsreserve Noodhulp	2.055	0	2.055	0
Bestemmingsreserve Diaconaal werk	364	0	364	0
Bestemmingsreserve Algemeen Kerk in Actie	0	19.917	11.231	8.685
Bestemmingsreserve Waardering beleggingen	973	7.123	0	8.096
Bestemmingsreserve Kerkopbouw	55	0	0	55
Bestemmingsreserves Steunverlening	11.680	2.551	3.620	10.611
Bestemmingsreserve Jeugdwerk	431	0	220	211
Bestemmingsreserve Kerk en Wereld	10.154	0	64	10.090
Bestemmingsreserve Zending (PKN)	20.251	386	354	20.283
Bestemmingsreserve Missionair Werk en Kerkgroei	682	0	300	382
Bestemmingsreserve Regionaal	289	38	0	327
Bestemmingsreserve Permanente Educatie	739	484	527	696
Bestemmingsreserve Hydepark	2.369	134	385	2.118
Bestemmingsreserve Mobiliteit en Transitie	907	0	546	361
Overige bestemmingsreserves	148	0	44	104
Totaal bestemmingsreserves	63.706	30.633	32.320	62.019

Het verloop van de bestemmingsfondsen in 2023 was: (x € 1.000)	Balans 31-12-2022	Dotatie 2023	Onttrekking 2023	Balans 31-12-2023
Bestemmingsfonds Werelddiaconaat	2.135	8.725	6.854	4.006
Bestemmingsfonds Zending (KiA)	0	3.921	3.921	0
Bestemmingsfonds Noodhulp	3.742	8.666	7.099	5.309
Bestemmingsfonds Diaconaal werk	0	1.708	1.708	0
Bestemmingsfonds Noodhulp SHO	3.091	8.000	10.138	953
Bestemmingsfonds Overige Kerk in Actie	2.065	1.042	1.823	1.284
Bestemmingsfonds Kerk in Ontwikkeling	1.352	192	114	1.430
Bestemmingsfonds Jeugdwerk	3.432	52	0	3.484
Bestemmingsfonds Zending (PKN)	2.537	354	540	2.351
Bestemmingsfonds Steunverlening (derden)	129	329	0	458
Bestemmingsfonds Wetenschappelijk onderzoek	-3	3	0	0
Bestemmingsfonds Regionaal	-9	9	0	0
Bestemmingsfonds Lutersch	1.414	0	39	1.375
Overige Bestemmingsfondsen	641	0	362	279
Totaal bestemmingsfondsen	20.529	33.001	32.598	20.932

Het geconsolideerde eigen vermogen (€ 146.250 miljoen) wijkt af van het enkelvoudige eigen vermogen (€ 102.392 miljoen). Deze afwijking wordt veroorzaakt doordat in de geconsolideerde jaarrekening de eigen vermogens van BCKP, SKG en Protestantse Stichting Hydepark Beheer zijn opgenomen.

Voorzieningen (8) (x € 1.000)	Balans 31-12-2023	Balans 31-12-2022
Voorziening reorganisatiekosten	54	120
Pensioenvoorzieningen	81	125
Overige voorzieningen	185	203
Totaal voorzieningen	320	449

Verloop voorzieningen (x € 1.000)	Balans 1-1-2023	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Balans 31-12-2023
<i>Voorziening reorganisatiekosten</i> Afvloeiingsverplichtingen	120	214	280		54
<i>Pensioenvoorzieningen</i>					
Fonds pensioenreglement GKN	74	8	13		69
Pensioenvoorz. Ned. medewerkers	36		9	21	7
Fonds Bekker en Wagter	10			10	0
Pensioenvoorz. Indon. medewerkers	5				5
	125	8	22	30	81
<i>Overige voorzieningen</i>					
Jubileumverplichtingen personeel	73			3	70
Werkhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten (WGA)	130	46	39	23	115
	203	46	39	26	185
Totaal voorzieningen	448	268	340	57	320

Looptijd voorzieningen (x € 1.000)	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar	Totaal
<i>Voorziening reorganisatiekosten</i> Afvloeiingsverplichtingen	54	0	0	54
<i>Pensioenvoorzieningen</i>				
Fonds pensioenreglement GKN	13	52	4	69
Pensioenvoorz. Ned. medewerkers	2	5	0	7
Pensioenvoorz. Indon. medewerkers	0	0	5	5
	15	57	9	81
<i>Overige voorzieningen</i>				
Jubileumverplichtingen personeel	11	19	39	70
Werkhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten (WGA)	38	77	0	115
	49	96	39	185
Totaal voorzieningen	118	153	48	320

Voorziening reorganisatiekosten (€ 54k)

Deze voorziening nam in 2023 af met € 66k vanwege de afwikkeling van personele afvloeiingsverplichtingen, die in het kader van het transformatieproces of eerdere reorganisaties zijn aangegaan.

Pensioenvoorzieningen (€ 81k)

Dit betreffen pensioenregelingen voor oud-medewerkers van de Gereformeerde Kerken in Nederland (GKN) en oud-zendingsmedewerkers. Uitgangspunt voor deze voorziening vormt een actuariële berekening die periodiek wordt opgesteld. Voor de actuariële berekening zijn

de volgende maatstaven gehanteerd: rekenrente 4%, sterftetabel GBM/V 1995-2000 met drie jaar leeftijdsterugstelling. Aan de voorziening voor pensioenen voor Indonesische medewerkers liggen overeenkomsten ten grondslag tussen de GKN en de desbetreffende partijen.

Voorzieningen jubileumverplichtingen personeel (€ 70k)

Gezien het personeelsbestand ultimo 2023 belooft deze verplichting per 31 december 2023 € 70k, zodat een bedrag van € 4k vrijvalt ten gunste van de exploitatie.

Schulden op lange termijn (9) (x € 1.000)	Balans 31-12-2023	Balans 31-12-2022
Leningen o/g	2	2
Verplichtingen (steunverlening aan gemeenten)	2.410	3.766
Vooruitontvangen giften langlopend	229	0
Totaal schulden op lange termijn	2.641	3.768

Leningen o/g (x € 1.000)	Looptijd/ perc.	Balans 1-1-2023	Opname	Aflossing	Balans 31-12-2023
Overige leningen	> 5 jr./0%	2			2
		2	0	0	2

De steunverleningsverplichtingen aan gemeenten betreffen:

Verplichtingen (x € 1.000)	Balans 1-1-2023	Betalingen		Vrijval	Balans 31-12-2023
		Bij	Af		
<i>Uitkeringsrekeningen Solidariteitskas</i>					
Pastoraat e.d.	2.976	998	-814	-851	2.309
Kerkbouw	820	469	-272	-111	906
Categoriaal pastoraat	531	1.054	-761	-332	492
	4.327	2.521	-1.847	-1.294	3.707
Af: Toezeggingen steunverlening komend boekjaar	1.442	261	0	0	1.703
Totaal Solidariteitskas	2.885	2.260	-1.847	-1.294	2.004
Aangegane subsidieverplichtingen pioniersplekken	867	684	-516	-417	618
Aangegane subsidieverplichtingen Binnenlands Diaconaat	0	1.123	-304	0	820
Aangegane subsidieverplichtingen Kerk en Wereld	454	183	-164	-23	450
	1.321	1.990	-983	-440	1.888
Af: kortetermijnverplichtingen	440	1.041	0	0	1.481
	881	949	-983	-440	406
Totaal verplichtingen	3.766	3.208	-2.829	-1.734	2.410

Steunverlening aan gemeenten

Uit de opbrengst van de Solidariteitskas worden subsidies aan gemeenten verstrekt voor pastoraat, voor nieuwbouw en/of restauratie van kerkelijke gebouwen, voor subsidies in de vorm van rentereductie op leningen bij de Stichting

Kerkelijk Geldbeheer, en subsidies voor het bewaren en inbrengen van de lutherse traditie. Deze verplichtingen variëren in looptijd van 2 tot maximaal 5 jaar.

De verplichtingen voor komend jaar worden verantwoord onder de schulden op korte termijn.

Leningen o/g (x € 1.000)	Looptijd in jaren	Einde looptijd	Balans 1-1-2023	Bij	Af Vrijval	Balans 31-12-2023
Van Dommele Fonds	11	2027	0	6		6
Fonds Gert en Liny de Ruiters-Meinster	10	2027	0	8		8
Van Schaik (2)	10	2027	0	60		60
Van Schaik (3)	5	2026	0	40		40
Jan Snel Fonds	5	2028	0	212		212
Totaal vooruitontvangen giften			0	326	0	326
Af: kortetermijnverplichtingen			0	97	0	97
Totaal verplichtingen			0	229	0	229

De vooruitontvangen giften stonden t/m 2022 volledig verantwoord onder de kortlopende schulden.

Schulden op korte termijn (10) (x € 1.000)	Balans 31-12-2023	Balans 31-12-2022
<i>Aangegane subsidieverplichtingen</i>		
Aangegane subsidieverplichtingen Solidariteitskas	1.703	1.442
Overige aangegane subsidieverplichtingen	1.481	440
	3.185	1.882
<i>Overige schulden:</i>		
Personeelsgerelateerde posten:		
• Loonheffing	1.181	1.248
• Vakantiegelden (incl. sociale lasten)	715	710
• Salarissen	82	71
• PFZW, pensioenpremie	826	504
• Niet opgenomen vakantiedagen	504	558
• Transitie- en mobiliteitsvergoedingen	249	71
Crediteuren	1.785	2.493
Rekeningen courant overige instellingen/ verbonden partijen	785	321
BTW verlegd suppletie	278	121
Accountantskosten	193	97
Diversen	146	269
	6.744	6.463
<i>Vooruitontvangen posten</i>		
Waarborgsom huur	155	150
Huren januari volgend boekjaar	18	19
Giften/Fondsen op naam	98	158
Diversen	105	37
	376	363
Totaal schulden op korte termijn	10.305	8.708

Financiële instrumenten

Algemeen

De organisatie heeft te maken met een krediet-, liquiditeits- en kasstroomrisico. Om deze risico's te minimaliseren heeft de organisatie beleid opgesteld om deze risico's te beperken. Er worden geen derivaten ingezet om risico's te beheersen.

Rente- en kasstroomrisico

De organisatie loopt renterisico over de rentedragende vorderingen (met name onder financiële vaste activa, effecten en liquide middelen) en rentedragende langlopende en kortlopende schulden.

Voor vorderingen en schulden loopt de organisatie geen risico ten aanzien van toekomstige kasstromen; met betrekking tot vastrentende vorderingen en schulden loopt de organisatie risico's over de reële waarde als gevolg van wijzigingen in de marktrente. Met betrekking tot de vorderingen worden geen financiële derivaten met betrekking tot afdekking van het renterisico gecontracteerd.

Kredietrisico

De organisatie heeft geen significante concentraties van kredietrisico's.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat de SKG op enig moment niet kan voldoen aan haar betalingsverplichtingen. Vanwege de aanhoudende onrust op de financiële markten worden voortdurend ruime liquiditeiten aangehouden zodat de SKG naar verwachting in extreme situaties minimaal één jaar aan haar financiële verplichtingen kan voldoen.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Protestantse Stichting Hydepark Beheer (PSHB)

Aan de Protestantse Stichting Hydepark Beheer (PSHB) is een rekening-courantfaciliteit verleend van maximaal €1,8 mln tot en met 31 december 2025.

Financiering van de dienstenorganisatie

De Protestantse Kerk in Nederland staat conform de generale regeling van de dienstenorganisatie (artikel 12.4) garant voor de financiering van de dienstenorganisatie.

Garantie diaconie Protestantse Gemeente 's-Gravenhage

De Protestantse Kerk in Nederland heeft een garantie afgegeven voor de betaling van rente en

aflossing van de lening ad € 500k van de diaconie Protestantse Gemeente 's-Gravenhage aan de Protestantse Stichting Hydepark Beheer. Deze garantie geldt tot de financiering geheel is afgelost.

Huurcontract met COA

Door de dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland is ook een huurcontract gesloten met het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA). Vanaf 1 maart 2018 is de huurovereenkomst verlengd voor een periode van twee maal tweeënhalf jaar, resp. tot 1 september 2020 en tot 1 maart 2023, en een periode van 1 jaar tot 1 maart 2024. Als geen gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid tot opzegging, zal na 1 maart 2024 de huurovereenkomst stilzwijgend worden voortgezet voor een periode van één jaar. De huurprijs per 1 januari 2024 bedraagt € 15.086 per maand.

Huurcontract met ICM

Met ingang van 1 februari 2015 is door de dienstenorganisatie een huurcontract gesloten met ICM Opleidingen & Trainingen BV voor de periode van drie jaar. Op dit huurcontract is een tweetal allonges overeengekomen (per 1 april 2015 de eerste en per 1 augustus 2015 de tweede). De huurprijs per 1 januari 2024 is vastgesteld op € 90.071 per kwartaal.

Overige huurcontracten

Naast bovengenoemde contracten lopen er in 2024 met nog ca. 32 andere partijen huurovereenkomsten voor een totale kwartaalhuur van ca. € 268k.

Leasecontracten

Eind 2023 waren er twee lopende autoleasecontracten ten behoeve van de uitoefening van de functies van de betreffende personeelsleden. De resterende looptijd bedraagt 38 maanden. De financiële verplichting van de resterende periode per eind 2023 bedraagt € 86k incl. BTW.

Cateringovereenkomst

Met ingang van 1 december 2022 is met The Colour Kitchen on Tour BV een overeenkomst afgesloten voor de periode van drie jaar voor € 146k per jaar voor het uitvoeren van de catering binnen het dienstencentrum in Utrecht.

Meerjarige subsidieverplichtingen Kerk in Actie

Jaarlijks worden voorwaardelijke verplichtingen vermeld inzake de steunverlening door Kerk in Actie op grond van de ontbindende voorwaarden die in de contracten voor subsidieverlening

zijn opgenomen. Meerjarige subsidie-verplichtingen worden aangegaan met de contractuele beperking dat de volgende termijn pas kan worden verleend als in de eerste maand van het betreffende subsidiejaar geen bericht van Kerk in Actie hierover is ontvangen. Dit vanwege het feit dat Kerk in Actie zelf geen 'gegarandeerde' inkomsten heeft en grotendeels afhankelijk is van de baten uit eigen fondsenwerving.

Aan het begin van elk jaar wordt, mede op grond van de aanwezige bestemmingsreserves en -fondsen van Kerk in Actie, beoordeeld of de subsidieverplichtingen gestand kunnen worden gedaan. Onderstaand zijn deze meerjarige verplichtingen weergegeven en uitgedrukt in relatie tot de beschikbare middelen, te weten de betreffende reserves en fondsen ultimo 2023 minus de gestelde norm, én de verwachte middelen voor (directe) steunverlening volgens de begroting 2024.

Programma (x € 1.000)	Voorwaardelijke subsidieverplichtingen				Uit reserves/ fondsen	Begr. 2024	Beschik- baar in 2024	Procentuele verplichting t.o.v. beschikbare middelen			
	2024	2025	2026 e.v.	Totaal				2024	2025	2026 e.v.	Totaal
<i>Programma's regulier</i>											
Zending	3.176	1.123	17	4.317	0	6.245	6.245	51%	18%	0%	69%
Werelddiaconaat	4.583	1.503	85	6.170	0	6.818	6.818	67%	22%	1%	90%
Noodhulp	1.569	167	0	1.736	4.505	4.869	9.374	16%	2%	0%	19%
Diaconaal werk binnenland	0	0	0	0	0	950	950	0%	0%	0%	0%
Algemene bestemmings- reserve Kerk in Actie	0	0	0	0	13.511	0	13.511	0%	0%	0%	0%
Totaal	9.328	2.793	102	12.223	18.016	18.882	36.898	25%	8%	0%	33%

Uit dit overzicht blijkt dat de beschikbare reserves plus de begrote middelen voor 2024 ruim voldoende dekking bieden voor de voorwaardelijk aangegane subsidieverplichtingen.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum.

8.6 Toelichting op de baten

Baten van particulieren (11)

Collecten, giften en schenkingen (x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022
Kerk in Actie	21.929	20.700	22.258
Overige programma's	1.399	2.200	1.340
Totaal collecten, giften en schenkingen	23.328	22.900	23.598

Nalatenschappen (x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022
Kerk in Actie	4.298	3.744	1.828
Overige bestemmingen	486	156	156
Totaal nalatenschappen	4.784	3.900	1.984
Totaal baten van particulieren	28.111	26.800	25.582

Verplichte bijdragen van gemeenten (12) (x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022
Kerkrentmeesterlijk quotum	10.772	10.500	10.676
Diaconaal quotum	2.549	2.450	2.524
	13.321	12.950	13.200
Solidariteitskas	3.196	3.206	3.299
Totaal verplichte heffingen	16.517	16.156	16.499

Baten van andere organisaties zonder winststreven (13) (x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022
<i>Kerk in Actie</i>			
SHO Oekraïne	0	0	11.000
SHO Turkije	8.000	0	0
EO Metterdaad	433	400	291
Stichting het fonds Jurrewitz (aandeel liquidatiesaldo)	0	0	984
Overige instellingen	1.503	1.300	1.189
	9.936	1.700	13.464
<i>Overige</i>			
Overige programma's	599	245	810
	599	245	810
Totaal	10.535	1.945	14.274

Subsidies van overheden (14) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022
Rijksdienst cultureel erfgoed, monumenten Hydepark RVO inzake zonnepanelen	0	9	6
Totaal subsidies van overheden	0	9	6

Financiële baten (15) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022
<i>Beleggingen gerealiseerd</i>			
Rente en dividend	932		902
Kosten aandelen en obligaties	-203		-201
Gerealiseerd koersresultaat	190		-511
	918	1.710	190
<i>Beleggingen ongerealiseerd</i>			
Ongerealiseerd resultaat algemeen	2.641		-4.413
Ongerealiseerd koersresultaat voorheen St. de Zending	3.041		-5.010
Ongerealiseerd koersresultaat voorheen St. Kerk en Wereld	1.313		-2.152
	6.996	0	-11.575
<i>Overige rentebaten</i>			
Financiële vaste activa	209	200	209
Liquide middelen	59	0	-76
	267	200	133
Totaal financiële baten	8.181	1.910	-11.251
<i>Verdeling:</i>			
Reserve waardering beleggingen	6.996	0	-4.413
Bestemmingsreserves en fondsen	82	150	90
Vermogen voorheen St. Kerk en Wereld	225	320	-1.919
Vermogen voorheen St. de Zending	355	740	-4.842
Algemene middelen Protestantse Kerk in Nederland	523	700	-168
Totaal verdeling financiële baten	8.181	1.910	-11.251

Financiële vaste activa

De inkomsten uit financiële vaste activa betreffen rente op uitstaande leningen.

Beleggingen

De synode heeft het beleid geformuleerd voor de beleggingen van de Protestantse Kerk en vastgelegd in de door de kleine synode van september 2016 vastgestelde nota 'Duurzaam

Beleggen 2.0'. In vervolg op vaststelling van die nota is ervoor gekozen om het vermogensbeheer in een tweetal beheermandaten vorm te geven.

Liquide middelen

Dit betreft de werkelijke renteresultaten op liquiditeiten, waarbij de positieve rentestand door de banken aan ons is doorberekend.

Bijdragen voor dienstverlening (16) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022
Utrecht: Verhuur en restaurant/vergadercentrum	1.698	2.003	1.617
Landgoed Hydepark: Verhuur	134	144	149
Ledenadministratie Protestantse Kerk	360	508	401
Predikantstraktementen	882	827	463
Mobiliteitspool	5.454	5.029	4.390
Overige	340	543	317
Totaal bijdragen dienstverlening	8.868	9.054	7.336

Overige baten (17)

De overige baten zijn onderverdeeld in opbrengst publicaties en in diverse baten. Deze bedragen zijn als volgt:

Overige baten (17) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022
<i>Opbrengst publicaties</i>			
Events en acties	304	200	127
Baten webshop en overige verkopen	171	75	200
Baten voor blad Petrus en kaderbladen	4	75	50
Totaal opbrengst publicaties	479	350	376
<i>Diverse baten</i>			
Gift PSDV	2.300		
Boekwinst verkochte MVA	828		
Vrijval reserveringen voorgaand jaar	170		104
Overige	77	25	295
Totaal diverse baten	3.376	25	399
Totaal overige baten	3.855	375	775

8.7 Toelichting op de lasten

Personeelskosten (18)

Personeelskosten (x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022
Bruto salarissen	16.931	18.715	15.909
Sociale lasten	2.792	3.103	2.577
Pensioenpremies	1.948	2.234	1.834
Reiskosten woon-werkverkeer	332	556	258
Ontvangen WAO-/Pensioen-/WW-uitkeringen	-138		-63
Transitiekosten	249	0	97
Externe inhuur	2.251	1.303	2.296
Reiskosten binnenland	537	343	497
Reiskosten buitenland	162	175	137
Leaseauto's	31	48	48
Personeelswerving	87	100	109
Arbodienst	91	100	101
Opleidingskosten	205	546	553
Diversen	359	441	270
Totaal personeelskosten	25.837	27.664	24.625
Gemiddelde bezetting in fte	263,6	276,6	255,2
Gemiddelde personeelskosten per fte (x € 1)	82.949	88.975	80.386

Een analyse van de personeelskosten in relatie tot de begroting 2023 en de rekening 2022 is terug te vinden in het hoofdstuk Personeel, pag. 32.

Bezoldiging van directeur en bestuurders

In de personeelskosten is aan bezoldigingen inclusief pensioenlasten en excl. bijtellingen een bedrag van € 175k (2022: € 163k) voor de algemeen directeur verantwoord. De bezoldiging van de bestuurders is nihil.

Externe inhuur

De externe inhuur bestaat onder meer uit de uitbesteding van IT-dienstverlening (€ 992k), interim-management (€ 22k) en projectmanagement (€ 1.086k). Voor het overige betreft het de tijdelijke invulling van formatie, veelal in het kader van de transitie.

Transitiekosten

Ontslagvergoedingen zijn vergoedingen die worden toegekend in ruil voor de beëindiging van het dienstverband. Een uitkering als gevolg van ontslag wordt als verplichting en als last verwerkt als de onderneming zich aantoonbaar onvoorwaardelijk heeft verbonden tot betaling van een ontslagvergoeding. Als het ontslag onderdeel is van een reorganisatie, worden de kosten van de ontslagvergoeding opgenomen in een reorganisatievergoeding

Apparaatskosten (19) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022
Huisvestingskosten	1.669	1.895	1.676
Inventariskosten	2.550	3.141	3.376
Bureaunkosten	909	642	828
Bestuurskosten	618	431	695
Specifieke kosten	1.293	869	1.180
Dotaties aan voorzieningen	199	197	-723
Diverse lasten	160	3	293
Totaal apparaatskosten	7.398	7.178	7.326

Verstrekte subsidies of giften (20) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022
Kerk in Actie	31.015	18.961	26.981
Overige programma's	2.227	2.847	4.673
Vrijval uitkeringsrekeningen		0	-284
Totaal verstrekte subsidies of giften	33.242	21.808	31.370

Deze post is € 11,4 mln hoger dan begroot. Dit is hoofdzakelijk toe te wijzen aan de noodhulpactie Turkije/Syrië.

Kosten activiteiten en publicaties (21) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022
Kosten verbonden aan publicaties	975	650	741
Kosten activiteiten	6.822	7.311	6.084
Totaal kosten activiteiten en publicaties	7.797	7.961	6.825

Activiteiten en publicaties

Bij deze posten is per saldo een onderbesteding van € 164k gerealiseerd. De kosten activiteiten kwamen vooral bij Lokaal kerk-zijn, Communicatie & Events en Begeleiding & Training lager uit dan begroot.

9. Geconsolideerde jaarrekening 2023

Op de volgende pagina's presenteren we de financiële cijfers van de consolidatiekring van de Protestantse Kerk in Nederland, met daarbij een toelichting.

9.1 Geconsolideerde balans (na resultaatbestemming)

Activa (x € 1.000)	Ref.	Balans 31-12-2023	Balans 31-12-2022
Immateriële vaste activa	1	3.508	2.885
Materiële vaste activa	2		
Terreinen en gebouwen		5.842	19.029
Vastgoedbeleggingen		14.595	0
Installaties		943	2.078
Inventaris		349	364
Automatisering/overige bedrijfsmiddelen		544	397
		22.274	21.868
Financiële vaste activa	3		
Deposito's/kredieten SKG		234.894	251.459
Leningen u/g		1.214	2.131
		236.108	253.590
Vaste activa		261.890	278.343
Beleggingen	4	146.438	78.014
Vorraden	5	2	8
Vorderingen	6	13.748	8.553
Liquide middelen	7	193.030	231.573
Vlottende activa		353.218	318.148
Totaal activa		615.108	596.491

Passiva (x € 1.000)	Ref.	Balans 31-12-2023	Balans 31-12-2022
Reserves en fondsen	8		
• Algemene en bestemmingsreserves		125.124	124.042
• Bestemmingsfondsen		21.125	20.722
Totaal reserves en fondsen		146.250	144.764
Voorzieningen	9	3.158	2.734
Schulden op lange termijn	10	188.450	175.145
Schulden op korte termijn	11	277.251	273.848
Totaal passiva		615.108	596.491

9.2 Geconsolideerde staat van baten en lasten

Baten (x € 1.000)	Ref.	Rekening 2023	Rekening 2022	Vershil 2023/2022
Baten uit vrijwillige geldwerving	12	28.656	25.892	2.764
Baten uit verplichte heffingen	13	130.624	131.162	-538
Baten uit subsidies en bijdragen	14	10.563	14.308	-3.745
Baten uit dienstverlening	15	9.116	7.464	1.652
Financiële baten	16	15.683	-7.176	22.859
Overige baten	17	1.554	825	729
Totale baten		196.197	172.475	23.721

Lasten (x € 1.000)	Ref.	Rekening 2023	Rekening 2022	Vershil 2023/2022
Personeelskosten	18	27.961	26.495	1.466
Apparaatskosten	19a	10.137	8.805	1.683
Waardevermindering vaste activa	19b	351	2.217	-2.217
Financiële steun en hulpverlening	20	33.140	31.638	1.502
Specifieke kosten	21	121.281	124.256	-2.975
Totale lasten		192.870	193.411	-541

Resultaat		3.327	-20.936	24.262
------------------	--	--------------	----------------	---------------

Verdeling resultaat naar vermogen (x € 1.000)	Rekening 2023	Rekening 2022	Vershil 2023/2022
Algemene reserves	4.487	-406	4.893
Bestemmingsreserves	-1.563	-26.153	24.590
Totaal resultaat uit reserves	2.924	-26.559	29.483
Bestemmingsfondsen	403	5.623	-5.220
Totaal resultaat uit fondsen	403	5.623	-5.220
Totaal	3.327	-20.936	24.263

9.3 Geconsolideerd kasstroomoverzicht

Kasstroomoverzicht (indirecte methode) (x € 1.000)	Ref.	Balans 31-12-2023	Balans 31-12-2022
Resultaat		3.327	-20.936
Ongerealiseerd resultaat effecten		6.996	-11.575
Resultaat excl. ongerealiseerd resultaat effecten		-3.669	-9.361
<i>Kasstroom uit operationele activiteiten</i>			
Afschrijvingen (im)materiële vaste activa	1/2	1.332	1.458
Waardevermindering vaste activa	2	351	2.217
Mutaties in voorzieningen	9	424	-1.369
Mutaties in vorderingen en voorraden	5/6	-5.189	698
Mutaties in kortlopende schulden	11	3.402	17.029
Mutaties in langlopende schulden (operationeel)	10	13.076	286
Overige financiële activa	3	19.564	1.469
Afstoting PSDV groep		-1.842	
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten		31.118	21.788
<i>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</i>			
Investeringen in (im)materiële vaste activa	1/2	-2.729	-1.868
Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa	1/2	19	43
Beleggingen	4	-61.428	-11.588
Leningen u/g	3	-2.084	83
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten		-66.222	-13.330
<i>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</i>			
Mutaties in langlopende schulden (lening o/g)	10	229	-1.622
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten		229	-1.622
Totaal mutatie liquide middelen	7	-38.543	-2.525

Verloop liquide middelen (x € 1.000)	2023	2022
Stand per 1 januari	231.573	234.098
Mutatie boekjaar	-38.543	-2.525
Stand per 31 december	193.030	231.573

9.4 Toelichting behorende tot de jaarrekening 2023

Rechtspersoon

De Protestantse Kerk in Nederland, gevestigd te Utrecht, Joseph Haydnlaan 2a, is een kerkgenootschap en is ingeschreven in de Kamer van Koophandel onder nummer 302.58.482. Deze geconsolideerde jaarrekening bevat de financiële informatie van zowel het kerkgenootschap als de geconsolideerde maatschappijen van het kerkgenootschap.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2023, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2023.

Valuta

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, wat tevens de functionele valuta is van het kerkgenootschap. Alle financiële informatie in euro's is afgerond op het dichtstbijzijnde duizendtal.

Toegepaste grondslagen

De geconsolideerde jaarrekening van de Protestantse Kerk in Nederland is opgesteld in overeenstemming met de Richtlijn Organisaties zonder winststreven (richtlijn RJ 640).

Gelet op het bijzondere karakter van deze instelling hanteert de Stichting Kerkelijk Geldbeheer eigen grondslagen. Afwijkingen van materieel belang ten opzichte van de hierboven vermelde richtlijnen worden in de geconsolideerde jaarrekening apart in de grondslagen vermeld.

Consolidatiekring

De consolidatiekring bestaat over het boekjaar 2023 uit:

Landelijke instellingen

- Protestantse Kerk in Nederland incl. Kerk in Actie (de enkelvoudige jaarrekening)*; - Utrecht
- Stichting Kerkelijk Geldbeheer (SKG)*; - 's Gravenhage
- Protestantse Stichting Steun Protestantse Kerk in Nederland;- Utrecht
- Beheercommissie Centrale Kas Predikantstraktementen (BCKP)*; - Utrecht
- Protestantse Stichting Diaconaal Vakantiewerk Beheer (PSDV Beheer)*; - Utrechtse Heuvelrug

- Protestantse Stichting Diaconaal Vakantiewerk (PSDV)*; - Utrechtse Heuvelrug
- Protestantse Stichting Hydepark Beheer*; - Doorn, gemeente Utrechtse Heuvelrug
- Protestantse Stichting Hydepark (Exploitatie)*, onderdeel van de PSDV.

De met * aangegeven instellingen worden behandeld in de vergadering van de kleine synode d.d. 28 juni 2024. De PSDV is met ingang van 20 december 2023 geen onderdeel meer van de consolidatiekring.

Regionale instellingen

- Stichting Steunfonds voor het Protestantisme in het Zuiden - Eindhoven

Waarderingsgrondslagen

De in deze jaarrekening gehanteerde grondslagen voor activa en passiva, voor de bepaling van het resultaat en het kasstroomoverzicht, zijn gelijk aan de in paragraaf 2.5 van de enkelvoudige jaarrekening vermelde grondslagen. Afwijkingen hiervan worden in deze paragraaf vermeld.

Afwijkingen van materieel belang als gevolg van de eigen grondslagen van de Stichting Kerkelijk Geldbeheer zijn als volgt:

Financiële vaste activa

Deposito's worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Deposito's met een looptijd van < 1 jaar worden opgenomen onder de liquide middelen.

De kredieten zijn opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs. Wanneer SKG deze kredieten op 31-12-2023 verstrekt zou hebben binnen de doelgroep met dezelfde looptijden als de huidige restant termijnen van de kredieten met rentepercentages die SKG rekent voor gelijksoortige kredieten, dan zou de waarde van de kredieten verminderd worden met € 10,9 mln. Het bestuur van SKG bepaalt of er aanwijzingen zijn van bijzondere waardeverminderingen van kredieten.

Beleggingen

Rentedragende waardepapieren worden in principe duurzaam aangehouden tot de aflossingsdatum en worden gewaardeerd op nominale waarde. Verschillen tussen kostprijs en nominale waarde worden in het jaar van aankoop opgenomen in een rente-egalisatierekening en gedurende de

resterende looptijd geamortiseerd en ten laste dan wel ten gunste van het resultaat geboekt. Voor zover voornoemde resultaatverwerking ertoe zal leiden dat per saldo meer rentelasten worden geactiveerd dan rentebaten worden gepassiveerd, zal het meerdere als rentelast in de resultatenrekening worden opgenomen.

De beurswaarde van de rentedragende waardepapieren bedraagt per 31 december 2023 € 70,2 mln (nominaal € 72,8 mln).

Schulden op lange termijn

De toevertrouwde middelen (inschrijvings-rekeningen) worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Spaarcontracten met een looptijd < 1 jaar worden opgenomen onder de schulden op korte termijn.

Grondslagen voor de consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening van de Protestantse Kerk in Nederland zijn de financiële gegevens verwerkt van de tot de groep behorende maatschappijen en andere rechtspersonen waarop een overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend of waarover de centrale leiding wordt gevoerd. Dit is het geval als het financiële en operationele beleid kan worden bepaald, en op grond daarvan belangrijke economische voordelen kunnen worden behaald en tevens belangrijke economische risico's worden gelopen met betrekking tot de activiteiten. In het kader van het opmaken van de jaarrekening 2023 heeft een beoordeling plaatsgevonden op basis van de in de RJ 640 opgenomen criteria die leiden tot het opnemen van een entiteit in de consolidatie van de Protestantse Kerk. De financiële gegevens van de in de consolidatie betrokken groepsmaatschappijen zijn, volgens uniforme grondslagen van waardering en resultaatbepaling van de groep, volledig in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen onder eliminatie van de onderlinge verhoudingen en transacties. Waarderingsgrondslagen van de in de consolidatie opgenomen rechtspersonen zijn waar nodig gewijzigd om aansluiting te krijgen met de geldende waarderingsgrondslagen voor de geconsolideerde jaarrekening.

9.5 Toelichting op de geconsolideerde balans

Activa

Het verloop van de immateriële vaste activa is als volgt:

Immateriële vaste activa (1) (x € 1.000)	PKN software	SKG software	Totaal 2023	Totaal 2022
Stand 1 januari				
Aanschafwaarde	5.138	3.134	8.272	7.258
Cumulatieve afschrijvingen	-5.138	-249	-5.387	-4.919
Boekwaarden	0	2.885	2.885	2.339
Mutaties				
Aanschafwaarde				
Investerings	0	1.014	1.014	1.030
Desinvesteringen	0	-153	-153	-16
	0	861	861	1.014
Desinvesteringen	0	153	153	16
Afschrijvingen	0	-153	-153	-484
Waardevermindering	0	-238	-238	0
	0	-238	-238	-468
Saldo mutaties	0	623	623	546
Stand 31 december				
Aanschafwaarde	5.138	3.995	9.133	8.272
Cumulatieve afschrijvingen	-5.138	-487	-5.625	-5.387
Boekwaarden	0	3.508	3.508	2.885

Voor de afschrijvingspercentages van de immateriële vaste activa wordt verwezen naar de waarderingsgrondslagen.

De materiële vaste activa zijn als volgt:

Materiële vaste activa (2) (x € 1.000)	Gebouwen/ terreinen	Vastgoed- beleg- gingen**	Installaties	Inventaris	Autom./ Overige bedr. midd.	Totaal 2023	Totaal 2022
Stand 1 januari							
Aanschafwaarde	27.401	0	3.416	1.173	1.198	33.188	31.883
Subsidie	-700	0	0	0	0	-700	0
Cumulatieve afschrijvingen	-6.976	0	-2.033	-806	-881	-10.696	-7.619
Boekwaarden	19.725	0	1.383	367	317	21.792	24.264
Mutaties							
<i>Aanschafwaarde</i>							
Investeringen	958	0	293	135	444	1.830	838
Desinvesteringen	-135	0	0	-20	-34	-189	-118
	823	0	293	115	410	1.641	720
<i>Afschrijvingen</i>							
Desinvesteringen	135	0	0	20	15	170	75
Afschrijvingen	-494	0	-134	-153	-198	-979	-974
Waardevermindering*	-351	0	0	0	0	-351	-2.217
	-710	0	-134	-133	-183	-1.160	-3.116
Saldo mutaties	113	0	159	-18	227	482	-2.396
Reclassificatie	-13.301	14.595	-1.294	0	0	0	0
Stand 31 december							
Aanschafwaarde	8.166	21.504	1.564	1.288	1.608	34.130	32.603
Cumulatieve afschrijvingen	-2.324	-6.909	-621	-939	-1.064	-11.857	-10.735
Boekwaarden	5.842	14.595	943	349	544	22.274	21.868
Totaal per locatie							
PLDC te Utrecht	4.162	7.042	938	322	330	12.795	12.508
Hydepark te Doorn	766	0	5	3	0	774	691
Diverse (woon)huizen	211	0	0	0	0	211	214
Nieuw Hydepark	0	5.800	0	0	0	5.800	6.383
Oranjerie	0	859	0	0	0	859	885
Pand Gouda	703	894	0	24	214	1.835	1.187
Boekwaarden	5.842	14.595	943	349	544	22.274	21.868

* De actuele waarde op basis van de taxatierapporten van 5 maart 2024 is voor Nieuw Hydepark € 5.800k en voor de Oranjerie € 865k. Overeenkomstig de waarderingsgrondslag heeft afwaardering naar de lagere marktwaarde plaatsgevonden.

** Een deel van de materiële activa is in 2023 aangemerkt als een vastgoedbelegging.

De specificatie van de financiële vaste activa is als volgt:

Financiële vaste activa (3) (x € 1.000)	Balans 31-12-2023	Balans 31-12-2022
Deposito's/kredieten SKG	234.894	251.459
Leningen u/g	1.214	2.131
Totaal financiële vaste activa	236.108	253.590

De specificatie van de deposito's/kredieten SKG is hieronder weergegeven:

Deposito's/Kredieten SKG (3) (x € 1.000)	Balans 31-12-2023	Mutaties 2023	Balans 31-12-2022
<i>Deposito's</i>			
1 tot 5 jaar	53.747	-28.250	78.997
meer dan 5 jaar	20.850	-4.000	24.850
	74.597	-32.250	103.847
<i>Kredieten</i>			
1 tot 5 jaar	47.971	7.464	40.507
meer dan 5 jaar	112.326	5.221	107.105
	160.297	12.685	147.612
Totaal deposito's/kredieten SKG	234.894	-19.565	251.459

Bijna alle kredieten zijn verstrekt met hypothecaire zekerheid. Periodiek wordt getoetst of de marktwaarde van het onderpand in lijn blijft met de gewenste zekerheid ten opzichte van het pro-resto bedrag van het krediet.

Leningen u/g

Het verloop van de leningen u/g is als volgt:

Leningen u/g (3) (x € 1.000)	Looptijd/ percentage	Balans 31-12-2022	Mutaties 2023		Balans 31-12-2023
			Bij	Af	
<i>Algemeen</i>					
Lening Congrescentr.de Werelt OG BV	10 jr./2,5%	531	0	531	0
Stichting Dennenheul beheer	20 jr./2%	369	0	369	0
Leger des Heils	10 jr./1,9%	1.000	0	0	1.000
		1.900	0	900	1.000
<i>Individuele hulpverlening</i>					
Natuurlijke personen (LMW)	> 5 jr./0 - 8%	3	0	3	0
Voorziening oninbaarheid	> 5 jr.	0	0	0	0
		3	0	3	0
<i>Leningen (regionaal)</i>					
Voorziening oninbaarheid	> 5 jr./0 - 6%	22	0	2	20
		0	0	0	0
		22	0	2	20
<i>Overige leningen</i>					
<i>Leningen personeel</i>	> 5 jr./0 - 8%	205	0	11	194
• Arbeidsvoorwaarden	1jr. < 5 jr./0%	0	0	0	0
• Buitenlandse medew.	1jr. < 5 jr./0%	1	0	1	0
		1	0	1	0
Totaal leningen u/g		2.131	0	917	1.214

De beleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

Beleggingen (4) (x € 1.000)	Balans 31-12-2023	Balans 31-12-2023	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2022
	Boekwaarde	Beurswaarde	Boekwaarde	Beurswaarde
<i>Effecten</i>				
Obligaties	104.125	101.595	40.730	40.544
Aandelen	38.782	38.782	33.194	33.194
Overige beleggingen	3.531	3.531	4.090	4.090
Totaal effectenportefeuille	146.438	143.908	78.014	77.828

In 2022 en 2023 zijn er door de SKG obligaties aangekocht die ultimo 2023 zijn gewaardeerd op de nominale waarde van € 72.775k met een beurswaarde van € 70.245k. Voor het (gevoerde) beleggingsbeleid en de verloopstaat van de overige beleggingen wordt verwezen naar de enkelvoudige jaarrekening.

De specificatie van de voorraden is als volgt:

Vorraden (5) <i>(x € 1.000)</i>	Balans 31-12-2023	Balans 31-12-2022
Handelsgoederen	2	8
Totaal voorraden	2	8

Vorderingen (6) <i>(x € 1.000)</i>	Balans 31-12-2023	Balans 31-12-2022
Gemeenten/classes (predikantstraktementen)	3.579	2.483
Rekening-courant diverse kerkelijke stichtingen	95	96
Niet-voorzijene debiteuren verplichte heffingen	93	82
Overige debiteuren	1.946	879
Belastingen	2	59
Rente	4.652	3.468
Bijdragen en subsidies	48	243
Nog te ontvangen legaten, giften en collecten	2.522	320
BTW-aangifte	-9	18
Vooruitbetaalde posten	460	219
Diversen	360	686
Totaal vorderingen	13.748	8.553

Alle vorderingen hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

Liquide middelen (7) <i>(x € 1.000)</i>	Balans 31-12-2023	Balans 31-12-2022
Deposito's	87.250	125.800
Banken	105.773	105.755
Kasgelden	7	18
Totaal liquide middelen	193.030	231.573

De liquide middelen zijn direct opeisbaar.

Passiva

De reserves en fondsen zijn als volgt gesplitst:

Het verloop van de algemene reserves in 2023 was: (x € 1.000)	Balans 31-12-2022	Dotatie 2023	Onttrekking 2023	Balans 31-12-2023
Algemene reserve Protestantse Kerk	16.364	3.076	0	19.440
Algemene reserve Stichting Kerkelijk Geldbeheer	35.774	4.090	0	39.864
Algemene reserve Prot. St. Diaconaal Vakantiewerk	4.122	20	4.142	0
Algemene reserve Beheercie. Centrale Kas Pred. trakt.	7.382	149	0	7.531
Algemene reserve Stichting Hydepark Beheer	-3.309	0	547	-3.856
Algemene reserve Regionale stichtingen	2		1	1
Totaal Algemene reserves	60.335	7.335	4.690	62.981

Met ingang van 20 december 2023 maakt Protestantse Stichting Diaconaal Vakantiewerk (PSDV) geen deel meer uit van de consolidatiekring. Het eigen vermogen van PSDV van € 1.842K is rechtstreeks onttrokken uit de algemene reserve.

Het verloop van de Bestemmingsreserves in 2023 was: (x € 1.000)	Balans 31-12-2022	Dotatie 2023	Onttrekking 2023	Balans 31-12-2023
Bestemmingsreserve Protestantse Kerk	63.706	30.633	32.320	62.019
Bestemmingsreserve Beheercie. Centr. Kas Pred. trakt.	0	124		124
Totaal bestemmingsreserves	63.707	30.757	32.320	62.143

Het verloop van de bestemmingsfondsen in 2023 was: (x € 1.000)	Balans 31-12-2022	Dotatie 2023	Onttrekking 2023	Balans 31-12-2023
Bestemmingsfonds Protestantse Kerk	20.529	33.001	32.598	20.932
Bestemmingsfonds Regionale stichtingen	193	0	0	193
Totaal bestemmingsfondsen	20.722	33.001	32.598	21.125

De reserves en fondsen van de Protestantse Kerk betreffen de in de enkelvoudige jaarrekening opgenomen en gespecificeerde reserves en fondsen. Door het ontbreken van een kapitaalbelang van entiteiten die deel uitmaken van de consolidatiekring ontstaat een verschil tussen het enkelvoudige en het geconsolideerde eigen vermogen.

Het eigen vermogen van de SKG dient uitsluitend tot weerstandsbuif voor de continuïteit van de bedrijfsvoering van de SKG en staat dus niet ter vrije beschikking van de Protestantse Kerk in Nederland. Als de buif groter zou worden dan noodzakelijk, kan het bestuur besluiten

het meerdere te laten terugvloeiën naar de participerende kerken.

Met betrekking tot exploitatieoverschotten voert de Beheercommissie Centrale Kas Predikantstraktemeten het beleid om deze in eerste instantie toe te voegen aan de algemene reserve. Als deze de norm van 5% van de begrote uitgaven van het komende boekjaar heeft bereikt, worden eventuele verdere overschotten toegevoegd aan de bestemmingsreserve, waaruit de middelen aan de gemeenten kunnen worden gerestitueerd.

De overige reserves met een algemeen karakter blijven voor de doelstelling beschikbaar.

De stand en het verloop van de voorzieningen is als volgt:

Voorzieningen (9) (x € 1.000)	Balans 1-1-2023	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Balans 31-12-2023
<i>Predikanten, personeel en pensioenen</i>					
Reorganisatiekosten dienstenorganisatie	120	214	280	0	54
Jubileaverplichtingen	73	953	0	3	1.023
Werkhervatting ged. arbeidsgeschikten	130	46	39	23	115
Wachtgeldten predikanten	2.285	1.014	811	603	1.885
Pensioenreglementen GKN	76	8	13	0	69
Pensioenvoorz. Ned. medewerkers	36	0	9	21	7
Pensioenvoorz. Indon. medewerkers	5	0	0	0	5
Fonds Bekker en Wagter	10	0	0	10	0
Totaal voorzieningen	2.734	2.235	1.152	660	3.157

Voorzieningen dienstenorganisatie Protestantse Kerk

Met uitzondering van de voorziening wachtgeld predikanten, betreft het hier voorzieningen van de dienstenorganisatie. Een toelichting hierbij is terug te vinden in de enkelvoudige jaarrekening.

Wachtgeldten predikanten

Voor de toekomstige verplichtingen is een voorziening opgenomen op basis van de volgende uitgangspunten:

- de wachtgeldten worden voor de maximale duur uitgekeerd, zonder rekening te houden met sterftekans;

- de verplichting wordt berekend op basis van het prijspeil 2024;
- de totale verplichting wordt met 24% vermindert vanwege de verwachte verrekening van inkomsten uit arbeid of bedrijf. Het percentage van 24% is het gemiddelde van de laatste drie jaren;
- de totale verplichting is met € 163.273 vermindert vanwege de kostenbesparing die naar verwachting zal worden bereikt door voortijdige beëindiging van wachtgelduitkeringen. Het bedrag van € 163.273 is het gemiddelde van de laatste drie jaren.

Schulden op lange termijn (10) (x € 1.000)	Balans 1-1-2023	Bij	Af	Vrijval	Balans 31-12-2023
Inschrijvingsrekeningen SKG	170.996	14.447	0	0	185.443
Leningen o/g	383	0	0	17	366
Vooruitontvangen giften langlopend	0	229	0	0	229
Verplichtingen steunverlening aan gemeenten	3.766	3.208	2.829	1.734	2.412
Totaal schulden op lange termijn	175.145	17.884	2.829	1.751	188.450

Toelichting inschrijvingsrekeningen SKG

Het bedrag van € 185.443k bestaat bij SKG uit inschrijvingen € 138.276k van 1 tot 5 jaar en € 47.167k van meer dan 5 jaar.

Leningen o/g (x € 1.000)	Looptijd/ percentage	Balans 1-1-2023	Bij	Af	Vrijval	Balans 31-12-2023
PKN: Overige leningen	> 5 jr./0%	2	0	0	0	2
PSHB: Diaconie Den Haag	> 5 jr/5,3%	381	0	17	0	364
Totaal leningen o/g		383	0	17	0	366

Een specificatie van de verplichtingen steunverlening aan gemeenten is terug te vinden in de enkelvoudige jaarrekening.

Schulden op korte termijn (11) (x € 1.000)	Balans 31-12-2023	Balans 31-12-2022
Rek.couranten SKG, maximaal 1 maand opvraagbaar	59.020	77.987
Spaarrekeningen SKG	152.079	144.816
Termijndepositierekeningen	29.746	25.744
Diverse kerkelijke stichtingen en fondsen	516	339
Studentenpastoraat	0	0
Rente egalisatierekening inzake ruilresultaten	0	10
Depot inzake leningen	13.741	8.106
Rente inzake inschrijvingsrekeningen/termijndeposito's	1.285	1.212
Crediteuren	2.086	3.032
Administratie en accountantskosten	225	199
Personeel/premies/heffingen	9.454	9.491
Projectverplichtingen/contributies/bijdragen	3.185	1.901
Vooruitontvangen posten	376	406
Transitie- en mobiliteitsvergoedingen	249	71
Diversen	5.289	534
Totaal schulden op korte termijn	277.251	273.848

De kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

Niet in de balans opgenomen activa en/of verplichtingen

Protestantse Kerk in Nederland

Deze zijn in dit document opgenomen in de enkelvoudige jaarrekening.

Protestantse Stichting Hydepark Beheer

- *Huurovereenkomst*

Er is een huurovereenkomst afgesloten met de Protestantse Stichting Hydepark voor het gebruik van het complex Nieuw Hydepark. De huurovereenkomst is per 2016 aangegaan voor een periode van 60 maanden en liep van 01-03-2016 tot en met 28-02-2021. Het contract is in

2021 verlengd voor een periode van 60 maanden tot en met 28-02-2026, met een huurbedrag per jaar van € 641.565,- (prijspeil 2023). In 2024 zijn echter nieuwe afspraken gemaakt die hebben geleid tot een nieuwe huurovereenkomst m.i.v. 01-01-2023. Op grond van de taxatie van Nieuw Hydepark is hierbij een marktconform huurbedrag afgesproken van € 525.000,- voor het jaar 2023. De looptijd van de huurovereenkomst is 10 jaar, gerekend vanaf 01-01-2023.

Met ingang van 06-02-2020 is een huurovereenkomst afgesloten met de TeKa Groep BV voor het gebruik van de Oranjerie voor de duur van 3 jaar (tot en met 05-02-2023) en is voortgezet voor een aan-

sluitende periode van 3 jaar tot en met 05-02-2026.
Huurbedrag per jaar is € 97.430,- (prijsspeil 2023).

- *Operationele leasecontracten*

De verplichtingen uit hoofde van operationele leasecontracten komen ultimo 2023 resp. 2022 uit op € 148.808,- en € 94.169,-.

Stichting Kerkelijk Geldbeheer

- *Bankgaranties*

Ultimo 2023 en 2022 betreft dit afgegeven (bank) garanties voor een totaalbedrag van € 179.697.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum.

9.6 Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten

Baten

Baten uit vrijwillige geldwerving (12) (x € 1.000)	Rekening 2023	Rekening 2022
Collecten lokaal kerk-zijn (kerkgebouw)	1.399	1.340
Collecten, giften e.d. Kerk in Actie	21.929	22.258
Giften regionaal	544	310
Nalatenschappen Algemeen	374	105
Nalatenschappen Kerk in Actie	4.298	1.828
Nalatenschappen Kerk en Wereld	56	0
Nalatenschappen Zendingswerk	56	51
Totaal baten uit vrijwillige geldwerving	28.656	25.892

Baten uit verplichte heffingen (13) (x € 1.000)	Rekening 2023	Rekening 2022
<i>Centrale kas predikantstraktementen</i>		
Basisbijdragen van gemeenten	447	477
Bezettingsbijdragen van gemeenten	109.766	109.515
Vacaturebijdragen van gemeenten	0	-56
Beschikbaarheidsbijdragen van gemeenten	0	-2
Bijdragen van predikanten	3.470	4.477
Tijdelijke-dienst-opslagen	358	246
Bijdragen voor wachtgeld van gemeenten	66	7
	114.107	114.664
<i>Bovenplaatselijk werk en steunverlening gemeenten</i>		
Kerkrentmeesterlijk quotum	10.772	10.675
Diaconaal quotum	2.549	2.524
Solidariteitskas	3.196	3.300
	16.517	16.499
Totaal baten uit verplichte heffingen	130.624	131.162

Baten uit subsidies en bijdragen (14) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2023	Rekening 2022
<i>Overheden</i>		
Subsidie ministerie VWS	0	0
Rijksdienst cultureel erfgoed inzake monumenten Hydepark	28	28
RVO inzake zonnepanelen	0	6
	28	34
<i>Andere organisaties</i>		
Samenwerkende hulporganisaties (SHO/Giro 555)	8.000	11.000
EO Metterdaad	433	291
Stichting het fonds Jurrewitz	0	984
Overige organisaties	2.102	1.999
	10.535	14.274
Totaal baten uit subsidies en bijdragen	10.563	14.308

Baten uit dienstverlening (15) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2023	Rekening 2022
Bijdragen uit dienstverlening dienstenorganisatie	7.948	6.541
Protestantse Stichting Hydepark Beheer	97	83
Brutomarge De Werelt / Roosevelthuis	776	552
Opbrengst provisie SKG	295	288
Diversen	0	0
Totaal baten uit dienstverlening	9.116	7.464

Financiële baten (16) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2023	Rekening 2022
Protestantse Kerk in Nederland	996	133
Herwaardering beleggingen Protestantse Kerk in Nederland	6.996	-11.575
Prot. St. Hydepark Beheer	-13	-14
St. Steunfonds Prot. in het Zuiden	0	6
Stichting Kerkelijk Geldbeheer	7.687	4.253
Protestantse Stichting Diaconaal Vakantiewerk	18	21
Totaal financiële baten	15.683	-7.176

Overige baten (17) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2023	Rekening 2022
Vrijval verplichtingen	170	104
Opbrengst publicaties	479	376
Diversen	905	345
Totaal overige baten	1.554	825

Lasten

Personeelskosten (18) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2023	Rekening 2022
Bruto salarissen	18.669	17.957
Sociale lasten	2.956	2.727
Pensioenpremies	2.162	2.031
Ontvangen uitkeringen	-138	-63
Reiskosten woon-werkverkeer	332	258
Externe deskundigheid en uitzendkrachten	2.251	2.296
Reiskostendeclaraties	699	634
Overige personeelskosten	782	654
Transitiekosten	249	97
Subsidie NOW	0	-96
Totaal personeelskosten	27.961	26.495

Apparaatskosten (19a+b) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2023	Rekening 2022
Huisvestingskosten	2.731	2.038
Inventariskosten	2.550	3.024
Specifieke kosten	1.293	1.180
Bureaunkosten	1.013	1.180
Bestuurskosten	625	700
Administratie- en accountantskosten	1.515	1.060
Dotatie aan voorzieningen	199	-723
Diversen	211	254
	10.137	8.805
Waardevermindering vaste activa	351	2.217
Totaal apparaatskosten (inclusief waardevermindering vaste activa)	10.488	11.022

Honoraria KPMG accountants N.V. <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2023	Rekening 2022
KPMG accountants NV:	360	186
Andere controleopdrachten		
Adviesdiensten op fiscaal terrein		
Andere niet-controlediensten		
	360	186

Financiële steun en hulpverlening (20) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2023	Rekening 2022
Programma's Kerk in Actie	31.015	26.981
Overige programma's dienstenorganisatie	2.125	4.657
Totaal financiële steun en hulpverlening	33.140	31.638

Specifieke kosten (21) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2023	Rekening 2022
Predikantstraktementen	112.922	116.496
Activiteiten PKN	6.822	6.084
Kosten verbonden aan publicaties	975	741
Diversen	561	935
Totaal specifieke kosten	121.281	124.256

Fte-overzicht <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2023	Rekening 2022
PKN DO	230,3	227,3
Kerk in Actie	33,3	27,9
BCKP	1.133,0	1.179,0
SKG	15,7	14,7
PSDV	14,2	14,2

De kleine synode van de Protestantse Kerk in Nederland heeft de jaarrekening over het boekjaar 2023 behandeld en vastgesteld in de vergadering van 28 juni 2024.

Utrecht, 28 juni 2024

- Mr. drs. G.H. van der Waaij, voorzitter
- Drs. J.M. van Lieshout RA, secretaris
- C.J.F.R. Mulder MBA
- Ing. M.J. Segers
- Dr. R. de Reuver, vanuit het moderamen van de generale synode
- J.W. Stam RA MSc, vanuit het moderamen van de generale synode

10. Overige gegevens

Controleverklaring

Deze controleverklaring is op de volgende bladzijden weergegeven.

Statutaire bepalingen inzake resultaatbestemming

In de statuten zijn geen bepalingen opgenomen ten aanzien van de bestemming van het saldo baten en lasten.

**Protestantse
Kerk**

Dienstenorganisatie Protestantse Kerk

Postbus 8504

3503 RM Utrecht

(030) 880 18 80

info@protestantsekerk.nl

protestantsekerk.nl

Bezoekadres: Joseph Haydnlaan 2a, Utrecht

Vindplaats van |
geloof, hoop en liefde |